אלקטרו-שחריה
חדש במיוחד לקיבוצניקים
כיריים בישול 2 להבות גז
הנחה 10%

הדף הירוק

„כדאי לי
פנאי לי"
מרכז הרשת
שפע חומרים וציוד
למלאכות יד ואומנות
חוגים והדרכה במקום
מכבדים המחאות
של ארגוני הקניות
מבצע לשנת הלימודים
פנאי לי בע"מ
דרך פ"ת 126 ת"א
טל. 258710, 250332

מוסף על המשמר בתנועה הקיבוצית מס' 225 8 בספטמבר 1987 י"ד באלול תשמ"ז

...שראל השלמ...

בנצחונו של צה"ל במלחמת ששת הימים העמיד את העם ואת המדינה בתוך תקופה חדשה וחותכת גורל. ארץ-ישראל השלימה היא עתה בידי העם היהודי, וכשם שאין לנו רשות לוותר על מדינת ישראל, כך מצווים אנו לקיים מה שקיבלנו מידיה: את ארץ-ישראל.

הננו חייבים בנאמנות לשלימות ארצנו — ...לפי עברו של העם וכלפי עתידותיו גם ...ד, ושום ממשלה בישראל אינה זכאית ...תר על שלימות זו.

...ות ארצנו כיום הם גם ערובה לביטחון ...ום — וגם אפקים שלא היו כמותם ל-...מות לאומית כוללת, בחומר וברוח.

בתוך גבולות אלה יהיו החופש והשוויון — המונחים ביסודה של מדינת ישראל — נחלת כל התושבים, ללא הבדל.

העליה ויישוב הארץ הם שני העיקרים שעליהם יכון עתידנו. עליה גדולה מכל תפוצותיו של העם היהודי היא תנאי יסוד לקיום שלימותה וצביונה הלאומי של ארץ-ישראל. נעשה את משימותיה ואפשרויותיה החדשות של תקופה זו — גורם להתעוררות ותנופה לעם ישראל ולארץ-ישראל.

החתומים מטה יעשו למימוש העיקרים הללו, והם רואים בהפעלת הציבור למטרה זו ובהתוית דרכים ואמצעים להגשמתה תפקיד מרכזי בשעה זו.

...י יוחנן, ...יברסיטה העברית
...אל
...הודה

דן הלל
הזז חיים
ד"ר הכט ראובן
הראובני אהרן

עגנון ש.
פיינר...

THE UNIVERSITY OF JORDAN
LIBRARY
SERIALS No. 76135
CLASS
DATE 01 NOV 1990

„...חייבים בנאמנות לשלמות ארצנו"

20 שנה לכרוז: המציאות טפחה על פניהם

מה מוזר: לא הכל רואים את העיתונות הקיבוצית כפי שרואה אותה המיסדר (עמ' 6)

המים והגז יורדים כמו גשם. אין מה לעשות נגד זה. עודד ליפשיץ על השריפה של בית-אלפא (עמ' 10)

„...חייבים בנאמנות לשלמות ארצנו"

12 מתוך 57 החתומים על כרוז היסוד של התנועה לא"י השלמה (החודש, לפני 20 שנה) היו חברי קיבוצים. בכך, ע"פ פרופסור דן מירון („פוליטיקה", אוגוסט '87), הפכו את הפירמידה של הערכים הבן־גוריוניים. „שוב לא פירמידה שהמדינה בראשה, אלא להיפך, פירמידה שהמדינה בתחתיתה... מדעת ושלא מדעת היו החתומים שותפים לאקט של הסתלקות מן האידיאה של המדינה, כביטוי לרצון הריבוני של תושביה" (שם).
מנחם דורמן ואפרים בן־חיים (מן החותמים) מוחים ותוקפים. זאב צחור מנתח. שיעור בהיסטוריה צעירה

דורמן אינו מתחרט

איש לא ימנה את מנחם דורמן על החוששים לומר את מה שעם ליבם או על המתייראים מן המחלוקת. לא אותו! שלא בלשון המעטה, אפשר אפילו להניח, כי הששון אלי קרב וויכוח הוא פן באישיותו והפולמוס — מעין דיסציפלינה נוספת, מיומנות שטיפח בצד עבודתו ויצירתו כעורך בהוצאת הספרים של הקבה"מ, כמתרגם וכחוקר ספרות. כדי שיתגלה הפן הזה וכדי שהוא, דורמן, אינטלקטואל מאופק (יליד ברלין, 1909, חבר גבעת־ברנר), תלמידו של טבנקין, מייסד הוצאת הקבה"מ, מומחה למרקס ומתרגמו, מידידי אלתרמן, ומראשוני התנועה לא"י השלמה (וחברה, עד שהשתלטו עליה הרוויזיוניסטים) ייתפס פתאום לסערת־נפש, ירשה לעצמו להזניח לפרק־זמן את עבודתו הספרותית וייצא להגן על מה שראוי, לדידו, להגנה, או לתקוף את מה שצריך לתקוף, לדעתו — צריך לפגוע בציפור נפשו, ואת זאת עשה, כבר פעמיים, המבקר וחוקר הספרות פרופסור דן מירון.

בחורף האחרון, לאחר שיצא לאור ספרו על אלתרמן („אל לב הזמר"), שחתם עשר שנות „טיפולו" במורשת המשורר, החליט דורמן „לעשות מריבה" עם הפרופסור, בר־פלוגתא ותיק, שדיעותיו על אלתרמן ועל יצירתו אינן כדיעותיו של דורמן, שהיה מוכן אפילו, לצורך הפולמוס, לחטוא לבריאותו ולהיטלטל עד ב"ש, כדי להעמיד שם, בסימפוזיון, דברים על דיוקם.

בקיץ הזה שב והכעיסו הפרופסור בשנית, אלא שדורמן, שאיש, כאמור, לא ימנה אותו על החוששים לומר את מה שעם ליבם ועל המתייראים מן המחלוקת, לא התכוון הפעם, הגם שכעס מאוד, להזניח את העבודה המתמשכת על חיבורו הגדול שעניינו מנשה בן־ישראל, לטובת פולמוס חדש, שעניינו כרוז ישן, מה גם שאינו עול ימים ואינו בקו הבריאות.

גם על הראיון שלהלן היה דורמן מוותר ברצון. הראיונות, הוא אומר, תמיד יוצאים לא מוצלחים. אם יש לו מה לומר, הוא מעדיף לומר או לכתוב זאת בעצמו. ואמנם, זה מנהגו מעולם.

„אבל", הוסיף דורמן, והתרצה לבסוף, זה היה בת"א, בדירת־הגג הקטנה שלו, ספונת הספרים, בחודש שעבר: „בזמן האחרון נאמרו ונכתבו כמה תיאורים מסולפים על הקבה"מ. קודם היתה הצהרתו של פרופ' ליבוביץ, שטבנקין זרע פאשיזם. אחר־כך הגיע לידי כתב־יד של ספר מסוים, שכל כולו עיוות דמותו ומפעלו, של הקבה"מ, ועכשיו הניתוח הזה של דן מירון, שהוא, בלשון המעטה, אי־יושר אינטלקטואלי. אין זה מפתיע אותי, אמנם ראשי אינו נתון היום לעניינים אלו, ואף־על־פי־כן, יש דברים שצריך לומר, לפחות לפרוטוקול. „הדף הירוק" הוא יותר מזה, כמובן". כמובן;

„אינם בדיוק פאשיסטים"

בגיליון יוני של „פוליטיקה" („20־אחרי־67") כתב המבקר וחוקר הספרות דן מירון מה שהגדיר כ„ניתוח מפורט ראשון בהקשר האידיאולוגי, הפוליטי והספרותי־תרבותי של ראשית התנועה למען א"י השלמה: האנשים, הטקסט ומה קרה להם".

נקודת־המוצא וציר מסתו של מירון הוא הכרוז, או „מסמך־היסוד", או „הצ'רטר" של התנועה, שפורסם בעיתונות בעצם ימי הצהלה הגדולה שלאחר הניצחון הגדול, ב־22 לספטמבר '67, דהיינו לפני 20 שנה.

וכך כותב שם דן מירון:

מבחינה אידיאולוגית מחדש הכרוז שני עיקרים, המשמשים, עד היום בבסיס המחשבה והפעולה של „התנועה למען ארץ־ישראל השלמה" ושל כל הגופים המקורבים אליה. העיקר הראשון בין שניים אלה גלום בהגדרה של הזמן, „השעה", ההווה, כישות היסטורית חדשה, מהפכנית, קשורה ברצף הזמן שקודם לה אך גם עצמאית וייחודית לגביו, ובתור שכזו היא מחייבת שידוד מערכות בכל תחומי החיים הלאומיים. העיקר השני גלום בקביעה חדשה, מהפכנית אף היא, של מקום מדינת ישראל בתוך הפרמטרים של הזמן והמרחב ה„יהודיים": זמנה של ההיסטוריה היהודית והמרחב של ארץ־ישראל השלמה...

לכאורה, קורא הכרוז שלפנינו לתורה מתורת בן־גוריון אל תורתו של יצחק טבנקין. אבל הדבר אינו כך למעשה. טבנקין, שהיה זהיר ודקדקני בניסוחיו, לא דיבר מעולם על „שלמות הארץ", וכמדומה שאף לא דיבר מעולם (בכל אופן, בדברים שבאו בכתובים) על „ארץ־ישראל השלמה". הוא הירבה, לעומת זאת, לדבר על הצורך לשמור על „ארץ־ישראל בשלמותה" והכוונה היתה ל„ארץ־ישראל המערבית" (המנדטורית) או על „ארץ־ישראל כולה" בשביל ההתיישבות היהודית והמדינה היהודית שתקום. ההבדל הדק שבניסוח הוא הבדל מאלף: שכן „ארץ־ישראל בשלמותה" היא מושג פוליטי־פרגמאטי, ואילו „שלמות הארץ" או גם „ארץ ישראל השלמה" הם מושגים הנטולים מן התחום המוראלי ומן התחום האסתטי...

מבחינה היסטורית הדיבורים על ארץ־ישראל שלמה הם, כמובן, הבל ובורות. ארץ־ישראל ההיסטורית מעולם לא היתה שלמה או בלתי שלמה. גבולות המדינה היהודית (או העברית) הריבונית — בתקופות שבהן היתה מדינה כזאת קיימת — השתנו בלי־הרף, כשם שהם ממשיכים להשתנות לנגד עינינו בתוקף הנסיבות וההיסטוריות. אף בחשיבה הפוליטית הציונית השתנו גבולות הארץ בלי הרף. ארץ־ישראל כפי שראה אותה הרצל (ראה „אלטנוילאנד") לא היתה זהה עם זו שנקבעה במסגרת המנדט שקיבלה בריטניה מחבר הלאומים...

המציאות שנוצרה בעקבות מלחמת ששת הימים לא הלמה שום השגה מן ההשגות שרווחו בדבר גבולותיה ה„שלמים" של הארץ. היא לא עלתה בקנה אחד עם התפיסה הטריטוריאלית של הרוויזיוניזם הז'בוטינסקאי, שכן הגדה המזרחית של הירדן לא נכבשה, ואילו שטחים שמעולם לא היו כלולים במפת־ארץ־ישראל הרוויזיוניסטית — כגון רמת־הגולן וסיני — נעשו, מכוחה, לפתע לחלק מאדמת ישראל. היא לא מימשה אף חלק קטן מן החזון התיאולוגי של הרוויזיוניזם נוסח אורי צבי גרינברג, שלפיו על ארץ־ישראל להשתרע מן היאור עד הפרת... היא לא תאמה את חזון „הסהרון הפורה" של ה„כנענים", והיא אף לא הלמה את תפיסתן של מרבית המפלגות הציוניות, שקיבלו את הפרדת השטח שממזרח לירדן מארץ־ישראל ולא חלמו על סיפוח הגולן וסיני לאדמת המולדת ההיסטורית.

בקצרה, המציאות של השליטה היהודית בטריטוריות החדשות כתוצאה מן המלחמה היתה שונה מכל התפיסות הציוניות בדבר זהותה הטריטוריאלית האפשרית של הארץ. כל אותו בליל מוזר של השגות וטענות, המבוססות מחד גיסא על מפות שצוירו בסרגל בידי המעצמות הקולוניאליות כשחילקו ביניהן את המזרח התיכון, ומאידך גיסא על חזיונות תיאולוגיים („גבולות ההבטחה") ועל תקדימים היסטוריים מפוקפקים מבחינה מדעית, לא נהפך למציאות כתוצאה מן המלחמה. ואף־על־פי־כן הכריזו מייסדי „ארץ ישראל השלמה" שמציאות מקרית זו — שלא היתה דומה לא להבטחת אלוהים לאברהם, לא למלכות בית דוד, לא למדינתו של ינאי, לא ל„יודנשטאט" של הרצל, לא למדינת שתי־גדות־הירדן של ז'בוטינסקי ולא למדינה שעליה הכריז דוד בן גוריון ב־1948 — היא היא כליל ה„שלמות", שאליו חתרה, כביכול, ההיסטוריה היהודית כולה.

אנשי „ארץ־ישראל השלמה" מכריזים בכרוזם על הפיכת הפירמידה של הערכים הבן־גוריוניים. שוב לא פירמידה שהמדינה בראשה אלא להיפך, פירמידה שהמדינה בתחתיתה. המדינה מוצגת בכרוז בפירוש כישות „אנקילארית", שירותית. היא „נתנה לנו" (באמצעות הזרוע שלה, צה"ל) את ארץ־ישראל השלמה, ובכך מילאה את תפקידה העיקרי. אמנם אסור לוותר עליה, כי עדיין היא המכשיר היחיד שבאמצעותו נוכל להגשים את השלמויות של הארץ והעם. אבל אין היא עדיפה על שלמויות אלה, כפי שסבר בן־גוריון, ומכל מקום, לא לה אנו חבים „נאמנות" אלא למה שמעליה — שלמותה של הארץ ושלמותו ההיסטורית של העם, המחברת את עברו עם עתידו. הדברים נאמרו כמעט במפורש כשהסמיכו מנסחי הכרוז למשפט המפתח האידיאולוגי — „הננו חייבים בנאמנות לשלמות ארצנו" וכו' — עוד משפט מפתח, אופרטיווי יותר: „שום ממשלה בישראל אינה זכאית לוותר על שלמות זו".

...כותבי הכרוז מתנגדים לריבונות זו של יהודים ספציפיים, החיים עכשיו במדינתם ויש בכוחם, לכשירצו, לפעול בניגוד לכל „חוק" היסטורי או אידיאי שהוא מחוץ לתחומה של ריבונותם; דהיינו, חוק שאינו נובע מרצונם. הם מבקשים לשבור את גבה של ריבונות זו ולכפות אותה למה שאיננו ממנה ובה. משום כך — ולא משום גודל הנצחון במלחמה — מכריזים הם בפתיחת דבריהם על חידושה של התקופה. למעשה מכריזים הם על סיום התקופה שבה היתה העצמאות המדינית כשלעצמה בבחינת הישג עיקרי, הדבר אשר למענו לחמו הלוחמים ונפלו הנופלים. עכשיו צריך להוריד את העצמאות הזאת בסולם הערכים. ובעניין שלמות הארץ יש להשעותה כליל. תמה התקופה שבה היינו אחוזי התפעלות מעצם קיומה של מדינה יהודית המחוקקת את חוקיה. עתה עלינו לפנות מן המדינה אל הארץ והעם ומן החוק של המדינה ל„חוק עליון", שרצוננו אינו חל עליו ושלא נוכל לשנותו..

...כרוז היסוד של אנשי „ארץ־ישראל השלמה" מגלה את תשתית זהותם הרוחנית־פוליטית, הם אינם בדיוק פאשיסטים, כפי שנהוג לומר. אם מקבלים אנו את מושג הפאשיזם כמושג מדיני בר־הגדרה ולא ככינוי גנאי לשונאי הדמוקרטיה באשר הם, הרי משמעותו העיקרית היא העלאת המדינה למדרגת ערך עליון, העומד מעל לכל ערך אחר, שהוא „חלקי" ומשני לעומתו.

אנשי ארץ־ישראל השלמה מבקשים דווקא להוריד את המדינה ממדרגת ערך עליון, והם קובעים שבמידה שטובת המדינה מתנגשת עם הערך של שלמות הארץ, על ה־raison d'etat לכרוע ברך בפני הערך הגדול יותר. משום כך, כפי שרמזתי בתחילה, זרה האידיאולוגיה שלהם בתכלית לאידיאולוגיה הרוויזיוניסטית־ה„חרותית" המקורית, לא פחות משהיא זרה לאידיאולוגיה הבן־גוריונית. תנועת „ארץ־ישראל השלמה" קרובה לתנועות הפוליטיות טוטאליטאריות רומאנטיות הרבה יותר מאשר לפאשיזם, לפחות בהגדרתו המקורית, האיטלקית. כמו תנועות אלו (ובניגוד לפאשיזם) היא מציעה תוכנית פעולה מדינית בלתי אפשרית, שסתירותיה גלויות לכל עין.

מירון: טבנקין, שהיה זהיר ודקדקני בניסוחיו, לא דיבר מעולם על „שלמות הארץ" וכמדומה, גם לא על „א"י השלמה". הוא הירבה, לעומת זאת, לדבר על הצורך לשמור על „א"י בשלמותה", או על „א"י כולה", בשביל ההתיישבות היהודית שתקום וההבדל בניסוח הוא הבדל מאלף.

הדף הירוק
עורכים: ארנון לפיד ויעקב לזר
משתתפים: עמירם כהן, רונית יהל, סימה באר, עודד ליפשיץ, אהוד דוה, זיוה שילה, דינה רמג' ושלמה גלור
עיצוב גרפי: רחל דביר
מזכירת המערכת: רותי קדוש
צלמי המערכת: בועז לניר ומאיר פרטוש
מודעות: חיה קוטב
המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, 67771, ת"א
טלפון: 03־378833
מען למכתבים: שק דואר נעול 61999

תוכן המודעות על אחריות המפרסם בלבד
זכויות הגרפיקה שמורות

57 איש חתמו על הכרוז הנ"ל, ראשונים לגל של מזרחים וחותמים שירוצו בעקבותיהם ולימים יהיו ממבשרי „התחיה". ע"פ מניינו של מירון, היו ביניהם 17־19 סופרים ואנשי ספרות, 7 אנשי אקדמיה, 5 אנשי צבא, 7־8 אישי ציבור, שני רבנים, שני מורדי־גיטאות. ובין ובתוך כל אלה, 12 חברי קיבוצים, להוציא שלושה, כולם מן הקבה"מ.

ושם גם מנחם דורמן, שעשרים שנה קודם לכן, לפני שנמצא בחברתם של א.צ. גרינברג, ישראל אלדד ויצחק שלו ומכריז איתם נחרצות כי „א"י השלמה היא עתה בידי העם היהודי וכשם שאין לנו רשות לוותר על מדינת ישראל, כך מצווים אנו לקבל מה שקיבלנו מידיה וכו'", היה מוחזק כשמאלי בקבה"מ, נמנה עם מערכת „על המשמר", תירגם את כתבי מרקס, כתב הקדמה נרחבת לכתבי רוזה לוקסמבורג והיה שליח תנועתו ומפלגתו, אחו"ע, בתנועת־השלום העולמית.

פגישה לאין־קץ

— דרך ארוכה עשית, דורמן.

— ארוכה אבל ישרה ועקבית, לעניות־דעתי. אתה רוצה את כל הסיפור? הנה הוא בראשי־פרקים: בעודני בחור צעיר בגרמניה, תלמיד בכיתות אחרונות של בית־ספר תיכון, נעשיתי סוציאליסט בהכרתי. מורי הראשון — על־פי ספריו, כמובן — היה גוסטאב לאנדאואר. אני שייך לדור שהתייחס ברצינות לאידיאות ולסיסמאות, אבל בניגוד לרבים מבני דורי, שנהפכו לסאלון־קומוניסטים, פניתי לדרך אחרת. כשעליתי ארצה ב־1931, עם אחרוני קיבוץ „חירות", שנקרא כך על שם מסה מפורסמת של מארטין בובר, רצינו בהגשמה אישית של ציונות סוציאליסטית, נתכוונו לחיים קולקטיביים של שיתוף ושוויון, ובמקום ללכת לאוניברסיטה, בהתאם למזגי ויכולתי הגופנית, הצטרפתי לתנועה חלוצית מגשימה ובתוכה הקמנו את גבעת־ברנר.

באותן שנים, היה הקיבוץ המאוחד גוף קטן, יחסית, אבל כבר אז היה בעל השפעה גדולה, בזכות אנשים כמו ישראל גלילי, אהרן ציזלינג, יצחק בן־אהרן ועוד, ובעיקר, כמובן, בזכותו של יצחק טבנקין, שהיה אישיות מקסימה וכל תורתו, תורה שבעל־פה. בזמנו היה גם לי חלק בהעברתה לתורה שבכתב. הוא היה מורה־הדרך שלנו, בעל השפעה מעמיקה ועם הסתלקותו, בשנת 1971, החל, לדעתי, פרק היעלמותו של הקיבוץ המאוחד. חבל על דאבדין ולא משתכחין. בתוך תנועה זו, שאני אחד מגידוליה מכמה וכמה בחינות, לא נמניתי עם קאדר „המנהיגים". עם או בלי מרכאות. עוד בגרמניה עסקתי בספרות עברית. חיבורי הראשון (בגרמנית) היה מוקדש לספרו של מנחם פוזננסקי „דמויות מלוות", לימדתי עברית בקיבוץ־הכשרה, וכך יצא, שתוך זמן קצר לאחר עלייתי ארצה נעשיתי לחבר מזכירות התנועה ולעורך פרסומיה השונים, לרבות „מבפנים".

לעומת זאת, מעולם לא ראיתי עצמי כמנהיג, מדינאי או עסקן מקצועי, ומבחינה זו, הייתי משוחרר מהתחייבויות מסויימות ומחובת ההתפשרות.

כאשר נשלחתי, כנציג תנועתנו, הקיבוץ והמפלגה, לוועידת־השלום של הלסינקי, בשנת 1955, קרה לי משהו, שגרם למיפנה בהלכי־רוחי וב„עמדותי". שם דרשו מאתנו, מן המשלחת הישראלית, לתמוך בהחלטה אנטי־ציונית, אשר נתקבלה בוועידת באנדונג. כולנו סירבנו, כמובן, לתמוך ולחתום, להוציא חברי המפלגה הקומוניסטית הישראלית. הם תמכו במפורש. אחר־כך היה המרד בהונגריה והדיכוי הצבאי האכזרי שבעקבותיו, והיו משפטי־פראג ובתוכם פרשת מרדכי אורן וסטייתו של משה סנה — והזעזוע היה גדול. עד אז הייתי סבור, שאני מכיר את הקומוניזם מלפני־ולפנים. למדתי אותו כתופעה בהווה וחקרתי את שורשיו העיוניים. יש לזכור: רבים מבני דורי, כאן ובארצות אירופה, אפילו לא לקו ב„מחלת־הילדות" של סימפאטיה לקומוניזם ולברית־המועצות. התיידדתי איתם, אם אפשר לומר כן. ראו בהם את המבצרים כנגד התפשטותו של הפאשיזם. מי שראה במו עיניו בגרמניה איך נפלה הסוציאל־דימוקראטיה, איך הכניעה נוראות, לא יכול היה שלא לחפש לעצמו, לפחות אידיאולוגית, מפלט כאהדה לברית־המועצות. היטלר, גרמניה ההיטלראית, הבעירו אש עולמית, כדי להציל את העולם מן היהודים ומן הבולשביזם על־ידי הכחדתם הטוטאלית והסיפור הוא ארוך ומורכב.

אחזור לוועידת־הלסינקי, שהיתה ועידת־שלום לכולם, אבל לא בשבילנו. שם נתקלתי, פנים אל פנים, עין בעין, בפרצופו האחר של הקומוניזם, התנגשתי בממשל עם האנטי־ציוניות השורשית של תופעה עולמית זו. כל זה גרר אותי להילוך־דעות עם הנהגת הקיבוץ המאוחד. את חשבוני האישי ואת ביסוס הינתקותי מן הפרו־קומוניזם, עשיתי בספרי „בכף הקלע", שהופיע בשנת 1961 בהוצאת הקיבוץ המאוחד. אז היתה לי גם חליפת־מכתבים עם דוד בן גוריון, ובהמשך הזמן גם חלה ההתקרבות האינטנסיבית ביני לבין אלתרמן.

— והגברה שנאתך לשמאל?

— שנאה? בשום פנים ואופן, אבל גברה והלכה הסתייגותי משמאל, שעשה וממשיך לעשות, דברים שאני מתנגד להם בתוקף. שמאל זה איבד את הפאתוס החלוצי, הוא נעשה דקלראטיבי ומקצתו התדמה יותר ויותר לסוג מסוים של „סאלון־קומוניזם", שהכרתיו היטב מימי נעורי בגרמניה וסלדתי ממנו תמיד. סוציאליזם סנוביסטי זה, שמוקדיו הם בצפון־תל־אביב, הפורח בפנטהאוזים של פרווריה העשירים, שאין בינו לבין עובדי־כפיים פרוליטאריים ולא כלום, של „ישראל השניה" יש אך מעט אחיזה בו. — ובכן, „סוציאליזם" זה גרם וגורם לירידת קרנה של תנועת־הפועלים בישראל ולאובדן ההגמוניה שלה במדינה ובעם. „הסוציאליזם" של חבורת „פוליטיקה", שפרופסור דן מירון שייך אליה, אינו מחייב מאומה, לא מבחינה מוסרית־אישית ולא מבחינה לאומית.

— ובתחילת שנות השישים כיוון מישהו את הדברים כך, שתפגוש את נתן אלתרמן ותתקרב אליו.

— משהתחלנו להיפגש, לעתים קרובות, נוצרה „כימיה" בינינו, כמו שאומרים עכשיו. וזאת לאו־דווקא בזכות שירתו בלבד. בשנותי הראשונות בארץ היו שלונסקי ואלתרמן ו„מודרניסטים" אחרים, רחוקים ממני. הם היו קרובים יותר ל„השומר הצעיר", ל„ספרית פועלים". גיבורי הספרותיים היו יוסף חיים ברנר, גנסין, שופמן, רחל ושומו שמיים — גם זלמן שניאור, דור העלייה השניה בספרות העברית. מאוחר יותר נתפסתי לאפוס הלאומי של אלתרמן. התאהבתי ואני אוהב את „עיר היונה". בניגוד לדן מירון, שנינה את הספר הזה עם הופעתו ואז הפליא אותי הבחור בשנינותו, כאשר שמעתי אותו מרצה במסיבת חברים בבית פרטי...!.

מה היה טיבו, מהותו של היחס בינינו, בין אלתרמן לביני? ספק אם מישהו יכול לומר על עצמו שהיה „ידידו" של אלתרמן. נוח לי יותר לומר שהיתה אחווה בינינו. נפגשנו יום־יום, במשך שנים, חוץ מימי שישי ושבת, שאז נסעתי הביתה, לגבעת־ברנר. הוא ידע שהוא יכול לסמוך עלי ואני ידעתי שאני יכול לסמוך עליו. הלכנו שלוב־זרוע — כמטאפורה. ברגעים מסויימים, גם בממש. המושג „נאמנות" יפה ליחס בינינו, מכל פלגי

(המשך בעמוד הבא)

ארנון לפיד

דורמן: רעיון ההתיישבות בכל חלקי א"י המערבית, היה מתמיד חלק אינטגראלי מתפיסת הקבה"מ. השוה"צ גרס, בזמנו, א"י ב„שני עברי הירדן" (כמו הרוויזיוניסטים, ר"ל) אלא שביקש לעשות מדינה דו־לאומית.

סוף סוף גם בארץ!!!
Sherwood.
איכות וחידוש שאתה יכול להרשות לעצמך
מבצע קומפקט דיסק
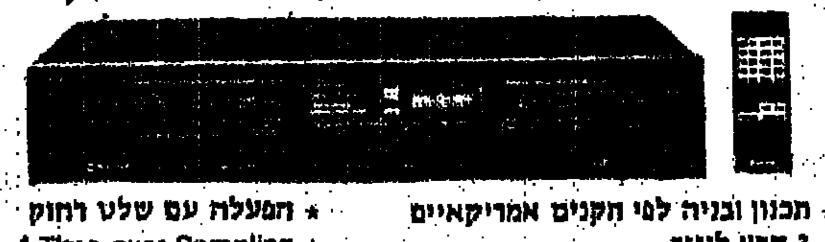
* תכנון ובניה לפי תקנים אמריקאיים
* 3 קרני לייזר
* 20 זכרונות
* המעלה עם שלט רחוק
* 4-Time over Sampling
מכירה גם בהמחאות
אמנון סאונד אלקטרוניקס בע"מ
רח' בוגרשוב 42 ת"א ● טל' 03־295620

פיפרו
הנחה לחברי קיבוצים
מס' 1 בכורסאות טלויזיה
כורסא גמישה, המצטיינת בנוחות ובעיצוב חדשני. קווים מודרניים, ברוח שנות ה־80. מקנה יחד עם השרפרף התואם תחושת הרפיה מושלמת. ניתנת להטייה לאחור. שלדה עשויה עץ מכופף בתהליך כבישת צורנית. ריפוד עשוי עור משובח

בנסון
המפעל: רח' הסדנא 21, חולון, טל. 03־803701 אולם תצוגה: נחלת בנימין 132 טל. 827230

סטריאו פלוס
לו מרי שרבית בסטריאו
אולם התצוגה הגדול ביותר
המחירים הזולים ביותר
רח' אידלסון 7, קומה ב', פינת בן־יהודה 9, ת"א טל' 03־656027

תצוגה מרהיבה של סטריאו 1987
מבחר מערכות ורמקולים
מבחר קומפקט דיסק
מחירים נוחים ואפשרות לתשלומים

JVC, ROTEL YAMAHA, ONKYO, MARANTZ, AIWA LUXMAN WHARFEDALE, PIONEER, JAMO, JBL, BOSE, TEHNICS, BEW, ADC, SANYO ...ואחרים
מעבדת שירות תיקוני מערכות ורמקולים
סטריאו שירי
איתך לאורך שנים!
הרצל 59, חיפה, טל. 671273

„חיבים בנאמנות לשלמות ארצנו"

דורמן אינו

(המשך מעמ' קודם)

תנועת־הפועלים הארץ־ישראלית, בחור אלתרמן בחברי הקיבוץ המאוחד. זה היה „טיפוס" בנוף הארצישראלי, חרף השוני בין איש לאיש. זכור את שמותיהם של יצחק שדה, של בני מרשק, של יגאל אלון. בקרבם נתגבש הגרעין של „התנועה לארץ־ישראל השלמה". כולם תלמידי יצחק טבנקין. ובתוך התנועה הזאת, שלאחר 1967, היה אלתרמן המרכז. לא אלתרמן כפוליטיקאי, אלא אלתרמן המשורר, שהפאטוס שלו גזר עליו להקדיש את בת־שירתו לאחריות — לעמו. לא אחד ממייסדי התנועה לא"י השלמה הצטרפו אליה על־פי פנייתו, מתוך אמון אליו. אישית, וכחבר הקיבוץ המאוחד, נמצאתי גם אני להיות בין הראשונים להצטרפות. כך הצטרפתי לתנועה הזאת בגלגולה הראשון, האלתרמני. רעיון ההתיישבות בכל חלקי ארץ־ישראל המערבית היה מתמיד חלק אינטגראלי מתפיסת הקבה"מ. „השומר הצעיר" גרס בזמנו ארץ־ישראל ב„שני עברי הירדן" (כמו הרוויזיוניסטים, ר"ל), אלא שביקש לעשותה ל„מדינה דו־לאומית".

אינסטינקט ציוני אלמנטרי

— היית גם שותף לניסוח הכרוז?

— לא, גם לא הייתי בין המארגנים. בכך עסקו אחרים.

— והיית שלם עם הנוסח, כפי שפורסם?

— מן הניתוח של דן מירון מתקבל הרושם, כאילו מנסחי הכרוז באו אל כל אחד ואחד מן החותמים, ביקשו את חתימתו וקיבלו אותה ונגמר... זה לא היה כך. היו ויכוחים בלי סוף סביב כל פסוק ופסוק בכרוז. היו טיוטות ותיקונים. לי, אישית, היו מצוקות סביב הפסוק „שום ממשלה בישראל אינה זכאית", וכו'. למצוקה הזו היו שותפים כמה וכמה חברים. זו היתה נקודה נויראלגית מאוד.

— ולצרף חתימתך אל אלה של אצ"ג ושל אלדד, לא היה קשה?

— צירפתי את חתימתי לזו של אלתרמן, לזו של הזז ושל דב סדן, של משה טבנקין, של בני מרשק, של יצחק צוקרמן ועוד ועוד. נכון, גם של אצ"ג ושל ישראל אלדד. אם יהיו לך זמן ורצון קרא נא את מסתי על שירת אצ"ג, שנתפרסמה ב"מבפנים", בטאון הקבה"מ, בגליון משנת 1938. הכרתי את אצ"ג לא רק על־פי „ספר הקטרוג והאמונה". גם בשירתו העברית וגם בשירתו האידישית היה אצ"ג מגדולי משוררי ישראל בכל הזמנים. וצריך לשים לב לפרט נוסף: בגלגולה הראשון, האלתרמני, לא היתה התנועה לא"י השלימה התארגנות פוליטית במובהק. נמנענו מלפנות אל פוליטיקאים. החותמים היו סופרים ואינטלקטואלים. באינסטינקט ציוני אלמנטרי חתמו על מה שנראה להם אז כחשוב ודחוף ונכון ופועל־יוצא נאמן מציונותם. גם מאיר יערי, ז"ל, היה ציוני וגם מנחם בגין, יבדל"א. גם חיים וייצמן וגם זאב ז'בוטינסקי. ואולם לא יצא זמן רב והתנועה לא"י השלמה התפלגה. גם דן מירון יודע זאת שהרי לכאורה, התעמק בתולדותיה, אבל הוא פוסח על עובדה זו. עם פילוגה נהרסה התנועה. פרשו ממנה בני מרשק ופרופ' אריה הראל־וצביה ויצחק צוקרמן ועוד ועוד. כמעט כל חברי הקיבוץ המאוחד. מה שיצא ממנה בהמשך הזמן, לא היה עוד מה שהיתה בהיווסדה.

וכי עגנון היה מצטרף אליה אילו שיער שכך יתפתחו בה הדברים? הייתי אצלו יחד עם אליעזר ליבנה והוא לא ראה כל בעיה בנוסח המוצע. אחרי שנפטרו אלתרמן והזז, התארגנה בתוך התנועה קבוצה, שביקשה להפוך אותה לתופעה פוליטית־מפלגתית מובהקת. ב־73' נכנסו אליעזר ליבנה ומשה שמיר לכנסת — ובכך נתנו יד לעלייתו של ה„ליכוד" לשלטון. נדמה לי, ששמיר וצבי שילוח מצטערים היום על כך שסייעו למנחם בגין. אף הם לא התכוונו לכך מלכתחילה. סילוף הוא כפשוטו ובורות בדיאלקטיקה היסטורית לייחס לעגנון ולהזז, לאלתרמן ולסדן מה שמייחס להם דן מירון. על־פי הגיון זה — ובעלי פלפול כמוהו — יכולים לתלות, דרך משל, בז'אן ז'אק רוסו את חטאיו של מוסוליני, שהיה מושפע מסוג מסוים של סוציאליזם צרפתי, או ביישו איש נצרת את חטאיו של טורקוומאדה, האינקוויזיטור הגדול. יש היסטוריונים כאלו, שאילו הקב"ה היה עושה אותם שר־היסטוריה — ההיסטוריה האנושית היתה באמת נראית לגמרי אחרת.

— חותמי הכרוז אינם לפחות ממניחי היסוד למשנתו של גוש־אמונים?

— לא הם. הטענה של מירון, שבכרוז באים לידי ביטוי ניגוד והתנגשות בין הארץ לבין המדינה — גם לטענה זו אין שחר. פלפול מפלפולי־הסרק הדמאגוגיים שלו. לייחס לקבוצת הסופרים האלה יחס שלילי למדינת־ישראל, לחוקיה ולמוסדותיה — זה אולי יותר מדי אפילו לגבי דרכי־החשיבה הידועות של דן מירון.

אמנם, מה לא מסתלף עכשיו? הנה יש ויכוח על המשיחיות. בעיני, „שלום עכשיו" היא תנועה „משיחית" לא פחות מגוש־אמונים. וברצינות. בלעדי הגרעין המשיחי, ההיסטורי, הציונות לא היתה באה לעולם. קרא נאומיו של חיים וייצמן, הראציונאליסט, איש הציונות המעשית, שבעשרות מנאומיו ביסס „משיחית" את התביעה לארץ־ישראל ולמדינת־יהודים בה. ורק הוא? ומה על נחמן סירקין, מורהו של ברל כצנלסון? תמחוק את המשיחיות העברית מן הציונות ומה ישאר ממנה? אולי תביעה לכיבוש קולוניאלי, אימפריאליסטי, כדעת הקומוניסטים, אויבי הציונות.

דורמן: טענת מירון, שבכרוז באים לביטוי ניגוד והתנגשות בין הארץ לבין המדינה, היא חסרת שחר. פלפול סרק. לייחס לקבוצת הסופרים האלה יחס שלילי למדינת ישראל, חוקיה ומוסדותיה, זה יותר מדי, אפילו לגבי דרכי־החשיבה הידועות של מירון...

מירון מתיימר להשכיל את הקוראים בידע על אופיה של התנועה לא"י השלמה. מדוע התפלגה ואיך התפלגה ואלתרמן — מה היה יחסו אליה בערוב יומו, זה אינו יודע ואינו מזכיר. אלתרמן אכל את עצמו, כאשר התגבר בה היסוד הרוויזיוניסטי והחרדי. אמנם, בחלקו השני של מאמרו מזכיר דן מירון משהו בעניין זה, לאחר ששמע את הרצאתי על „המסיכה האחרונה" ואת פירושי לספר (את שמי אינו מזכיר בהקשר זה, אבל, כמפורסם, זוהי דרכו של דן מירון, במקרים רבים).

— ומה קרה לך בתנועה זו?

— השתתפתי בהנהלת התנועה ולפי בקשתו של אלתרמן, קיבלתי על עצמי להשתתף בעריכת בטאונה — „ואת הארץ". כל עוד ידעתי, שיש בתנועה קבוצה ציונית־סוציאליסטית והיא שנותנת בה את הטון, הייתי מוכן לשותפות זו עם הרוויזיוניסטים. כאשר חלק זה השתלט עליה, בעזרת כמה חברים שלנו והיא נהפכה לסרח־עודף באסטראטגיה של בגין, הסתלקתי ממנה. השמעתי את דעתי במעין נאום פרידה של ויכוח עם משה שמיר — והתנתקתי.

— אבל לא החמצת את המעמד ההיסטורי של חברון.

— אכן, הייתי שם, במלון „פראק". אבל מן הדין לזכור, כי גם בן־גוריון ראה באי־כיבוש הר־חברון במהלך מלחמת־העצמאות „בכייה לדורות".

בעד פרס, אבל...

— באיזו מידה הטרידו אותך תפיסותיו של בן־גוריון אחרי מלחמת־ששת־הימים?

— בן־גוריון היה מדינאי גדול. אמנם דן מירון צייר קאריקטורה ממנו בחיבורו „מיוצרים וכונים לבני בלי בית", ומה זכותו להסתמך עליו? עם־זאת יש לזכור, כי אחרי מלחמת־סיני אמר ב"ג כי לעולם לא נחזיר לערבים חבל־ארץ זה בדרום. יצאו שבועות מספר ולפי פקודתו הסתלקנו משם. לקיבוץ המאוחד היה ויכוח איתו גם בסוגיה זו. בן־גוריון אינו יכול להיות תנא־דמסייע לדן מירון. אין בכך כל יושר אינטלקטואלי. ירושלים בשלמותה, היתה ציפור־הנפש של תפיסתו הציונית. והוא הדין ביחס לרמת־הגולן. בן־גוריון לא חשב כי מלחמת־הקוממיות הספיקה להבטיח ולעצב את גבולותיה של המדינה היהודית בארץ־ישראל. תכנית־כיוון של דן מירון היא אותה תכנית אנטי־ציונית, גם כאשר היא מתנסחת בלשונו של מלומד לספרות עברית. אלמלא האידיאולוגיה של שלמות־הארץ, אליבא דקיבוץ המאוחד, אילת לא היתה כיום בידינו. את החטא הזה חטא יגאל אלון כמפקד במלחמת תש"ח.

— יש בך איזו חרטה על חלקך בייסוד התנועה לארץ־ישראל השלמה?

— לא ולא. כשם שאין בי חרטה על חברותי בקבה"מ, ששלמות־הארץ עמדה במרכז תכניתו ההתיישבותית, הלכה למעשה. בלי האידיאולוגיה הזאת, בנינו לא היו ממהרים לעלות לרמת־הגולן עם תום הקרבות של 67'. אלמלא היחלצות זו — הרמה היתה כיום בידי הצבא הסורי, לדאבון ליבם של כל הישובים היהודיים בעמק שלרגלי הרמה, לרבות קיבוצי „השומר הצעיר". יזכור נא מי שצריך לזכור, כי לא היה בזמנו כיעקב חזן לתביעה נמרצת לכבוש את רמת־הגולן לאלתר.

— תכנית־השלום של שמעון פרס מקובלת עליך?

— בהחלט כן. הרבה השתנה בעשרים השנים האחרונות. עם־זאת אינני מאמין, ששלום־ישראלי־ערבי עומד על הסף. ירושלים! אינני מאמין, שהעולם הערבי יוותר בקרוב על הסיכוי להחזיר את ירושלים כולה להגמוניה ערבית. מה שכתב דן מירון על ירושלים בספרו האחרון, חושף את הנקודה הארכימידית של כל התיאוריה שלו, ביחס לתנועה לא"י השלמה. האם ירושלים השלמה איננה בתכנית השלום של מפ"ם? מפ"ם מוכנה לוותר על ירושלים המאוחדת כבירת מדינת ישראל?

— לאור כל הסתירות והפאראדוקסים בחייך ובדבריך, איך היית מגדיר, מבחינה אידיאית ופוליטית, את האיש הזה, מנחם דורמן?

— אינני רואה צורך בהדבקת תוויות. רק זאת אוכל לומר: אני יהודי ברמ"ח אברי ושס"ה גידי. אני אוהב את מורשתנו הלאומית כמות שהיא, על מהותה הדתית. אני איש־קיבוץ והסוציאליזם שלי מוצא את ביטויו בחברותי בקיבוץ גבעת־ברנר. הקיבוץ ניזון ממקורות יהודיים עתיקי־יומין והוא מן התרומות היפות ביותר שתרם העם היהודי לאורח־החיים האוניברסאלי.

מירון: אנשי א"י השלמה מבקשים להוריד את המדינה ממדרגת ערך עליון, וקובעים שבמידה שטובת המדינה מתנגשת עם הערך של שלמות הארץ, על ה־RAISON D'ETAT לכרוע ברך בפני הערך הגדול יותר.

ארנון לפיד

מבצע מיוחד —
הובלה חינם לכל הארץ
הנחה מיוחדת לעולים חדשים

תשלומים לתקופה ארוכה באמצעות ויזה

„דימור"
ריהוט תרבות הדיור
החברה האמינה והוותיקה בישראל
ארלוזורוב 53 ת"א (בנין השופרסל)

בדימור מורידים מחירים!!!

• חדר שינה כולל: מיטה 190×140, ראש למיטה, 2 ארונות לילה, מזרן אורטופדי	949.–
• מזנון 4 חלקים	930.–
• פינת ישיבה סלונית באיכות מעולה 1 + 2 + 3	1100.–
• פינת אוכל שולחן 160×80 + 6 כסאות מרופדים	849.–
• מזרן פרדייז אקסטרה אורטופדי 140×190	400.–
• מזרן מפי אורטופדי 140×190	290.–

מזרני „סילי", „עמונה", „פרדייז", „מפי" ו„גומאוויר" במחירים הזולים בארץ ובאספקה מידית • בסיטונות וליחידים • עשרות פריטים בודדים במחירי „מציאה"

מעין־חרוד עד הר־ברכה

הכרוז של התנועה למען ארץ ישראל השלמה מסמל, באופן פרדוקסאלי, דווקא את הסתלקות הקיבוץ המאוחד מעמדותיו המסורתיות כאוונגרד כובש ומתיישב.

כיבושי מלחמת ששת־הימים, שעוררו אופוריה לאומית וסיסמאות כמו „שטח משוחרר לא יוחזר", ענה, לכאורה, על ציפיות מייסדי הקיבוץ ומנהיגיו. יצחק טבנקין, שלמן ימי עין־חרוד הראשונים, לא נלאה מלהטיף על זכותנו הבלתי מעורערת על הארץ (כל הארץ, כולל עבר הירדן, כפי שנהג להרגיש), היה עדיין מנהיג הקיבוץ המאוחד. התיזה שלו, שניסתה להסביר כיצד אין זכות זו סותרת מושגים אחרים, כמו סוציאליזם ואחוות־עמים, היתה מקובלת על רוב הוותיקים. ישראל גלילי, שראה את עצמו נאמן לדרכו של טבנקין, היה כבעל תפקיד פוליטי מרכזי בממשלה. תנועת „המחנות העולים" גידלה דורות של חניכים על סמל, שבו נהר הירדן הוא אמצע הארץ. הבטחוניזם היה סימן היכר מובהק. זכרון הפלמ"ח, הפורץ ליעדים חדשים, מבלי להתחשב בגבול ובפוליטיקה, היה ערך חינוכי. מסורות דיאלקטיות, שטופחו באפעל, דחו על הסף פשרה ופשרנות.

אין זה מקרה, שבכרוז, המכריז על הקמת התנועה למען ארץ־ישראל השלמה, 9 מתוך 58 החותמים באו מהקבה"מ. כולם אישים מוכרים היטב, בעלי משקל ומעמד בהנהגת הקיבוץ, ואילו בכרוז של התנועה לשלום וביטחון, שקמה בתוך תנועת העבודה, אבל מהצד השני, מעין גלגול מוקדם של שלום־עכשיו, רק 2 מתוך כ־150 חותמים היו חברי הקיבוץ המאוחד. השניים היו צעירים עלומי שם.

ובכל זאת, במרחק הזמן, נראה, שמהלכים עמוקים ואיטיים מאוד, שהחלו קודם למלחמת ששת הימים, עתידים היו, בגלל המלחמה, להוביל לשינוי עמדות מפליג בעמדות הרעיוניות של חברי הקיבוץ. המבטאים הבולטים של התהליך היו יצחק בן־אהרון, שנחשב עוד אז לאקטיביסט, ויגאל אלון, שבעת מלחמת העצמאות השתלט ביוזמתו על קדמת סיני, כהמשך למסורת שהוא עצמו היה ממטפחיה. שניים אלו, בעצם השינוי הרעיוני שחל בדרכם שלהם, ביטאו תהליך שניתן לכנותו מהפך בעמדת רבים מקרב הצעירים והחברים מהשורה.

השינוי בעמדות גרם לשינוי איטי אבל דרמטי בקבה"מ, ועירער את מעמדה של המנהיגות הוותיקה. סיבות השינוי מעניינות מאוד, אולם הן חורגות מתחום הדברים. לעניין הנושא שלפנינו אפשר לומר, שהיה כמהפך זה תרומה עקיפה להקמת „התחיה".

פרסום הכרוז של התנועה למען ארץ ישראל השלמה, חשף את הנתק בין כמה מהבולטים באישי הקיבוץ, במיוחד בקיבוץ מייסד ומוביל כמו עין־חרוד, מהחברים אותם חינכו והובילו.

עצם הפרסום, יצר מצב, שבו נדרשו החברים בקיבוץ להזדהות רעיונית בסוגיית עתיד השטחים. עד מהרה התברר, שהנכונות להזדהות עם טבנקין והתנועה למען ארץ־ישראל השלמה, מוגבלת לקבוצה קטנה ואילו „תכנית אלון", המציעה פשרה רחבה, זכתה לאהדה גוברת.

הדעת נותנת, שלדידם של אבות התנועה זה היה גילוי מר ומכאיב. ייתכן שחלק מהם חשו שנבגדו על־ידי חבריהם ותלמידיהם. מכל מקום, אלו שסברו עד כה שהם מבטאים קונסנזוס ושהמתנגדים להם אינם אלא שוליים אופוזיציוניים, גילו שהתמונה התהפכה. יתכן שהנתק והתסכול הובילו לדחוף לבנות תנועה חדשה, שתשמר את הרוח הישנה של הקיבוץ. אכן, לא במקרה חלק חשוב ממצביעי „התחיה" בקבה"מ באו מעין־חרוד. אבל היה זה קרב מאסף אבוד.

מספר המצטרפים ל„תחייה" בקיבוץ המאוחד היה זעום להפתיע.

תהליכי השינוי הרעיוני בקיבוץ המאוחד היו עמוקים וחד־כיווניים. הם עתידים היו לחולל שינוי בהנהגת הקיבוץ, הן מבחינה פרסונאלית והן מבחינת מקורות היניקה הרעיוניים שלהם. תהליכים אלו הם חלק מהגורמים שאיפשרו את הקמת התק"ם.

עד מהרה התברר, שהנכונות להזדהות עם טבנקין והתנועה למען ארץ־ישראל השלמה, מוגבלת לקבוצה קטנה ואילו „תכנית אלון", המציעה פשרה רחבה, זכתה לאהדה גוברת.

ביום העצמאות תשמ"ג, כ־15 שנה לאחר פרסום הכרוז למען ארץ ישראל השלמה, נערכה סמוך לשכם הפגנה נגד הקמת הר־ברכה, ישוב של גוש אמונים (עכשיו ישוב נטוש). בהפגנה, שנערכה על ידי תנועת „שלום עכשיו". השתתפה משלחת של חברים מעין־חרוד מאוחד. ואולי זה הסיפור כולו.

זאב צחור

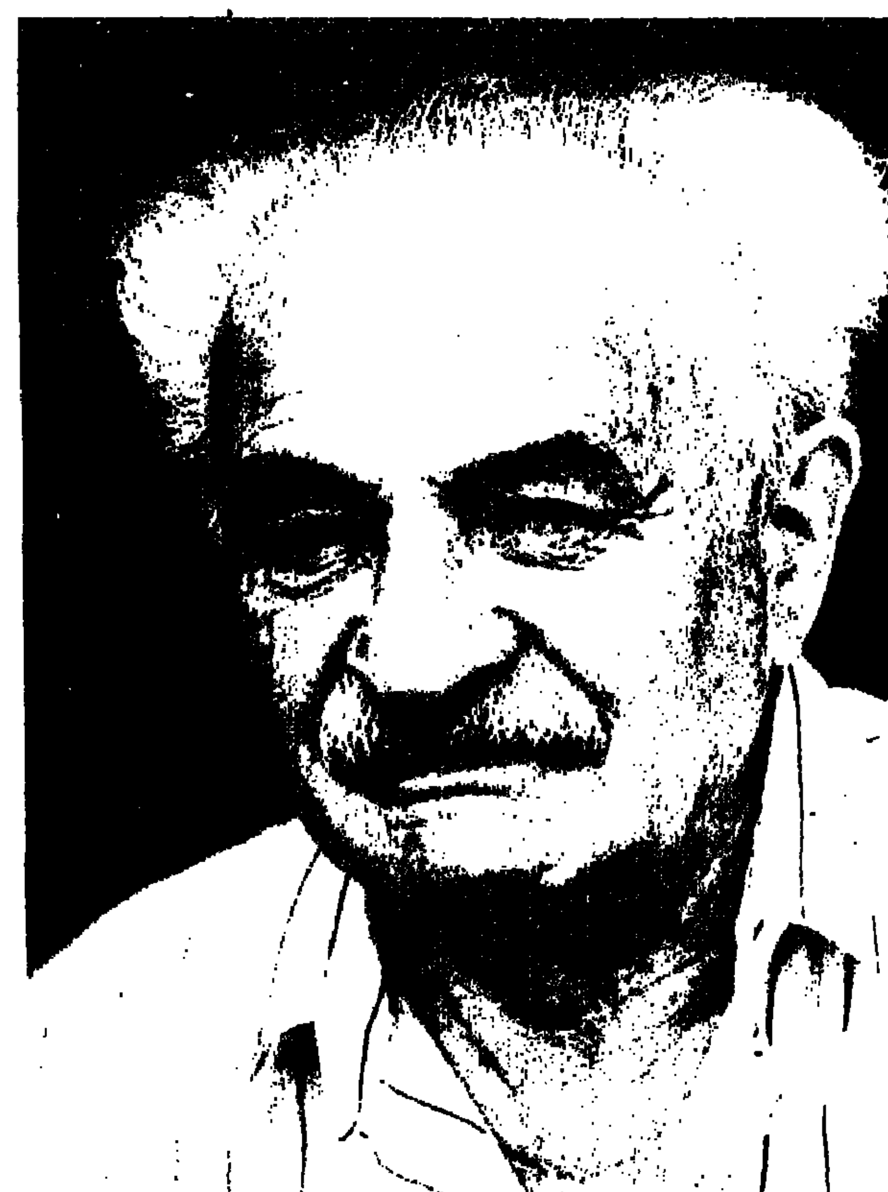

אי־אפשר להגיד שפתיחת אי המרכזות. של שכם, ירושלים וחברון, ערש ההסטוריה היהודית, אינה תאריך גדול. ואילו היו שומעים לטבנקין, ומקימים מיד 100 ישובים חדשים, היתה כל ההסטוריה שונה.

בן־חיים נשאר וממשיך

אפרים בן חיים (גבעת־חיים, מ.), מן החותמים על הכרוז, מפעילי התנועה למען ארץ־ישראל השלמה וממייסדי „התחיה".

— כיצד הגיע אליך, או הגעת אתה, אל הכרוז?

— הכרוז הגיע אלי בדואר ונתבקשתי לחתום, כנראה בעקבות מאמרים שפרסמתי ב„למרחב", מיד אחרי מלחמת ששת הימים.

למעשה, נמניתי עוד קודם לכן על התנועה למען ארץ־ישראל השלמה, זו ההיסטורית, שלא רק דיברה אלא גם עשתה — הקיבוץ המאוחד. לדעתי, דן מירון טועה בכך, שהוא רואה את העיקר בקבוצת הסופרים החתומים על המסמך. אני רואה את העיקר בקבוצת החותמים מאנשי ההתיישבות העובדת. קבוצה אידיאולוגית, שהיתה המשכו של הפלג, שהתנגד בכל תוקף לתוכנית החלוקה, בראשות יצחק טבנקין. כשמירון קובע, שטבנקין לא דיבר מעולם על שלמות הארץ, זוהי לדעתי בורות, או ניסיון לשכתב את ההיסטוריה.

נזכור, שהדרישה הרשמית של ההסתדרות הציונית, שהוגשה לוועידת השלום בפריז, 1919, דיברה על מדינה של 45 אלף קמ"ר, כלומר, הליטאני בצפון ומסילת הברזל החיג'אזית בעבר־הירדן. ב־1920 הגישה הברית העולמית של פועלי ציון, על דעת טבנקין, בן־גוריון ובן־צבי, הצעה למפלגת העבודה הבריטית ובה דרישה לגבולות רחבים יותר, במיוחד בעבר־הירדן. טבנקין השתמש במונח א"י השלמה פעמים רבות ואני פטור מציטוטים ואיזכורים.

לאחרונה, אחרי מלחמת ששת הימים, חזר והכריז: „מטרת כל מפעלינו היתה והינה ארץ־ישראל השלמה, בגבולותיה הטבעיים והעתיקים, מהים עד המדבר, מהלבנון עד ים סוף..."

— ועם זאת הוא לא חתם על המסמך...

— שניים לא חתמו. הרב קוק ויצחק טבנקין ושניהם מאותו הנימוק: כשלא יכלו להשלים עם הנוסחה, ארץ־ישראל השלמה בידינו, כל עוד מדובר רק בארץ־ישראל המערבית. אבל טבנקין תמך מוסרית בתנועה והגן על חברי הקיבוץ שהצטרפו אליה.

— והם היו 11 בלבד... היכן היו כל השאר?

— קודם כל חתמו גם בקראשר, לבנה וד"ר הראל, חברי קיבוץ לשעבר, וכן חיים גורי ומשה שמיר, חניכי הפלמ"ח. אבל אני מכיר הרבה חברים נוספים, שהיו בדעתי, אך לא יכלו להעלות בדעתם לשבת עם אנשים מהצד השני — לח"י

(המשך בעמוד 12)

דינה רמג'

האם את/ה צעיר/ה מקיבוץ
מעוניין/ת בשנה
של התנסות מיוחדת?
אם כן! בוא/י לכישור לשנת שרות!
תמצא/י כאן חברה צעירה ודינמית, תשתית כלכלית טובה, ויכולת רבה לתרום ולהשפיע בוא/י וקח/י חלק בהתנסות מיוחדת של חיים בקיבוץ צעיר!
המעוניינים/נות יפנו לנועם, טל. 04-986810; בערב: 20.00–21.00 טל' 04-987500

ספריות עם
חלונות זכוכית
בלעדי
50 דגמים 100 אפשרויות לפי מידות
לשמירה מפני אבק
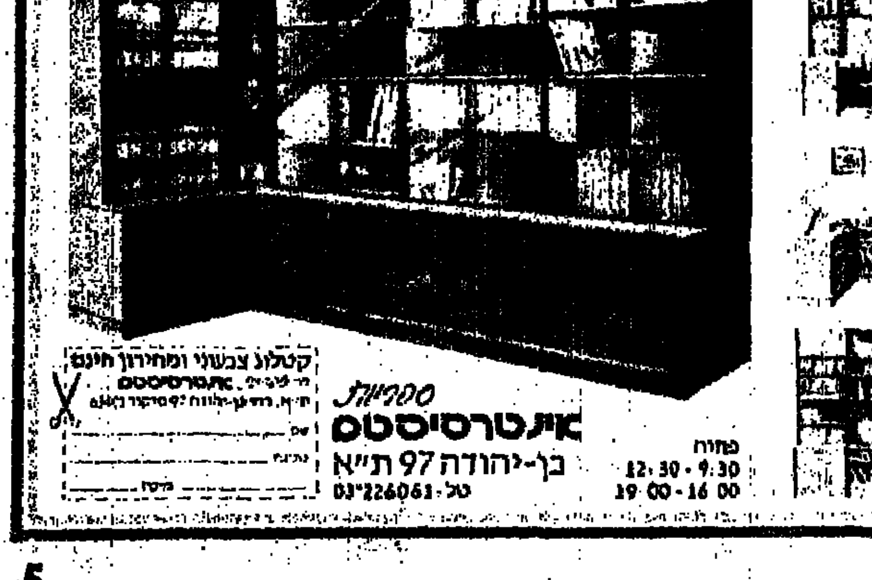
ספריות אינטרסיסטם
בן־יהודה 97 ת"א
טל. 03-226061
פתוח 9.30-12.30 16.00-19.00
קטלוג צבעוני ומחירון חינם

הכו בעיתונות והצילו את התנועה (ב)

בגליון הקודם שטח המימסד התנועתי את רוגזו וטענותיו כלפי העיתונות הקיבוצית. להלן כמה התבטאויות נוספות באותו עניין, אבל בנימה שונה

לומר דברים כהווייתם

יצחק שצ'ופק, נחשון מחנך כיתה י"ב במוסד „צפית"

אפשר להבין את הכעס המופנה לעבר העי־תונות התנועתית. זמנים קשים עוברים על התנועה הקיבוצית, הוא אומר, ובעת כזו יש נטייה להרחיק את הבעיות, לייפות דברים ולשקוע בשמרנות הנזונה מנוסטלגיה. עיתונות שמפריעה למהלך הזה, טבעי שתיתקל בביקורת ואפילו בעוינות.

— מהי ההבחנה שאתה עורך בין עיתונות תנועתית ושאינה כזו?

— ההבחנה צריכה להיות בבחירת הנושאים ובמידת הרגישות בטיפול בהם. למשל, ב„על המשמר" יש רגישות גבוהה לנושא הכיבוש. בעיתונות התנועה, עצם העיסוק בקיבוץ. הוא כבר ביטוי של תחום התעניינות הנובע מתפיסת עולם מוגדרת.

הרדיקליות של חיפוש האמת, היא חלק בלתי נפרד מתפיסת העולם של השומר הצעיר, בלי טיוח ובלי כזבים. לא בכדי אפשר למצוא הבדל ברור בין מוסף „קיבוץ" ובין „הדף הירוק". השוני בין שניהם מבטא גישה פשרנית קונפורמיסטית מחד לעומת גישה לוחמת מאידך.

— קיימות מיגבלות מיוחדות שיש להחילן על עיתונאי תנועתי?

— המיגבלה היחידה היא תחושת הצדק והיושר הפנימי של העיתונאי. כמובן שמיותר להעסיק עיתונאים שאין להם מה להגיד מעצמם ושהמסגרות חשובות להם יותר מהאמת הפנימית. גם על עיתונאים טפשים הייתי מוותר ברצון.

— נאמר לנו באוטנים שונים, שהיום דרושה עיתונות המתגייסת לחיזוק המוראל הקיבוצי ולא כזו המגבירה מבוכה ומרבה תהיות.

— מוראל כוזב, מזוייף, יפגע בנו פי כמה וכמה. אנחנו חיים בתקופה קשה וריק התמודדות פקוחה עם הקשיים, טומנת בחובה אפשרות של מציאת תשובות. לצורך מוראל כוזב ומתעתע, הרבה יותר טוב להיות חוזר בתשובה בקרב החוגים החרדים. אם זה מה שאנשים מחפשים, אין שום סיבה והצדקה לקיום תנועה כמו הקבה"א.

עיתונות מגוייסת להעלאת המוראל תאכל את האמינות שלה ותעמיק את הפער בין המימסד והאידיאולוגיה המוצהרת, לבין מציאות החיים היום־יומית.

— ניטען, למשל, שפירסום מקרה „בית־אורן", גרם לעירעור הבטחון אצל ותיקים רבים.

— רק אנשים שאיבדו מזמן תפיסת עולם סוציאליסטית מסוגלים לתבוע מהעיתונות להסתיר מחברי קיבוץ פרשה כמו בית־אורן. אני, כחבר קיבוץ מהשורה, נעלב ממי שרוצה להעלים ממני בעיה בה אני עלול, אולי, להתקל באחד הימים. מדובר בבעיה אנושית ממדרגה ראשונה, שצריך להעלות אותה בכל חריפותה, על מנת שבתנועה נמצא לה תשובה הולמת ונימנע ממצבים דומים בעתיד.

הזלזול המופגן מצד אלה המעוניינים לחסום אינפורמציה, כביכול בשם „טובת התנועה" והתייחסות אל חברי קיבוצים כאובייקטים שעל המימסד לעצב אותם, מחפירה. הייתי מצפה להנהגה שתהיה מספיק אמיצה לחשוף אמיתות וליצור תהליך של התמודדות גלויה עם בעיות.

— המערכת התנועתית איננה זקוקה ל„כלב שמירה". היא ערוכה לשמור על עצמה.

— שטויות. אני חושב שההתנשאות הבאה לידי ביטוי בתביעה לכסות אינפורמציה מחברי קיבוצים, או לסנן להם אותה במידה מבוקרת ומנוזה מלמעלה, מעידה עד כמה אנו כן זקוקים ל„כלב שמירה". אנחנו הרי לא „סופרמנים", אלא בני אדם בשר ודם, עם כל הפגמים שקיימים בחברה האנושית. אם יש לנו יתרון מוסרי ואנושי, זה בזכות השיטה והחינוך. היכולת לשמור על השיטה ועל האופי האנושי שלנו, תלויה בדבקות באמת ללא כחל ושרק. מימסד שנוטה לתבוע עיתונות מגוייסת ומבוקרת, אומר לי שצריך להיזהר מפניו, להשמר מפניו ולשמור עליו.

כבר לא מדובר על עוולות ועל שימוש לרעה בכוח אפילו מתוך איצטלה של כוונות טובות. פרשיות הבורסה, מה שקורה במפעלים האזוריים, השבר שקיים עם חלק נרחב מעם ישראל — מעידים כאלף עדים שתופעות כאלה אכן קיימות. אנחנו לא חיילים שמובילים אותם ע"פ פקודות או ע"י עיתונות מטעם.

— „איבדנו את השליטה על העיתונות התנועתית", קיבלים במוסדות התנועה.

— עלה כיפאק. מי בכלל צריך שליטה על העיתונות? העיתונות הינה ראי של החיים והיא יכולה לפעול רק כשאנשים מאמינים במה שכתוב בה וכאשר היא נוגעת לבעיות שמטרידות אותם. מדוע אם כך, צריך לשלוט בה? אני מפחד מכל תאבי השלטון למיניהם.

יצחק שצ'ופק

חיים שור

אהרון ולנסי

אני סבור שהכתבה על העזיבות גרמה לכך שהנהגת הקבה"א לא תישן בלילה בגלל בעיית העזיבות, ואני חושב שלנוכח המציאות, אם הנהגת התנועה ישנה טוב בלילה, זה רק לרועץ לה ולנו. אם העיתונות מביאה את ההנהגה והמימסד למודעות לבעיתיות כלשהי, זהו שירות לתנועה. אם העיתונות הביאה את חברי הקיבוץ לחרדה עמוקה ביחס לתופעה של עזיבת בנים, כל הכבוד לה. השאננות היא האוייב הגדול ביותר שלנו. עם השאננות נמצא עצמנו יום אחד מפורקים מכל מה שיש לנו.

כולנו קובלים על שלחבר הקיבוץ אין די הכרה פוליטית. רוצים לומר בזה שאין בו מספיק איכפתיות לבעיות הכלל. אם העיתונות מביאה את הבעיות האקטואליות של החברה הקיבוצית, לרמת האינטימיות האישית של חברי הקיבוצים, היא עושה שירות אדיר. אם החרדות והמציאות קשים, זה בא לידי ביטוי ואי אפשר להאשים את העיתונות בכך שהמציאות מעיקה על נפשנו.

— טענה נוספת אומרת כי העיתונות מבליטה מורסות ונקודות תורפה ומתעלמת מהדברים הטובים המתרחשים אצלנו.

— זו בעיה מורכבת שאינה מתחילה עם העיתונות דווקא. היא נובעת מכך שבני אדם יותר מוטרדים מבעיות מאשר מאושרים מהישגים. עיתונות שמספרת כמה טוב — מאבדת קשר עם ציבור הקוראים. „הדברים הטובים" יכולים להגיע לעיתון דרך סיפורים אישיים שיש בהם מורכבות של רגשות, שאינם מתארים מציאות של שחור לבן, אלא את המציאות האנושית; דרך מאמרים אידיאולוגיים; דרך נתונים שמתפרסמים וכדומה. להביא את הצד החיובי, זה דורש כישרון גדול מאוד של העיתונאי, הרבה יותר מאשר להביא את הבעיתיות.

יכול להיות שצריך להעלות את הדברים החיוביים צריכה להיות רוויה במאבקים נגד העיוותים והתחלואים של הקיבוץ והחברה הישראלית. העיתונות רוצה להיות מעניינת ולתרום ולפיכך צריכה להיות דינמית ולא סטאטית. עיתונות שבה ישלוט תיאור הטוב, תיראה כמו איזה ממפלט סובייטי נטול חיים.

— תפקיד מערכת העיתון לייצג את הציבור הרחב ולא את דעות חבריה.

— לא מקבל. אין ציבור רחב. גם אריק שרון נכלל בציבור הרחב. האנשים הרגישים יותר, היצירתיים, מתפקידם לעורר את הציבור הרחב למודעות ולהבנת המציאות בה הוא חי. זה תפקיד האמנות וזה תפקיד העיתונות. התנאי הוא חופש יצירה לאותם אנשים שנחונו ביתר רגישות מאשר הציבור הרחב.

לכבול את האנשים הללו בבינוניות של ההמונים, פירושו ליצור חברה חסרת עניין, חסרת מעוף ומסתפקת ברמת־חיים ובטלוויזיה.

— זכותם וחובתם של מוסדות התנועה לקבוע גבולות של אסור ומותר בעיתונות התנועתית.

— אנשים שנושאים באחריות מרכזית, יש להם נטייה טבעית לרצות בהישגים ולמעט בחשיפת הבעיות. אני סבור שמתוך המאמצים המושקעים על ידם להתמודד עם הקשיים ולקדם את התנועה, הם נוטים הרבה פעמים למנוע הפצת מידע לציבור הרחב.

אין גם להתעלם מכך שלפעמים מתפתחים אינטרסים אישיים ופוליטיים של אנשי מימסד ומכאן ברור שעיתונות חופשית תהיה שרויה תמיד במתח עם כל מימסד שהוא. זה חלק מהדמוקרטיה, חלק מהפיכת המציאות שלנו למלאת חיים ועניין ואני רואה זאת כדבר חיובי. מכאן גם שלא הייתי מוסר בידי המימסד לקבוע את גבולות הפירסומים.

ביחד עם זאת, אני מקווה שלעיתונאים עצמם יש קווים אדומים מסויימים שיוציאו מכלל אפשרות פגיעה בתנועה, פירסום דעות גזעניות וכדומה. ממה שאני מכיר בעיתונות שלנו, נדמה לי שאין ממה לחשוש.

— איך אתה מסביר את אי הנחת מהעיתונות ואת הדרישה להחזירה לתלם?

— התנועה הקיבוצית נמצאת בתקופה של שינויים רדיקליים, כשהמשבר העמוק ביותר הוא משבר הזהות העצמית של הקיבוץ, בעיקר, הפיכת הקיבוץ מחוד החנית של הגשמת המאוויים הלאומיים, לגורם שולי לחלוטין בחברה הישראלית.

לכן טבעי שיתעוררו הרבה חרדות אצל הרבה אנשים תוך ראייה נוסטלגית של העבר ההירואי. מכאן גם הרצון ליפות את הדברים ולשמר את אותו עבר.

כמובן שזו גישה מחטיאה וכרוכה שעלולה להפוך את התנועה הקיבוצית למוצג במוזיאון הלאומי.

אם רוצים להיות רלוונטיים לחברה הישראלית ולהיות מעורבים בעיצוב דמותו של העם היהודי, אסור לשקוע בשמרנות הנזונה בזכרונות העבר, אלא למצוא מחדש את דרכנו תוך אומץ לב לראות דברים כהווייתם.

לכן מובן הכעס, עם זאת אסור לתת לו לשלוט בחיים העיתונאיים.

— ובתוך כל המכלול הזה איך מצטייר לך „הדף הירוק"?

— מאוד מאוד אוהד לקרוא בו ואני חושב שהוא דוגמא טובה לגישה של אומץ לב שמבטאת את השקפתי לגבי העיתונות התנועתית.

מהרבה שיחות עם חברים בקיבוץ שלי ובקיבוצים אחרים, נדמה לי שזו גישה לה שותפים רבים אחרים.

„פומל מהתק"ם אומר: „מדובר בבית שלנו. מה שהיום מופיע בעיתונים שלנו, מופץ מחר בכל הארץ'. ההזדקקות למושג „בית' בנושא זה ולא רק ע"י פומל, הוא, להערכתי, ניצול דמאגוגי של רגשנות הקהל שלנו, הנאחז בגעגועים לרומנטיקה שחלפה. זהו מסך הסוואה לצורך סתימת פיות, מריחת פרשיות והנצחת הרוח הפאטרוליסטית, שאינה מצליחה להתנדף ממקומותינו.

האם לא בדיוק כך הוזהרנו ע"י הגבורה, בימי מלחמת לבנון, ואף כשמדובר במאבק למען זכויות הפלשתינאים ובמערכה למען השלום: אל תכתבו כך וכאן, כי מחר זה יופץ בכל העולם?..."

ד. בן ישראל (יחיעם)

יבורכו החושפים

אהרון ולנסי. כפר־גלעדי. מנהל מכללת תל־חי.

— האם, לדעתך, חלים על העיתונות התנועתית כללים וחוקים שונים מאלה של העיתונות הכללית?

— אינני רואה כל הבדל. אני בעד חופש עיתונות כמעט מוחלט, לבד ממגבלות מסויימות. לעיתונות הקיבוצית תפקיד נוסף ומרכזי דווקא עתה, בעיתות מצוקה, אי־נחת ומשבר, עליה להיות במה אמיתית וכנה עבורנו. במה לוויכוח נוקב ופומבי, על מה שקורה לנו. במה לחיפוש פתרונות. נכון, עקב היות הבמה פתוחה לכל נוצרים, לעיתים, מומנטים של דמורליזציה כתוצאה מחשיפה והנחת פרטים ועובדות על השולחן. מאידך גיסא, יבורכו החושפים המשחררים אותנו ממידה מסויימת של צביעות והתחסדות.

העיתונות הקיבוצית (ויותר „הדף הירוק") מתקרבת, סוף סוף, לוויכוחים האמיתיים. בעיתון „קיבוץ" מורגשת בלימת־מה „מטעם". לדעתי, זו שגיאה וצריך להשתחרר ממנה. הנסיון לבלום עיתונות טבוע בהשקפת עולם אנכרוניסטית, של שליטה מרכזית, האומרת: „בואו נעשה בדק בית, אבל שלא ידעו בחוץ". גם אינני מפחד מעיתונאים זריזי עט בעיתונות היומית המשתמשים בחומר נגרנו.

— האם תפקיד העיתונות הקיבוצית להעביר מסרים, לחנך או להיות כלב שמירה?

— כן. העיתונות הקיבוצית גם מעבירה מסרים. לצערי, בעשור האחרון, המסרים אינם ברורים לנו דיים. לא ברור איזה מסרים ואיזה כיוון. העסק רעוע, בעיניי. אני מעדיף שבשלב זה של הוויכוח הציבורי, יהיו הדברים קונקרטיים, פחות ערטילאיים.

אסור לאנוס את מערכת העיתון הקיבוצי להעביר מסרים, שאינם רלוונטים להיום מתוך רצון לאחר, ללכה, לראות את הטוב ולומר: „אנו חיים עם מחשבות שונות, נעשים מהלכים לא נכונים, אך הכיוון הבסיסי נכון". אני שולל מכל וכל גישה זו. היא אינה נכונה ולא ברורה. להרגשתי, מי שרוצה להעביר מסרים מאד מוגדרים, הם אנשי המימסד, האוספים כך עוצמה מסויימת.

העיתון הקיבוצי חייב להיות אינפורמטיבי, במה לוויכוח ולחיפושי דרך. זו תהיה תרומתו הגדולה.

— הזכרת דמורליזציה, כתוצאה מכתבות, המציגות בצורה חריפה בעיות אמיתיות.

— תבונת עורך העיתון וכתביו, תבוא כאן למיצוי. לא הייתי שופך את התינוק עם המים. למרות זאת, אם עלי לבחור בין חופש עיתונות טוטאלי או כמעט טוטאלי, לבין סלקציה מכוונת, אעדיף חופש עיתונות טוטאלי. אני מוטרד מהאפשרות, שייקבעו קריטריונים לגבי פרסום חומר ותיסגר הבמה האמיתית של העיתון. לכן, אשתה בשמחה את כל הסיפור, גם אם הדברים מכאיבים לי.

— איזה דברים הכאיבו לך?

— למשל, פרסום שמות של משפחות וידידים, שעזבו בכתבה ההיא על עזיבת הקיבוצים. זה עשה לי משהו. ובכל זאת, כמחשבה מפוכחת, העיקר הוא לדעתי התהליך המאפשר ויכוח וזרימת אינפורמציה אמינה. רק לא חצאי אמיתות ושקרים.

— מה דעתך לגבי סיפורים אישיים, תיאורי מצוקות של חברים בעיתונות הקיבוצית?

— זהו חלק מהמציאות בקיבוץ. תפקיד העיתונאים לפרסמם. בנושאים אלה יש בהחלט עניין ציבורי.

מגבלת „יהרג ולא יעבור" חלה, לדעתי, רק על החדירה ללא רשות לחיי הפרט. אלה אינם צריכים להיחשף אלא אם הפרט מעוניין בחשיפתם.

— האם, עליסי הבנתך, העיתונאים הקיבוציים ממלאים את תפקידם?

— כאן יש בעיה. חלקם כותבים „מטעם". אחרים — רמת כתיבתם ושיקול דעתם אינם מספקים וה„סקופים" שלהם מעוררים רוגז רב בציבור הרחב. עיתונאים אחרים עושים פאשלות ומתחבאים מאחורי סיסמת „חופש העיתונות". זו בעיה אמיתית. ושוב, למרות כל זאת, אעדיף חשיפה וחופש כמעט בלתי מוגבל לעיתונות הקיבוצית.

— עד לאן מגיע ה„חופש הכמעט בלתי מוגבל"?

— הכל פתוח. ובתנאי אחד: עובדות אובייקטיביות, מדוייקות לחלוטין, אמינות מקסימאלית.

— מה דעתך על כוונתו של המימסד התנועתי להיות מעורב יותר בעיתונות הקיבוצית?

— מעורבות תנועתית בתחום העיתונות אינה מראה על תבונה ורצון טוב. היא מראה יותר מכל, על פחד, אי ביטחון, רצון לשמור על הקיים בכל מחיר, ואולי גם על רצון שמירת המערכת התנועתית בכל מחיר.

העיתונות הקיבוצית היא „הראי" שלנו. ראי חיצוני, שמצלם את הדברים האמיתיים, לא אינטרפטציות. נכון, למערכת הקיבוצית יש בעיה. היא לא מוצגת כפי שהיתה רוצה להיות מוצגת בפני הציבור. חלום הקיבוץ המושלם כפי שהוצג משך שנים — נופץ: שנים רבות הלכנו בדרך זו ועתה התנערנו מהבלוף המוסכם הזה. שליטה כשלט־רחוק מרכזי, לא מקובלת עלי. אבל הכלח על התירוץ האומר: מוכרחה להיות התערבות תנועתית בכדי שהעיתונות הקיבוצית לא תעשה נזקים. הנזקים נעשו כבר, הם אמיתיים ולא נעשו ע"י העיתונות.

— אתה מבקר את מזכירויות התנועות?

— לו מנהיגות התנועה הקיבוצית כולה, היתה מצליחה להביאנו לחוף מבטחים — ניחא, הייתי בולע גם את המעורבות התנועתית בעיתון. לידיעתי, אין הדברים כך וכרוכנוב, במזכירות התק"ם, נבוכים וכואבים לא פחות ממני.

— כמזכיר קיבוץ לשעבר, נהגת לאפשר למערכת עלון קיבוצך אותו חופש שאתה תובע לעיתונות הקיבוצית?

— לא, ובדיעבד — אני מאמין — שגיתי. כמזכיר, ניסיתי לבנות לקיבוצי תדמית ורודה, מציאות שלא היתה. אשליות. בינתיים, התנערתי ממוסכמות אלו. אם יהיה הדבר תלוי בי, שוב לא יקרה לי שכתבות יצטרכו את אישור „חכמי הדור".

— ככל שהדבר תלוי בך, כיצד יראה העלון הקיבוצי?

— כמו העיתונות הקיבוצית. יבואו בו לביטוי הלכי רוח, השקפות שונות ודיעות רבות. יש בו מקום לכיוונים רבים. העלון הקיבוצי ייפתח לוויכוח ציבורי עם התנועה, עם המימסד הפוליטי ועם תנועת העבודה. עלינו להתנער ממנטליות של עלון המתאר בר מצווה, חתונות, אבלות ודבר מרכזות חדר־האוכל. כבודם של אלו במקומם מונח אבל אינם העיקר.

— ומה על אותם נושאים, שפירסומם עלול להחליש, לפגוע ולהזיק לתנועה הקיבוצית?

— החולשה האמיתית אינה הכתיבה, אלא המציאות עצמה. עימה צריך להתמודד. זה מאבקנו העיקרי. לא את הראי צריך לשבור. ההיפך הוא הנכון. הוויכוח הציבורי, ריענון המחשבה וזרימת רעיונות, יביאו למציאת דרך חדשה.

— דעותיך וגישותיך, אלה לא יזיקו לך ביום־פקודה?

— לא. בוודאי יהיו מי שיוסיפו את שמי לרשימה השחורה, שיסמנו אותי. התנועה לא הפריעה עד כה בדרכי. ההיפך, הוצעו לי תפקידים רבים, כמו ריכוז ועדה פוליטית, שילוב אזורי, מזכיר פנים בתק"ם ועוד. כבר היו לי ויכוחים תנועתיים ואיני מסתיר שיש לי יומרות פוליטיות, ציבוריות, תנועתיות. יש לא מעט אנשים מוכשרים בתנועה. אלו אומרים את דבריהם בקול רם. מי שטוב — צריך להתקדם. להשפיע. אין לפחד מדעות שונות. מוויכוח רציני וממה שיכתבו עלינו בעיתונים היומיים. רק הנחת דברים על השולחן וטיפול כן בבעיות יצמיחו שינוי בקיבוצים ובמערכת התנועתית.

רונית יהל

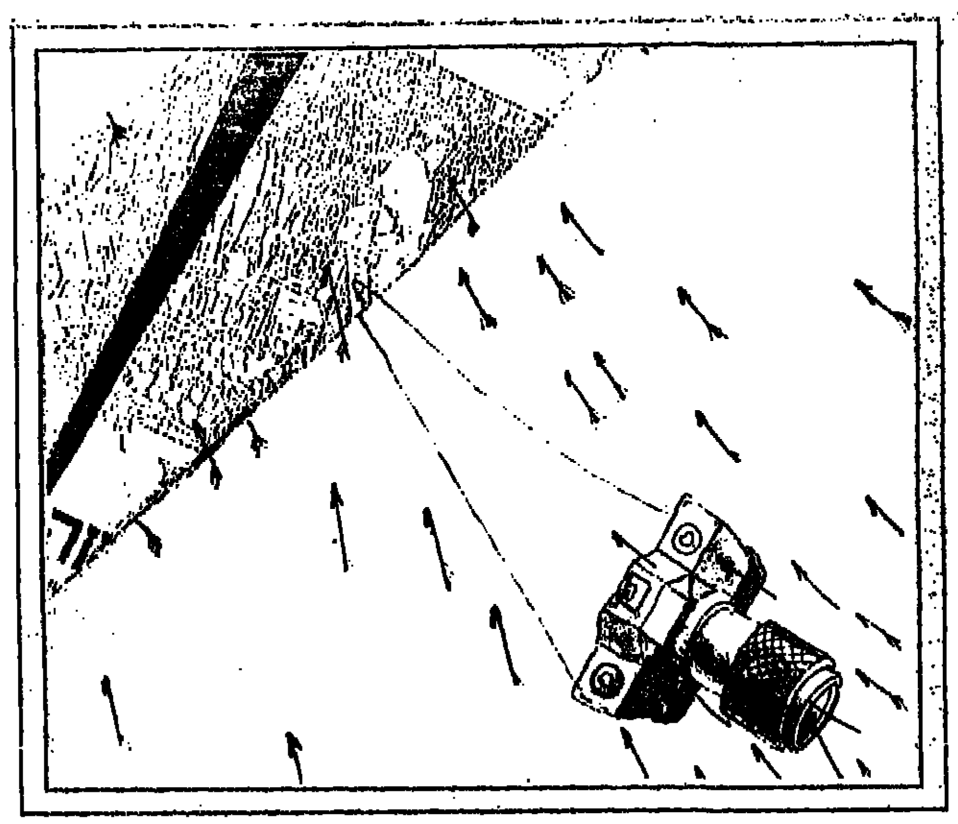

„כאשר נורמות של סודיות מיותרת, של טישטוש עובדות, של הכחשות מגמתיות וכו', נקבעות ע"י מרכז המימסד, הן הופכות חיש מהר לנר לרגליהם של כל הדרגים המימסדיים, ואז האזרח הקיבוצי הפשוט מרגיש עצמו חנוק, מה עוד, שאין אצלנו רשות שיפוטית פנימית ואמינה, אליה ניתן לפנות ולהיעזר בה. כמו כן, בל נשכח, שכתוצאה מהאווירה הסובייטית, ששררה אצלנו במשך עשורים, בשטח „שמירת המוראל' ע"י עיתונות „מתאימה', עדיין רבים הקיבוצים שמוסיפים לשמור על המוראל ע"י כפיית מעצורים מימסדיים על עלוניהם המקומיים. מסיבה זו, ובגלל נוקשותה של המסגרת, מאבקו של הפרט למען צדק ואמת, עוד יותר חסר סיכויים בקיבוץ הבודד מאשר באמצעות עיתונות תנועתית חופשית, אם נצליח לשמור עליה ככזאת."

ד. בן ישראל (יחיעם)

משאל חצר

חברים, שהוזמנו לבת־התנועות בת"א, על „הדף הירוק" ועל המימסד ויחסו לעיתונות התנועתית.

חדוה מלמוד (אשדות־יעקב א.)

אני לא רואה את התוכן של „הדף הירוק" כאור שלילי ולא חושבת שהוא משחיר את המציאות אבל גם אינני מוציאה מכלל אפשרות פיקוח מינימאלי, שכן העי־תון הזה הוא הבמה שלנו. נראה לי שלחברים מסויימים קשה לפעמים להתמודד עם האמת ולכן הם מגיבים בכעס.

מוני חברוני (גבים)

„הדף הירוק" חולל מפנה בעיתונות הקי־בוצית. הביא מין משב רוח אחר, שקלקל את האינטימיות של מה שהיה פעם קיבוץ. הוא הוציא אל ה־תודעה הציבורית דב־רים, שפעם היה מותר לדבר עליהם רק בחצר הקיבוץ. הכעס נובע בעיקר מהמבוגרים, שמעדיפים שהדברים יישארו בפנים.

יהושע יסוד (משגב־עם)

אני בכלל לא רואה צורך בשני עיתונים, שעוסקים באותם תחומים ומופנים לאותו קהל. הייתי מעדיף עיתון אחד מקצועי ועל רמה. ישנם דברים שנכ־תבים אצלכם כלאחר יד, כאילו כדי לומר, אנחנו בתמונה. לעומת זאת, הטיפול בנושאים חברתיים, משקיים ופוליטיים, הוא יסודי ורציני וכדאי שכך יהיה גם להבא.

רותה רוטשילד (גבר־עם)

מקובל עלי, שעיתון צריך לחשוף ולעורר בעיות, ולא להרדים. מערכת רדומה היא מערכת מסוכנת. ה־עובדה שישנם שני עיתונים קיבוציים אינה מפריעה לי. קנאת סופרים תרבה חכמה, אם כי אינני בטוחה שכולכם סופרים.

מוטקה שביט (גבולות)

„הדף הירוק" הוא עיתון מוצלח ואינני רואה בו רק את הצבע הצהוב. למרות שהוא לפעמים קצת בוטה וחוצפני, אני מעדיף אותו על כל עיתון קיבוצי אחר. אין צורך בוועדה מפקחת ושיהיה לכם בהצלחה.

חן בראשי (אילון)

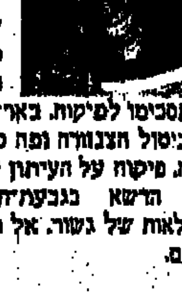

מה שטוב אצלכם, זו ההתמודדות עם נוש־אים שאינם נוחים למימסד. אני חושב שהאומץ שלכם לח־שוף דברים שהם, כביכול, נגד הקיבוץ, הוא שמייחד אתכם. אל תסכימו לפיקוח. בארץ מרבים יותר ויותר על ביטול הצנזורה ופה פתאום רוצים להכניס אותה. פיקוח על העיתון יגרום שנקרא רק על צבע הדשא בגבעת־חביבה ועל הישגי החקלאות של גשור. אל תסכימו. תישארו כמו שאתם.

סימה באר

צילום: פרטוש, לניר

באותו צד של המתרס

חיים שור שובל עורך „ניו־אאוטלוק", בעבר מזכיר הקבה"א ועורך „על־המשמר".

— כמי שאייש שתי עמדות בכירות, משני צידי המתרס...

— תרשה לי לעצור אותך. אינני מבחין כאן בשני צדדים למתרס ואינני רואה כל סתירה בין היות עיתונאי מבקר וחושף לבין היות חבר תנועה טוב ונאמן. אדרבא, שניהם נמצאים באותו צד של המתרס. תפקיד העיתונאי התנועתי הוא לפעול, באמצעות הכלים שבידיו, כדי לשפר ולהיטיב את התנועה ולא את תדמיתה ויחסי־הציבור שלה. אני מאמין ששירתתי את התנועה באותה מידה, הן כמזכירה הכללי והן כעורך עיתונה.

— מסקנה?

— שלא יכולים ולא צריכים, אבסולוטית, להפקיד צנזורה או גוף מפקח, או איך שתקרא לזה, על העיתונות. לאיש אין זכות למנוע מהעיתונות התנועתית אזשהו פרסום, כל עוד אינו עובר על הכללים והתקנות המחייבים את העיתונות בכלל. לתנועה הקיבוצית אסור להמציא סייגים וחוקים משלה בעניין זה. הידיעות על הקמת הגופים המסויימים לענייני העיתונות התנועתית, בתק"ם ובקבה"א, מריחות לא טוב. לחברים לא ברור בדיוק מה הבעיה ועל מה נסב הדיון, שהביא ליוזמות האלה. נוצר כאן מצב, שהדעת אינה סובלת. הרי איש לא קבע שאנשי המימסד הם יותר חכמים, ישרים ונאמנים לתנועה מן העיתונאים.

— על מה מעידים, לדעתך, הצעדים שנקטו מזכירויות התנועות?

— העובדה שיש להן טענות ורוגז כלפי העיתונות, כל העיתונים, בתנועה הקיבוצית, אומרת דרשני. היא מצביעה, לפני הכל, על כשלון אדיר של ההנהגה. הרי כל, או רוב רובם, של העורכים והכתבים בעיתונים, נבחרו ומונו ע"י המזכירויות. כלומר, הם נמצאו כשרים ומתאימים לתפקידם. אז אם הם פתאום בועטים, ולא רק בעיתון אחד, צריך לשאול מה קורה.

— אתה סבור, כמו יורקס, שלעיתון תפקיד חינוכי?

— לא. עיתון אינו כלי חינוכי ואינו מורה. הוא מכיל, לפעמים, מאמרים בעלי משמעות מחנכת. יורקס טועה כשהוא טוען כך. אולי רצה לומר, שעיתון אינו יכול להיות אובייקטיבי או נייטרלי

(המשך בעמוד 8)

מחסנאיות הבגדים ומרכזי הקניות - שימו לב!
במחסן ההלבשה הבין-קיבוצי:

מבצע חורף מיוחד

"קבוץ מחמם קבוץ"

סדיני החימום החשמליים

חורפנית

השיטה החמה של עין-גב

מתוצרת עין-גב תעשיות

לקראת החגים והחורף הממשמש ובא, מציע לכם קבוץ עין-גב את סדיני החמום האיכותיים, במחירי מבצע מיוחדים לבני המשקים.

לבחירתכם מיגוון דגמים ודוגמאות באיכות גבוהה, נעימה ובטוחה! - כל הדגמים בעלי תו תקן ישראלי.

אל תחכו שהחורף יתפוס את החברים "על חם", דאגו להם כבר עכשיו - קחו את דגמי "חורפנית" הלהיט הכי "חם" במחסן.

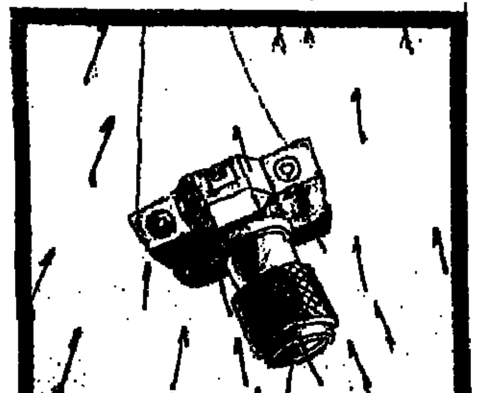

הכן בעיתונות והצילו את התנועה

באותו צד של המתרס

(המשך מעמוד 7)

וזה נכון. אבל הדוגמא שהביא, עיתון "הארץ", מכה אותו עצמו. "הארץ" הוא עיתון יוני, ליבראלי, אנטי־סוציאליסטי, והוא העיתון הטוב בארץ ומן הטובים בעולם. כל כך למה? משום ששוקן, בעליו ועורכו, הצליח לאסוף ולטפח עיתונאים טובים, שיותר מהווים חבורה אידיאולוגית מסויימת. שוקן האנטי־סוציאליסט הצליח במה שאנחנו לא. העיתונאים שלו מדברים איתו ובשפתו. אצלנו הם מדברים בשפה שונה, אז משהו כאן לא בסדר. לומר שרק העיתונאים לא בסדר — זה אינו אמת. שמעון אבידן אמר פעם. אין חיילים גרועים; יש מפקדים גרועים.

— המימסד מתלונן שקולו ומעשיו אינם באים די לביטוי בעיתונות התנועתית.

— כיוון שאני פוסל לחלוטין צנזורה או צעדים אדמיניסטרטיביים, ובמידה והמימסד סבור שנכתבו דברים מזיקים או שגויים, שיישב, במחילה, ויכתוב ויגיב. זו הדרך היחידה ותנועת העבודה היא מקובלת משנים. ברל, בן־גוריון, מאיר יערי, ישבו וכתבו לעיתונים ולא רק כדי למסור את מסריהם, אלא גם כדי להתפלמס ואני מניח שלא היה להם הרבה יותר פנאי מאשר למזכירי התנועות הקיבוציות. זו הדרך הנכונה וגם היעילה ביותר. לאמת יש להגיע באמצעות ויכוח ולא בדרך של הטלת צווים ומגבלות. כמובן, זכותם של מזכירי התנועות לבקש, שיוקצה לדבריהם מקום נאות בעיתון ויפה תעשה המערכת אם תיענה להם.

— אליהו אין לך טענות?

— יש! בארה"ב מחזיקה כל מערכת של עיתון מכובד מחלקת מחקר. מתפקידה של זו לבדוק את העובדות בכל מאמר שמגיש כל עיתונאי, ולו כדי למנוע אפשרות של תביעת דיבה, שעלולה לעלות לעיתון מחיר יקר. בארץ טרם הגיעו לכך ועל אחת כמה וכמה מחוייבים הכתבים והעורכים לוודא את אמיתות העובדות שהם מפרסמים. כשכתבתם בזמנו, שחבר מסוים הורחק מתפקידו בקבה"א בגלל פרשת המניות, זה היה שקר גס. בכך הסטתם את האש מן האחראים האמיתיים למחדל הנורא הזה. לו היה מדובר כי והעיתון לא היה עיתון תנועתי, הייתי מגיש נגדכם תביעה על הוצאת דיבה. היתה אז ועדה שטיפלה בנושא ואני זוכר, ששלושת חבריה הכחישו את טענתכם ואתם אפילו לא טרחתם להתנצל.

אשר לכתבה על גל העזיבות, וזכן אחרי שפורסמה, אמרתי לחברי מזכירות הקבה"א שנזעקו והתקוממו, שבו ותגיבו. תעמידו דברים על דיוקם אם אינם נכונים. נרגונו לא יועיל כאן.

זה אמרתי להם ואילו לכם אני אומר, שכשכותבים כתבה על נושא כליכך קטלני וכואב, שוודאי אין לטאטאו מתחת לשטיח, חובה עליכם להבטיח עד הסוף את מהימנות הממצאים ולא לתאר רק את התופעה, אפילו היא אמיתית. לבולשביזם שתי פנים: זה של ההנהגה, המבקשת למנוע פירסום דברים, שאינם ערבים לאוזנה, אבל גם זה של העיתונות האומרת, נו, מילא, אז שגינו בפרט זה או אחר. ועוד דבר: העיתונות התנועתית, שלא ככל העיתונים, אינה מפרסמת כרוניקה. כשרה"מ נוסע לרומניה — הדבר מדווח בעיתונות. גם כשנסלל כביש חדש בערבה. נכון, היא כמובן גם מבקרת. ואילו אתם אינם מדווחים על כל מעשי והישגי המימסד אלא מסתפקים בביקורת בלבד.

— יש להבחין בין עיתונות יומית, שהכרוניקה היא ממרכיביה העיקריים לבין מגזין או מוסף סוף־שבוע של עיתון. "הדף הירוק" שייך לז'אנר הזה.

— נכון. לכן אינני טוען שאתם מועלים בתפקידכם, אלא שרצוי שתגלו רגישות יתר כלפי אנשי המימסד. תבינו אותם. הם עובדים ומתאמצים ומתרוצצים ואז אתם באים ומבקרים ונתפסים בעיניהם כמי ששמים מקלות בגלגלים ומפריעים במלאכת הקודש.

— מה הצעתך להסדרת היחסים בין המימסד לעיתונות?

— רק הידברות! הידברות בין העיתונות לבין המימסד, כשווים מול שווים. העובדה, שמזכירות הקבה"א קיימה שתי ישיבות על הנושא ללא נוכחותכם — פסולה.

— הידברות, כיצד?

— אני סבור, שעל העורכים להיות מעורים בענייני התנועה. כן, אפילו לשבת בישיבות המזכירות, ואילו על אנשי המימסד לטפח דיאלוג עם העיתונות. להגיב, להתייחס, להגן על מעשיהם ועמדותיהם. המאמר על גל העזיבות, עם כל הכאב שגרם, תרם תרומה גדולה לחיוב. העובדה, שהמזכירים לא טרחו להגיב ולפרוש את האמת כפי שהם רואים אותה, מנעה ויכוח קונסטרוקטיבי וליבון נוסף של הנושא. הם קטעו את תהליך הבירור באמצע ובכך הזיקו לעצמם ולציבור החברים.

א. ל.

"נורא מרגיז אותי, ש"השלטונות" בקבה"א ובתק"ם החליטו, שזכותם לצנזר את "הדף הירוק", כי הם יודעים יותר טוב מכולם מה טוב להם לדעת (למוזי"קים).
לכן נראה לי כי חשוב לפרסם עצומה בין קוראי "הדף הירוק" ובה דרישת הציבור, להשאיר את "הדף הירוק" כמו שהוא ולאסור על מנהלי הקבה"א מלראות אותנו כנתיניהם הטיפשים.
בכך נכבד עצמנו כאנשים המנסים לחשוב בעצמם בחברה דמוקרטית."

נורית,
עין־שמר

משאל חצר

אמיר דומני (שער־העמקים)

אני חושב שאתם על־הכפאק. אתם מראים באמת מה קורה בשטח ומתחת לפני השטח וזה תפקיד העיתון. אינני מסכים עם פרויקה, שאתם גורמים להורדת המו־ראל. הנגיעה בדברים קשים אינה מורידה מוראל ובכלל, מוראל הוא עניין אישי ולא קולקטיבי. אינני רואה כל טעם בוועדת־על שתפקח עליכם. היא תגרום לאובדן הייחוד של העיתון.

עדי אילת (כפר־מסריק)

אותי "הדף הירוק" מעניין. אם הייתי צריך לדרג אותו בסולם עדי, הייתי נותן לו 7 וזה הרבה. אתם פרובוקטיביים, ישירים, פותחים נושאים רדומים וזה טוב ותישארו כאלה.
העיתון בכלל לא צריך להיות בוויכוח. אם התנועה רוצה עיתון, שיכתוב רק מה שנוח לה, שתוציא עיתון כזה ותפקח עליו ואנחנו, הקוראים, נדע עם מה יש לנו עסק. עבר זמנה של הקולקטיביות הרעיונית, שכולם חושבים אותו דבר ואסור לכבס את הכביסה בפומבי.
רגע, עוד דבר: הגיע הזמן ששני העיתונים יתאחדו. תפסנו כבר את הפרינציפ.

לוטה (–)

אני אמנם הפסקתי לקרוא אתכם, לאות מחאה, אבל אני רוצה לומר שאני סומכת מראש ובעיניים עצו־מות על תבונת ה־מימסד שלנו ושיקול דעתו. עם כל ההסתי־גויות שלי מאריק שרון, בדבר אחד אני מסכימה איתו. העיתונות זה רעל. גם אתם!

צבי כהן (מעברות)

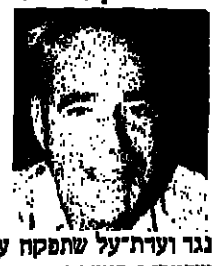

אני רואה ב"דף ה־ירוק" במה חשובה לאינפורמציה ולטי־פול בנושאים מבי־כים, ואפשרות יחידה לחבר במצוקה להת־בטא, ראה "רציחות קטנות" בזמנו. אני נגד ועדת־על שתפקח עליכם, אבל בעד ועדה שתעסוק באסתטיקה של הדברים.

רותי צור (נגבה)

אני אוהבת את "הדף הירוק". הוא, בדרך־כלל, ענייני וה־מרואיינים מעניינים ויוצאי־דופן. אני נגד ועדת־על שתפקח, משום שאני עדיין סומכת על העורכים ושיקול דעתם. ועובדה, העיתון מצויין.

סימה באר
צילום: פרטוש, לניר

עד כאן

החי על המת

"אלגת" אלונים ייצא נשכר ממות הלביא

לא בכל המפע־לים, שהיו קשורים בפרוייקט ה"לביא", נרשמו הפרעות סדר. לא מכולם יצאו פועלים נזעמים לחסום צמתים ולהבעיר צמי־גים. אדרבא, יש ביניהם שדווקא עכשיו, בעקבות החלטת הממשלה, מצפים לתוספת משמעותית בכמות העבודה.

כזה הוא, למשל, מפעל "אלגת" שבקיבוץ אלונים, העוסק בציפוי חלקי מטוסים עשויים אלומיניום, להגנה מפני קורוזיה ושחיקה וגם מטעמים אסתטיים.

"נושא ה"לביא" היה זניח אצלנו, מפני שייצרנו אך ורק עבור האב־טיפוס למטוס", אומר איתן שרון, מנהל המפעל, "כך שאיני יכול להעריך כיום מהי כמות העבודה שהיינו מקבלים, לו היו עוברים לייצור סדרתי של ה"לביא"."

לעומת זאת, "לנושא החלופות יש פוטנציאל טוב עבורנו, והוא יוצר אפשרות מצויינת להתפתחות המפעל", מוסיף שרון.

"אלגת" מוציא את עיקר פרנסתו מייצור עבור חברות ענק אמריקניות כ"בואינג", "ג'נרל דינמיק" "יוז" ו"מק־דונלד דגלס" בשוק האזרחי, ובשוק הצבאי — מייצור עבור מטוסי ה־F-16 ומסוקי קרב.

בשוק המקומי, לבד מהייצור ל"לביא" הגוסס, ייצרו בהיקפים קטנים למטוסי ה"כפיר" ה"ערבה" ולמטוס המנהלים "אסטרא".

לדידו של "אלגת", כאמור, העתיד תלוי באמריקנים.

"בעקיפין", אומר שרון, "כתוצאה מחיסול ה"לביא", גברו סיכויינו לזכות בנתח הגון נוסף של השוק האמריקני, ואני אומר זאת למרות הצביטה שבלב, ועם גאווה לאומית פצועה, על שהפסדנו הזדמנות, שהוכרעה ע"י שיקולים כלכליים, צודקים אמנם, לייצר מטוס בכוחות מקומיים.

כנראה", הוא אופטימי, "נקבל בקרוב פרוייקט גדול הקשור ל־F-16 וסביר להניח, שתזדמנה עבודות נוספות עבור מטוסי ה־F-14 וה־F-18, שאינם מוכרים בארץ".

בשנה האחרונה נרשמה התפתחות גדולה ב"אלגת". כושר הייצור שלו גדל ובימים אלה, ממש, הוא עובר תהליך של אוטומציה ומיחשוב, שעוד יגבירו את הביקוש לשירותיו.

עבודה, איפוא, יש לו ל"אלגת" בשפע, מה שאין כן לגבי כוח־אדם מקצועי. בתחום זה המחסור הוא כרוני. המפעל מונה כיום 50 עובדים והוא משווע לטכנאים, הנדסאים ומהנדסים בתחומי האלקטרוניקה והכימיה.

מאליה עולה השאלה, האם יאות "אלגת" לקלוט כמה ממפוטרי התעשייה האווירית? שרון: ""אלגת" מבוסס על עבודה עצמית בלבד, אך אם יפנו אלינו יוצאי התע"א, במטרה להיקלט בקיבוץ, ההתייחסות תהיה חיובית, כמובן".

רותי קדוש

לא חייבים לשלם ביוקר
עבור מכשירי סטריאו טובים!
במחיר מערכת בינונית
תרכוש אצלנו מערכת מקצועית

סטריאו בסיטונות
חסכו את פער התיווך.
אצלנו ניתן לרכוש את מכשירי הסטריאו, קומפקט דיסק, ורמקולים של החברות המיוצגות בארץ.
המטרה שלנו לקוחות מרוצים
סטריאו ויזיה, העליה 62, תל־אביב ● פתוח מ־10.00 עד 13.00 16.00 עד 19.00

Dawes

אופני היוקרה של אנגליה
★ מרוץ ★ ספורט ★ הרים ונוער
אופני דואוז עבודת יד
אל תקנה לפני שתשווה מחיר + איכות
לחברי קיבוץ הנחה + תרמיל גב חינם
דואוז — אבן גבירול 168, ת"א – טל. 03-451230

משפריצים ובוכים

מוטב שיפזרו הפגנות בעזרת השיריונית שלנו, מאשר באמצעות אלות גומי, אומרים בבית־אלפא. ממשיכים לייצר. לא לדרום־אפריקה אבל לארצות אחרות, תאילנד למשל. המציאות הכלכלית חזקה מתגובות המחאה.

כתבה של אריה קיזל „בידיעות אחרונות", מיום 18.8.87, סיפרה לעם ישראל שקיבוץ בית־אלפא סיפק לדרום־אפריקה חמישה „תותחים" המסוגלים, ביעילות רבה מזו של כל מכשיר מתחרה, לפזר הפגנות במים, קצף וגז מדמיע, וגם לסמן בצבע את המפגינים, כדי שאפשר יהיה לזהותם בקלות.

הפירסום גרם לרבים, בתנועה הקיבוצית כולה, תדהמה ובושה. דרום־אפריקה ומשטר האפארטהייד שלה, הם סמל לגזענות נתעבת. התנועה הקיבוצית, ותנועות הנוער הקשורות בה, חינכו במשך עשרות שנים, רבבות אנשים להזדהות עם מאבקם והפגנותיהם של הכושים שם. והנה, דווקא כשאפילו ידידותיה המסורתיות של דרום־אפריקה מפנות לה עורף, ואפילו נשיא אמריקני שמרן כמו רייגן נאלץ להטיל עליה סנקציות, מתגלה שקיבוץ של השומר הצעיר סיפק לארץ זו, מכל המוצרים שבעולם, דווקא ציוד לדיכוי הפגנות השחורים שם.

קשה היה להתנחם בכך שמדובר בעיסקה יחידה מלפני שנתיים, שבה יוצאו שישה תותחים. או בכך שהקיבוץ החליט לא לייצא ציוד זה לארצות שיש בהן משטרים אפלים.

מדהימה העובדה, שגם בימים אלה סופקה שריונית לפיזור הפגנות מבית־אלפא לתאילנד, שאיננה בדיוק דמוקרטיה נאורה ויש הזמנות לעוד שלוש שריוניות עבור ארץ זו. בית־אלפא, מסתבר, עלולה להפתיע בעסקות מסוג זה גם בעתיד.

שריוניות דומות נרכשו גם על ידי משטרת ישראל, והן „מככבות" מזה מספר שבועות באמצעי התקשורת, בדיווחים על הפגנות החרדים והחילוניים, התעשייה האווירית, ואפילו בהפגנת החקלאים מלפני שלושה שבועות...

שריוניות אחרות נמכרו לצרפת. יש מגעים עם אנגליה, התעניינות בגרמניה, וגישושים במדינות בדרום ומרכז אמריקה...

אין פלא שנוכח המידע על השריוניות, נמצאו רבים שתקפו בתקשורת את בית־אלפא, ובהזדמנות זו את הקיבוץ הארצי והתנועה הקיבוצית כולה.

המותקפים מילאו פיהם מים. קשה היה למצוא תשובה מספקת, גם כשעניין השריוניות נוצל כעילה להסתה פרועה, כמו ברשימתו של חיים הנגבי ב„כותרת ראשית", שעיקר מטרתה היה, כנראה, להשיג על־ידי השמצת מפ"ם ו„השומר הצעיר", רווח אלקטורלי כלשהו במיגזר הערבי, ל„רשימה המתקדמת" בה הוא חבר.

אין זה מקרה, שחלפו שבועיים תמימים של שתיקה רועמת מיום פירסום הכתבה ב„ידיעות", ועד שמזכירות בית־אלפא הגיבה בהודעה קצרה, סתמית, לפיה היצוא לדרום־אפריקה הופסק, מבלי להתייחס כלל לעצם ייצור השריוניות ללקוחות אפשריים אחרים.

גם מזכירי הקיבוץ הארצי חיכו שבועיים ארוכים עד שהודלפה, בעקיפין, ידיעה לפיה ביקשו מבית־אלפא להפסיק את ייצור השריונית ולא למכור אותה לשום גורם, בארץ או בחו"ל.

בינתיים — הבקשה לא עזרה, כשם שפנייה דומה של זמי מר מלפני שנתיים ויותר, לא הועילה. קיבוץ בית־אלפא ממשיך בייצור השריוניות, ושיחת הקיבוץ, שהתכנסה בשבת, 29.8.87, לא קיבלה כל החלטות בנושא.

„הדף הירוק" ניסה לברר מה אומרים, אחרי הפירסומים, על השריוניות. נתבקשה תגובתם של בית־אלפא, הקיבוץ־הארצי, תנועת „השומר הצעיר" ומפ"ם.

להדריץ את התותח על השחורים

במזכירות הממוזגת של בית־אלפא נפגשתי עם מתיה טרייבר, מזכירת הקיבוץ, אביק טמיר, מרכז המשק וגיורא אלוני, גזבר הקיבוץ, שאמר לכתב „ידיעות", ש„יש אצלנו אנשי שמאל, שהיצוא הזה השפיע עליהם קשה". אמירה המותירה טעם רע, כשהיא יוצאת מפי חבר בתנועה הגאה בהיותה תנועת שמאל.

איך הגעתם למוצר? לדרום־אפריקה?

גיורא: מהנדס עירוני בשם לוסטיג, שעובד עם הקיבוץ וגם מייעץ למפקדת כבאות ראשית, פיתח את התותח לפיזור הפגנות. זה צמח ממוצר אחר שלנו, משאיות לכיבוי אש, ולפני שהיה תותח משטרת ירושלים היתה מפזרת הפגנות במשאיות כיבוי רגילות.

אינני זוכר, האם לוסטיג או מרכז המפעל שלנו גדעון, הוא זה שיזם את פיתוח התותח. על כל פנים, הפיתוח הסתיים בהצלחה. באותה תקופה עברנו ביצוא עם „כור" ועם סוכנים פרטיים, שניסו לשווק בעולם את כל מוצרי המפעל, כולל התותח לפיזור הפגנות. אחד הסוכנים התחייב לממשלת דרום־אפריקה, שהיתה הראשונה שהתעניינה בנושא, לספק לה חמישה תותחים, לא חמש שריוניות, כמו שכתבו ב„ידיעות"! איך אפשר למכור 5 שריוניות ב־80 אלף דולר?

נוצרה מערכת משולבת: מצד אחד צריך „להריץ" את התותח, והיתה התחייבות של בית־אלפא, דרך הסוכן ומרכז המפעל, לשווק את התותחים לדרום־אפריקה. בנוסף על כך, היה צפוי בדרום־אפריקה שוק גדול למוצרים אחרים של המפעל. אז שיחת הקיבוץ החליטה לאשר את היצוא הזה לדרום־אפריקה. אחר־כך, בשל רגישות הנושא, הוחלט בשיחה להפסיק את היצוא לארץ זו.

מתיה: נעשתה שגיאה בכך שלקיבוץ לא היה קשר מספיק עם המפעל, והדברים נעשו ללא אישורו וידיעתו. חשוב להדגיש: היום, יצוא של השריונית והתותח, לכל מדינה שהיא, זקוק לאישור הקיבוץ.

אביק: עד לעיסקה עם דרום־אפריקה, לא היה פיקוח על המפעל כי חשבו שכל המוצרים לגיטימיים, וכל מה שגדעון, מנהל המפעל, הצליח להשיג בשיווק — התקבל בברכה. בעקרון, המוצר הוא לגיטימי, והקיבוץ רק צריך להחליט למי לשווק, כדי שלא נעמוד בפני דרום־אפריקה חדשה ביוזמה בלעדית של המפעל בעתיד. צריך שיהיה מי שמחליט, לשווק לצ'ילה או לא לשווק.

כשהקיבוץ התעורר נגד יצוא התותחים לדרום־אפריקה היה מאוחר מדי. אפשר היה לא לשווק, אבל התוצאות נראו אז לקיבוץ בלתי מתקבלות על הדעת.

גיורא: זה היה „שורף" את השם והמוניטין שלנו.

המוצר הלגיטימי

— אולי המוצר פרובלמטי בכל מקום. בהפגנות סטודנטים בפאריס נהרג סטודנט. איך הייתם נראים אילו ליד השוטר היורה היתה שריונית של בית־אלפא?

מתיה: יותר טוב שבעולם, וגם בארץ ובשטחים יהיו שריוניות עם תותחי מים, מאשר אמצעים אחרים. שהבנים שלנו לא יצטרכו, בצבא, לירות באוויר ולפגוע במפגינים פלשתינים.

— אפשר גם לא לייצר שום אמצעי לפיזור הפגנות...

מתיה: זו התעלמות מהבעיה.

גיורא: למה, כשקיבוץ מייצר ארגזי תחמושת שמוכרים לסעודיה ולוב, זה לגיטימי?

אביק: את בעיית היצוא פתרנו על־ידי כך שהיום מחליטים למי לשווק ולמי לא. לארצות מסוגה של דרום־אפריקה לא צריך לשווק שום דבר, לא סוכריות ולא כבאיות. הקריטריון שלי הוא, שלכל מקום שמותר לשווק סוכריות — מותר לשווק גם את התותחים והשריוניות.

בדירוג שבין נשק עדין לנשק קטלני — זה נשק עדין. מי שלא ישתמש בשריונית עם מים, ישתמש בקלצ'ניקוב. איננו היחידים שמייצרים מוצר זה. אם אנחנו לא נייצר אותו — ייצרו אחרים, אבל זהו טיעון קלוש: הטיעון החשוב הוא שהמוצר עצמו לגיטימי, תלוי למי מוכרים. מתיה ואני השתתפנו בהפגנת החקלאים. הסתובבה שם שריונית כיבוי של המשטרה מתוצרת בית־אלפא ועברה פלוגה של משמר הגבול עם אלות. אני, כמפגין, מעדיף שיתיזו עלי מים.

— זה לא רק מים. גם גז מדמיע וצבע לזיהוי שעוזר לעצור אנשים...

אביק: גז מדמיע זה ברימונים, לא בשריוניות.

גיורא: אביק, בשריונית יש סידור לגז...

מתיה: אבל משטרת ישראל לא מפעילה את הגז בארץ...

— אתם יכולים לשכנע את עצמכם ואחרים באלף נימוקים שהמוצר לגיטימי. עובדה היא שאתם חוטפים „פידבק" שלילי, בעוצמה רבה מהציבור ובתקשורת, וצפוי שתחטפו ביקורת כזו גם בעתיד, כשתפזרו שריוניות כאלה בארץ, בשטחים ובעולם. אולי לא די בשכנוע עצמי שהכל בסדר, וצריך לרדת מהשריוניות, ולו רק בגלל התגובה הזו?

מתיה: אף אחד לא מייצר את המוצר הזה בשמחה.

אביק: אני גם לא עושה את זה בעצב. גם אם הייתי יכול לייצר רובה חדיש וטוב ולמכור אותו לממשלת ישראל ולמדינות כמו אנגליה — זה לגמרי לגיטימי.

אם לבית־אלפא היו מאה אלטרנטיבות אחרות, היא היתה אולי יורדת מהמוצר הזה. זה לא מוצר מספר אחד במפעל, אבל זהו פלח שוק שחיים ממנו. בשלוש השנים שמשווקים את התותח והשריוניות, הם נתנו מיליון דולר מייצור כולל של 9 מיליון דולר.

במוצרים אחרים של המפעל, משאיות „ברינקס" להובלת כסף, נגררים, כבאיות — אין לנו יתרון לגבי יצרנים אחרים בעולם. במוצר הזה יש חידוש, הוא אטרקטיבי, יש בו פוטנציאל לגידול בעתיד — וזו חשיבותו. לפני המוצר הזה, לא יכולנו להיכנס לאירופה עם שום מוצר. היום מתעניינים.

אם התנועה תבוא ותגיד: „תרדו מזה!" אני אדרוש מהם אלטרנטיבה. אין לנו אלטרנטיבה: בחקלאות טוחנים מים, בתעשייה יש קשיים. זו הפרנסה של 250 משפחות בבית־אלפא. כאן עומדת התדמית שלי מול הפרנסה שלי, והפרנסה קודמת.

גיורא: אם זה לא מוצא חן בעיני הקיבוץ־הארצי, שיהפכו את בית־אלפא לקיבוץ נלווה, כמו שעשו למרחביה בגלל הלינה המשפחתית.

— מה היה בשיחה האחרונה?

אביק: חברים דיברו. חלק ברוח הדברים שלך, חלק ברוח הדברים שלי.

גיורא: כמו שנהוג בישראל, נמסרה אינפורמציה והוחלט שלא להחליט.

מתיה: אם תהיה אלטרנטיבה. אם יציעו לבית־אלפא מפעל חדש עם מוצרים אחרים. אני מעריכה שתהיה בבית־אלפא הסכמה, כמעט כוללת, לרדת מייצור השריוניות.

התחושה שלי היא שהלוך הרוחות בבית־אלפא הוא, שאין הסכמה חד־משמעית לייצור השריוניות...

השריוניות יגיעו לכל משטר

הדיון במזכירות בית־אלפא הותיר תחושה קשה. היה נדמה שמדובר בדיונים הנערכים, במשך שנים, בתוך בועה, מנותקת לגמרי מהמציאות שבחוץ, ומתנתקת בהדרגה משיקולים ערכיים. קיבוץ בית־אלפא מתדיין, נאבק, מחפש פשרות ופתרונות בתוך עצמו, ללא מודעות מספקת לשאלה מה משמעות ייצור התותח וכיצד הדברים נראים מבחוץ.

הקיבוץ אינו ער לעובדה שבחוץ שואלים רק: „מייצרים או לא מייצרים?" ואם התשובה חיובית, איש אינו מעוניין לדעת האם „מייצרים תוך התלבטות" או כמה מחברי בית־אלפא מתהפכים על משכבם בלילה ומגירים דמעה זכה של יסורי מצפון אל חיק הכרית הרכה. יותר מזה: טיעון של הקיבוץ המנסה להבליט את המחלוקת, שמדובר כאן ב„ייצור תוך התלבטות", רק מחריף את הנטייה להאשים את בית־אלפא בצביעות: משפריצים ובוכים: חברי בית־אלפא מרוויחים כסף מההשפרצה ובוכים מנקיפות מצפון. המפגינים בארץ, בדרום־אפריקה, בתאילנד, בוכים מהגז שהשריוניות התיזו עליהם. זה לא אותו הבכי.

מי שערה, מאד ערה, לבעיות הערכיות ולתדמית הציבורית של בית־אלפא, אחת החברות המעטות שלחמו בעוז נגד ייצור השריוניות ומכירתן, הינה אסתי דרור, בת 32, ממושב רמת־צבי שבעמק, שנישאה לבן בית־אלפא והצטרפה לקיבוץ רק לפני ארבע שנים. עובדה זו מסבירה, אולי, מדוע היא מסוגלת עדיין להציץ מהבועה החוצה. בתקופת הדיונים הסוערים על יצוא התותחים, הצטרפה אסתי לקבוצת חברות צעירות בקיבוץ שנאבקו נגד העיסקה.

— יזמת את המחאה או הצטרפת למחאה?

אסתי: על השריונית שמעתי במקרה, כשנסעתי במכונית עם עובדי המפעל. הם שוחחו על סרט שהפיק צוות הווידיאו של הקיבוץ כדי לפרסם את המוצר בעולם. הרגשתי שהרעיון של ייצור שריונית לפיזור הפגנות לא מוצא חן בעיני, וגם לא שסרט של „בית־אלפא הפקות" יריץ פרסומת בעולם למה שנראה לי כנשק. נראה לי שבקיבוץ אני יכולה לבחור ממה אני מתפרנסת וממה לא. חברים אומרים שלא הייתי מוכנה לוותר על שום דבר ברמת החיים למען עקרונות. ואילו אני חושבת שאני כן מוכנה לזה. קודם כל ראיתי את הסרט, עם הדגמת התותח.

— לפני כן לא דווח לקיבוץ על השריונית?

אסתי: אולי דיווחו ולא הייתי עירנית. לא קשרתי קצוות...

(המשך בעמוד 16)

עודד ליפשיין

בדירוג שבין נשק עדין לנשק קטלני — זה נשק עדין. מי שלא ישתמש בשריונית עם מים, ישתמש בקלצ'ניקוב

זעם ברמות־מנשה

בקרב חברי קיבוץ רמות־מנשה, אשר רבים מהם חוו על בשרם את זוועות המשטרים הדיקטטוריים בארצות מוצאם שבדרום־אמריקה, התקבלה הידיעה על ייצור השריונית של בית־אלפא בזעם רב.

במכתב ששלח למזכיר הקבה"א, ביקש ניסן ברקת מזכיר קיבוץ רמות־מנשה (בן ליוצאי צ'ילה), לוודא את נכונות הידיעה ומה עמדת ותגובת מזכירות הקבה"א בנדון.

בתשובתו מאשר גזמס, כי לצערו הרב הידיעה הינה אמת לאמיתה והוא מפרט את הצעדים שנקטה המזכירות להפסקת הייצור ובייחוד את תביעתה להפסקת ייצוא השריוניות לדרום־אפריקה.

במקביל פנה ניסן בשם הוועדה הפוליטית של רמות־מנשה למזכירות בית־אלפא, אלא שזו לא טרחה לענות.

„שום הסבר או הנמקה לא יצדיקו שקיבוץ יעסוק בייצור ציוד שכזה", אומר ניסן, „בייחוד כאשר שוקי היעד שלו, הם בהכרח מדינות בעלות משטרים מפוקפקים ובעיקר — דרום־אפריקה. את פניותינו לקבה"א ולבית־אלפא הפנינו עוד בחודש מאי, והיום, לאחר שתשובת בית־אלפא לא הגיעה, למרות בקשות טלפוניות חוזרות ונשנות, אנו נתבע מהם שני דברים:

1. הציוד החדיש לא יימכר מחוץ לטריטוריה ישראלית. (על מכירתו בישראל אנו מצטערים, אבל זו כנראה מלחמה אבודה).
2. לא ייעשה להבא לפיתוח אמצעים שכאלה במסגרת המפעל בבית־אלפא.

את התביעות הללו אנו מתכוונים להפנות לוועד־הפועל של הקבה"א לאישורן ויישומן בהקדם האפשרי.

לא נניח ולא נסכים כי בשמנו (הקבה"א השומר־הצעיר), ייצרו וישווקו אמצעים שכאלה. את אשר רואות לנכון להגביל ממשלות ארה"ב, אנגליה, צרפת ומדינות מערביות אחרות, בוודאי ראוי שנעשה גם אנחנו."

דליה הלפרין

הדשא שלך - ממטירים לכל החיים

במחיר מבצע לתקופה מוגבלת

בדן ממטירים בטוחים שהדשא שלך ראוי ל"טוב ביותר". לכן פיתחנו במיוחד עבורך את סידרת ממטירי הפופ־אפ המעולים המהווים את "המילה האחרונה" בהשקיית מדשאות מכל הסוגים.

לממטירים משטח עליון קטן מאוד והם "כמעט" נבלעים בדשא ומוגנים בכך מפני כיסוח ופציעות. הפיית מזנקת למעלה עם פתיחת המים וחוזרת למקומה בסיום ההשקייה.

הממטירים עשויים מחומרים פלסטיים חזקים, העמידים בתנאי מזג־אוויר קיצוניים. הם שקטים בפעולתם ונותנים סילון מים חזק, זוית התזה מכוונת ופיזור נוח המאפשר רישון דרך מערכת ההשקייה.

לבחירתך: ממטיר היקפי — 360°.
וממטיר גיזרתי — 180°.

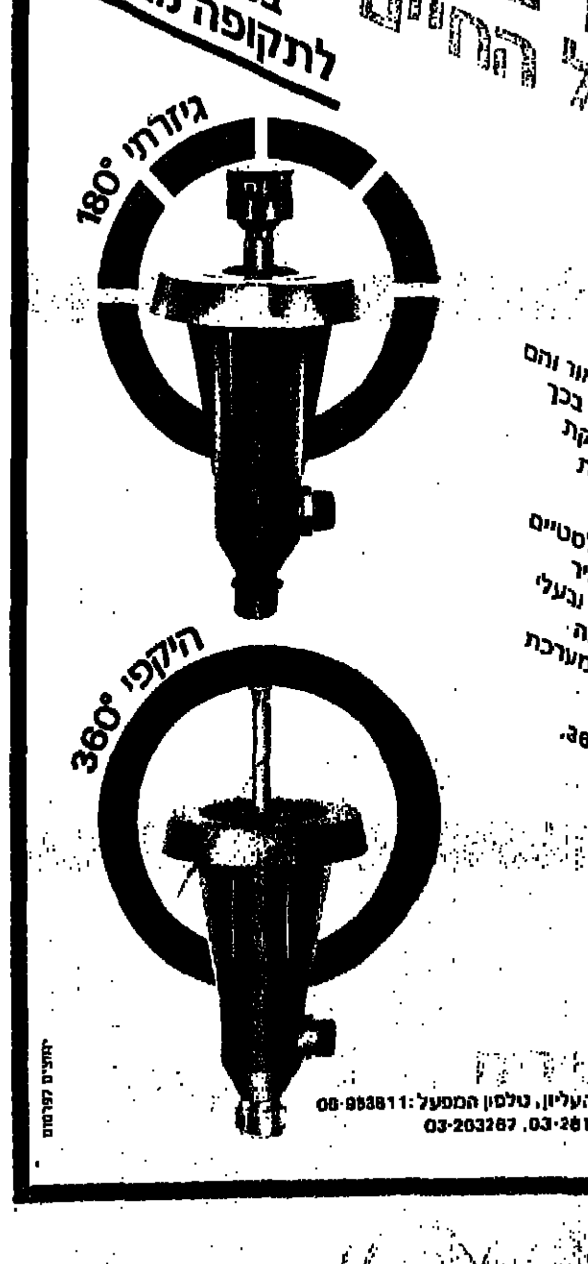

דן ממטירים
חידוש רודף חידוש

קיבוץ דן ד.נ. הגליל העליון, טלפון המפעל: 06-953811
משרד מכירות: 03-261978, 03-203267

חבילת נופש מיוחדת לצעירים- במחיר מפתיע!

בספטמבר, כשכבר כחות חם וייץ כחות אורחים באילת - פגיע הזמן שלך לפנן. במלון קראון - הכל לרווחתך.
- בריכת שחיה, פסעדה ואוירה הופטית.
- צלילת שנורקלינג מודרכת בשמירת האלמוגים.
- כניסה למיצפה התת־ימי.
- סיור דיסקוטקים - כניסה חופשית ל־5 מתוך מיבחר של 5 דיסקוטקים.
- בילוי בנוקסס רנץ' - חוות המערב הפרוע.
- אליפות חץ וקשת - עם פרסים
- שיט על יאכטה עם ארוחת צהריים.
- אילתיאדה - תחרויות פרסים של ספורט ימי.
- 10% הנחה בכיופי המים של "מועדון ספורט הים האדום".
- 2 ארוחות ביום (אחת מהן ברביקיו)
- ערב משחקי חברה וריקודים.
- נסיעה באוטובוס מכל מקום בארץ לאילת ובחזרה.

מחיר נמוך - תשלומים נוחים:
כל תשלום 60 ש"ח
ב־5 תשלומים חודשיים

מספר המקומות מוגבל - כדאי להתקשר כבר היום!

קראון סאן

בילויים של יום וכיופים של לילה
באילת

קראוון סאן קלאב** (059)73145-6-7

דקל
EGGED TOURS

מיל"ה — המכללה לקריאה מהירה

23 שנות נסיון ✦ 40 אלף תלמידים ✦ פיקוח אקדמי

מהפכת הקריאה המהירה הגיעה לקיבוץ!

החוכל לקרוא 10 עמודים בדקה ולהבין?

בקיבוצים רבים (ביניהם בארות יצחק, מענית, כפר החורש, אלומות, ברקאי, גבת, בר־עם, העוגן, מעגן מיכאל, בית השיטה ורבים אחרים) שהזמינו את הקורס לקריאה מהירה של מיל"ה, קוראים החברים יותר מהר וחוסכים שעות יקרות בקריאה מהירה, יעילה ושוטפת עם ריכוז והבנה ברמה גבוהה.

תוך תשעה מפגשים בני שעתיים מובטח גם לך כי תכפיל ותשלש את מהירות קריאתך עם הבנה טובה יותר של חומר הקריאה.

איך מגיע הקורס לקיבוץ?

קיבוצים המעוניינים גם הם לשפר את יכולת הקריאה, ההבנה והתפוקה של חבריהם, יפנו אל שרה, הממונה על הקורסים,

בטלפון: 909870, 903215, 03-900153.

והקורס יגיע אליהם.

„חייבים בנאמנות לשלמות ארצנו"

(המשך מעמ' 5)

והרוויזיוניסטים. זה היה מחסום פסיכולוגי. אני עצמי, עד 1967, אפילו לא הכרתי אנשים מ„חרות". כשישבתי עם ד"ר אלדד, מצחיק לספר, התברר פתאום לכל אחד מאיתנו, שלשני אין קרניים...

— היית שותף לניסוח הכרוז?

— לא וגם לא ידעתי מי הם החותמים האחרים. קיבלתי מסמך בדואר והחזרתי עם־חתימה. ידעתי שזו יצירה של אלתרמן ולא מובן לי איך אפשר לייחס לו תפיסות מטאפיזיות וחזיונות תיאולוגיים. זה פרי דמיונו של מירון.

האמת היא, שתנועת העבודה אמנם שאפה להקים מדינה, אבל מטרתה העליונה היתה ריכוז של העם היהודי בארץ־ישראל השלמה. לומר, שהמושגים 'ניצחון' ותקופה חדשה', המופיעים בכרוז, מרמזים על משיחיות, אין לזה שחר. והרי כל מאורע מהפכני הוא ראשיתן של תקוות חדשות. גם אחרי הצהרת בלפור וכיבוש א"י על ידי הבריטים, היתה בין מנהיגי תנועת העבודה אווירה של ציפייה גדולה, משיחית.

אין לי צל של ספק, שמלחמת ששת הימים, אכן היוותה תאריך יסוד בתולדות העם. אי אפשר להגיד שפתיחת ארץ־ישראל המרכזית, זו של שכם, ירושלים וחברון, ערש ההיסטוריה היהודית, אינה תאריך גדול, ואילו היו שומעים לטבנקין, ומקימים מיד 100 ישובים חדשים, היתה כל ההיסטוריה שונה.

— אותו פסוק בכרוז, האומר, ששום ממשלה בישראל אינה זכאית לוותר על שלמות הארץ, אין בו משום ערעור על סמכות המדינה?

— כפירוש לאו מי שאומר „שום ממשלה אינה זכאית", עדיין אינו מכריז על מרד. זה לא היה אף רגע אחד במוחות האנשים, שכתבו או חתמו על המסמך.

בישראל אמנם אין חוקה, אבל ישנם כמה יסודות, כמו: דמוקרטיה או חוק השבות, שפורמלית, ממשלה יכולה לוותר עליהם, אבל מוסרית לא.

— וארץ ישראל השלמה היא יסוד שווה ערך לדמוקרטיה ולחוק השבות?

— כן, מבחינה מוסרית, אני יכול להגיד, שהממשלה אינה יכולה לוותר על יהודה ושומרון.

הצרה שלנו, שאין אנו מאמינים לא בציונות, לא בסוציאליזם, וגם לא בקיבוץ. לעומתנו, לחוגים דתיים יש היום רנסאנס והם הגיעו לשלב בו היינו אנחנו לפני 50 שנה.

אני רואה בזה ציונות, וממשלה אינה יכולה לוותר על ציונות.

— גורל האוכלוסיה הערבית בשטחים מובלע בכרוז בהבטחה מעורפלת על שוויון זכויות, שיהיה נחלת כל התושבים. האמנם לא חזיתם אתם, החותמים, מה צופן העתיד?

— כשחתמנו על הכרוז, חשבנו בכנות, שניתן לחיות בא"י אחת עם הערבים כמיעוט מכובד. אני אומר כך: גם כשבאנו לארץ היינו מיעוט קטן, גם אז אמרנו, שצריך רוב יהודי. בדיוק כמו שקורה היום ביו"ש ובחבל עזה. לא צריך ללכת לפי תחזיות דמוגרפיות, שבאות להטיל מורא. זה פשוט מגוחך לומר, שהערבים מתרבים בקצב של 4 אחוזים בשנה. לפי זה, הם היו צריכים להכפיל את עצמם כל 18 שנים. מי שעושה חשבונות דמוגרפיים, לפי ריבוי שנתי של 4 אחוזים, ימצא, שבעוד 70 שנה יהיה רוב ערבי בתוך גבולות הקו־הירוק. כבר עכשיו יש רוב ערבי במחוז הצפוני, ממורדות הכרמל עד גבול הגולן. אז מה? ניתן להם מדינה בגליל? הפתרון שלי הוא פשוט: הם צריכים להתנהג כמו מיעוט וגם לקבל מה שמגיע להם, ואם אינם יכולים להשלים עם היותם מיעוט במדינה יהודית, אזי הפתרון הוא לפי סעיף 2 באמנת אש"ף: יש מדינה ערבית פלסטינית, והיא ירדן.

הבעיה היא, שאנחנו כבר לא יודעים מה שאנחנו רוצים והם חשים בזה. הערבים יותר רציניים, הפוליטיקאים שלהם יותר טובים, יש להם אידיאולוגיה, עקומת הלאומיות שלהם בעלייה.

— מה עמדתך ביום, משהמושג א"י השלמה אומץ ע"י חוגים ימניים, דתיים ולאומניים?

— אני לא מכיר במושגים כגון: שלטון כיבוש או סיפוח. בעיני יהודה ושומרון הם חלקי א"י המערבית, אשר שוחררו בעקבות מלחמת השמד של הערבים נגדנו. איני מכיר תקדים היסטורי, שמישהו הותקף ואחר־כך ויתר לאויב על חלקים אשר שוחררו עקב ההתקפה. אני חושב שזה לא מוסרי, לא פוליטי וגם מסוכן.

לא יודע מה יהיה באחרית הימים, אבל כעת אין הערבים רוצים בשלום אמת איתנו. עמי ערב השתחררו מהקולוניאליזם האנגלי, הצרפתי, הספרדי והאיטלקי. הקולוניאליזם היחידי, לפי השקפתם, שנשאר במרחב הערבי, זה אנחנו. לדעתי, זה זלזול בערבים לחשוב שהיום הם מוכנים בכנות להשלים עם נוכחותנו כמדינה יהודית באיזור.

אני כופר במושגים ימני או לאומני. את הגולן והבקעה החל ליישב הקיבוץ המאוחד, אלא שהיום, לצערי, אין התק"ם מסוגל להקים אפילו ישוב אחד בשנה. אבא קובנר כתב: „את ארץ־ישראל לא בנתה כת של חכמים, אלא כת של מאמינים". הצרה שלנו, שאין אנו מאמינים, לא בציונות, לא בסוציאליזם, וגם לא בקיבוץ. לעומתנו, לחוגים דתיים יש היום רנסאנס, והם הגיעו לשלב בו היינו אנחנו לפני 50 שנה.

לא חשוב במה אתה מאמין, קיבוץ או דת, אבל אם אינך מאמין, אין הגשמה עצמית. האם העובדה שאצלנו יש משבר אידאי ואצלם לא, היא נימוק שימנע ממני להצטרף? ואני לא מדבר על קיצוניים, אלא על „התחיה", שמורכבת היום מאנשים דתיים ומכאלה, שפרשו מ„חרות' משום שלדעתם בגדה באידיאל של א"י השלמה. ויש גם רבים יוצאי מפלגת העבודה, אנשי מושבים וקיבוצים.

אני רואה עצמי כחבר תנועת העבודה, אבל לא מפלגת העבודה. יש הבדל.

דינה רמג'

היריעה החומה לחיפוי - הדור החדש ביריעות:
מונעת התפתחות עשביה ומאפשרת חימום הקרקע, בו־זמנית.

מונעת התפתחות עשביה ע"י מניעת אור בתחום הפוטוסינטזה (700-400 ננו־מטר), כמו היריעה השחורה שאתה מכיר.
אלא שאל-אור פועלת גם כיריעה תרמית, המאפשרת קרינה בתחום האינפרא־אדום ושומרת על רמת־חום יציבה מתחת ליריעה.
בניגוד ליריעה השחורה, אל-אור אינה מורידה את טמפרטורת הקרקע (אלא מעלה אותה), אינה מתחממת ואינה גורמת נזקי־צריבה בחודשים החמים.

חוסכת בשימוש בקוטלי־עשבים (הרבצידים) ובימי עבודה בעישוב. בגידול דלועים, מתפתחות כל שלוחות הצמח מעל היריעה ואינן מסתתרות מתחתיה (כמו בשקופה) או נשרפות (כמו בשחורה).
אל-אור נוסתה בארץ בהצלחה בגידול דלועים, תות שדה, סולניים ופרחים - ונמצאת בשלבי־ניסוי מתקדמים בגידולי מטע (אפרסקים, שזיפים ועוד).

של פוליאון מהווה תחליף חכם, הן ליריעה השחורה והן לשקופה. בניסוי שבוצע לאחרונה ע"י משרד החקלאות בגידול גיבסנית (פרזו רב־שנתי) בחממה, מנעה אל-אור כל התפתחות של עשביה חד־שנתית. טמפרטורת־הקרקע בניסוי היתה גבוהה באופן משמעותי בהשוואה לקרקע מחופה בשחור - ונפלה רק במעט בהשוואה ליריעה שקופה (שכמובן לא מנעה כלל את התפתחות העשביה). אל-אור של פוליאון. כל היתרונות תחת יריעה אחת.

פוליאון ברקאי. קיבוץ ברקאי 37860
ד.נ. מנשה, טלפון 06-378585/79641.

שיווק ע"י מתצרי תכן: תל־אביב-רח' הארבעה 12, טל' 03-263267; חיפה - רח' נחל 11, חוף שמן, טל' 04-674283/4; באר־שבע - רח' קק"ל 39, טל' 057-39123; ירושלים - אזור התעשיה תלפיות, טל' 02-718211/4. כמו כן ניתן להזמין סחורה באמצעות ארגוני הקניות המחוזים. בלילים בודדים ניתן לקנות במחסני תכן ובמפעל, בימים א'-ה', בשעות 15.00-13.00.

בני גליטמן

אלכס ליבן

מרד הנעורים

זוג הורים, בלוויית מחנכת כיתת בתם, נפגשו עם פסיכולוג בית הספר לשיחת יעוץ.

סיפור המעשה פשוט, לכאורה: בסוף כיתה י"א החליטה דינה, בתם, תלמידה מצטיינת בכיתתה, לפרוש מבית הספר, לעזוב את הקיבוץ וללכת לשנת שירות בקיבוץ צעיר, איישם בערבה. נסיונות ההורים להניאה מכך, לא עזרו והיא נותרה איתנה בדעתה לעזוב הכל. לשאלותיהם, השיבה כי זו מחאתה הפרטית על שעבוד תוכנית הלימודים לבחינות הבגרות. „מסגרת לימודים כזו אינה לרוחי" — אמרה והוסיפה — „אני לא מוכנה לבזבז שנה על מערכת לימודים הישגית ולמען מטרה, שנוגדת את תפישת העולם הקיבוצית שלי. שאתם חינכתם אותי לאורה... את כל העולם איני יכולה לשנות ולכן אני מסתפקת במחאה הפרטית שלי..."

מול עמדה אידיאליסטית כזו, נאלמו הוריה דום ובאין מוצא, פנו לבקש עצה מהפסיכולוג של בית הספר.

הורים לבנים בגיל ההתבגרות, ניצבים לא פעם חסרי אונים ואובדי עצות מול בניהם המתבגרים ואינם יודעים כיצד להגיב על התנהגותם המוזרה. רבים מהם היו לפני כן ילדים טובים וממושמעים, שהשרו על סביבתם אווירה נינוחה ושלווה וכאילו לא הכשירו את סביבתם למהפך הצפוי בהתנהגותם.

המהפך הזה מופיע ללא אזהרה מוקדמת. לפתע נתחלפו היוצרות, ולנגד ההורים ניצב ילד אחר: לא צפוי ולא מובן. מין ילד כזה, שכל נסיונות הוריו להמשיך אתו את הקשר ה„ישן", עולים בתוהו ומאמציהם נתקלים בקיר של עקשנות, כשחומה של אי הבנה הולכת וצומחת ביניהם. ההורים נדהמים לגלות, לפתע, שאף הם אינם מובנים לו כבעבר וכי המסרים שלהם שוב אינם מתקבלים על־ידי ילדם בפשטות: הוא מאזין להם מתוך חשדנות מסויימת ולעיתים קרובות אף בנימה של עוינות בלתי מובנת.

מה קרה? האם ההנמקה האידיאליסטית של דינה או אלה של בני גילה, נותנת הסבר מספק?

המתבגר מתרץ את התנהגותו במערכת של סיבות מנומקות היטב. הרשת ההגיונית שהוא פורש סביבו נועדה, כרשת הלוליין בקרקס, להגן עליו מפני נפילה לתוך התוהו שבתוכו. העולם הלא מודע המאיים לבולעו, ולכן הוא נאחז ברשת הזאת בעקשנות רבה וממאן להאזין לטיעוני זולתו, שעלולים לערער את בטחונו ברשת שטווה סביבו.

בעזרת מערכת רציונאליסטית או אידיאליסטית הבנויה לתלפיות, הוא מנסה להסביר את עצמו לסביבתו (זו שהוא, כביכול, כל־כך לא תלוי בה), אבל קודם כל, את עצמו לעצמו, וכך להשתלט על התנהגויות, מחשבות ודחפים, שאינם מובנים לו ומאיימים על תחושת האינטגרציה שהוא כה מתאמץ להשיגה (השלווה הפנימית).

מה פשר השלב החדש והסוער הזה, שכאילו מעמיד בספק את כל הישגי שלבי ההתפתחות הקודמים, ומדוע דווקא בגילים האלה?

ובכן, עד כמה שהדבר נראה מוזר, הרי בגיל ההתבגרות חוזר המתבגר וחווה באופן יותר קיצוני וסוער דווקא דפוס ישן — מחזור חיים מוקדם מגיל הילדות ולכן, את שורשי המזורות של גיל ההתבגרות צריך לחפש איישם בעבר הרחוק של שנות החיים הראשונות.

כשדנים במתבגרים, בעצם מדברים על אותם נושאים, שקודם לכן דנו בהם בהקשר להתפתחותם של תינוקות: מדברים על אינסטינקטים, על מין, על אגרסיה ומדברים על היכולת לשלוט באינסטינקטים. אבל בכ"ז, כשמדברים על המתבגר, האווירה היא יותר טעונה. כשמדברים על תינוקות, הדיון נעשה מתוך שלווה ולעיתים קרובות אף מלווה בחיוך. החיוך הזה פג בדיונים על מתבגרים והשלווה נעלמת. ההסבר לכך נעוץ בעובדה הפשוטה, כי כשמדובר באגרסיה של מתבגר יודעים שהוא יכול כבר „להרוג", וכשמדובר במין הוא יכול כבר „להכניס" או ל„היכנס" להריון, וזה מהווה קושי רב, הן לסביבה והן למתבגר עצמו.

על המתבגר להתמודד עם תחושות חדשות, המלוות בחרדות וחששות ולהסתגל אליהן. הדבר קורה לאחר תקופה רגועה ושקטה, שנקראת בשפה המקצועית תקופת־החביון (גיל 6־11). זו מתת טבע המעכבת את האינסטינקטים ומאפשרת לאדם להכשיר עצמו להשתלב בתרבות, להתמסרות ללימודים, למשל.

לאחר תקופת שקט יחסי, חוזר המתבגר ונחשף לגרויים חיצוניים ופנימיים כאחד. הוא עדיין אינו בשל די הצורך להתמודד עם התופעות החדשות:

התפתחות גופנית נמרצת, אי בהירות לגבי זהותו המינית, תחושות סותרות. כשלעיתים הוא חש כילד ולעיתים כמבוגר, והקושי להפגין מסרים כפולים של סביבתו לגבי אותה שאלה.

מצד אחד, המתבגר תלוי עדיין בהוריו ואולי יותר מאשר קודם. בגלל המתיחויות הפנימיות שפוקדות אותו בתקופה זו, אבל מצד שני הוא נדחף להוכיח את עצמאותו, כביטוי לאי יכולתו לקבל בעצם את החלק התלותי שבו. ההורים הרואים אותו במצוקתו, מנסים לעזור לו אבל נדחים בגסות ובעלבונות. כשהם מתרחקים, כתגובה להתנהגותו הדוחה, הוא מבטא כעסו ומתלונן על הזנחה ואי תשומת לב מצידם. כך מתפתחת דינמיקה של יחסים בלתי מובנת, לכל המעורבים בה, ומעוררת חרדה רבה ותחושה של חוסר אונים, שאופפת את כולם.

לעיתים מוצא המתבגר מפלט מתוך הדילמה הזו, על־ידי הזדהות חזקה שהוא יוצר עם קבוצה מבני הגיל שלו. קבוצה זו מאופיינת בדרך כלל בבדידות, שאופפת כל אחד מחבריה ואשר, כבורח מהבדידות הזו, מחפשת יחד משהו להתלכד סביבו.

לעיתים קרובות זה יכול להיות על־ידי אקט אנטי־סוציאלי משותף, כגון: פריצה לכל־בו או סחיבת מכונית; לעיתים על־ידי התלכדות והגנה מאסיבית (מתוך הזדהות), על חבר השרוי בדכאון או מאיים בהתאבדות; ולעיתים בהגנה על מעשים חריגים כמו עישון סמים וכו'.

המתבגר נדחף לקיים מערכת יחסים מינית עוד בטרם הבשיל מבחינה נפשית לקראתה, הוא עדיין לא גיבש את זהותו המינית ואפילו אינו בטוח אם הוא הומוסקסואל, הטרוסקסואל או נרקיסיסט. הספק הזה מעורר בו חרדה והדחף לקיים יחסי מין עם בן המין השני הוא דרך מסויימת להתמודד עם הספקות המכרסמים בו.

קושי נוסף בחייו הוא ההתמודדות הבוגרת יותר עם דמות ההורים: המפגש עם החולשות שלהם, העיסוק במיניותם וכו'. כל אלה מכניסים אותו לאי שקט רב ולבדידות גדולה. הבדידות הגדולה היא אולי המאפיין העיקרי של גיל ההתבגרות והגורם המרכזי לכל מיני מעשים ותגובות קיצוניות, שמבחינת הבן הן, בעצם, ניסיון להיחלץ מהמצב הזה ולגבי סביבתו הן מטרד, שיכול להיות לעיתים קשה ומסוכן.

„המתבגר נדחף לקיים מערכת יחסים מינית עוד בטרם הבשיל מבחינה נפשית לקראתה. הוא עדיין לא גיבש את זהותו המינית ואפילו אינו בטוח אם הוא הומוסקסואל, הטרוסקסואל או נרקיסיסט"

„כשמדובר באגרסיה של מתבגר, יודעים שהוא יכול כבר ,להרוג' וכשמדובר במין, הוא יכול כבר ,להכניס' או ,להיכנס' להריון, וזה מהווה קושי רב, הן לסביבה והן למתבגר עצמו"

עתה אנו יכולים לחזור אל הדוגמא שהבאנו בראשית הרשימה ולהעמיק בה.

כפי שהתברר בשיחה עם הפסיכולוג, התגלה כי ההורים מנהלים מערכת יחסים בעייתית, המבוססת על כניעת האשה ואי יכולתו של האב להתמיד בקשר משפחתי יציב. האב מתרץ את מערכת קשריו הנוספת ברציונאליזציות אידיאולוגיות ונותן להם כך מעטה רומנטי ואפילו ערכי. הבת באינטואיציה שלה, מבחינה במצב המורכב והמסובך שורר בין הוריה, אבל אינה מודעת לעומק רגשותיה כלפיהם ואינה יכולה לנסח זאת — גם לעצמה — באופן ברור וכמובן לא לשוחח אתם על רגשותיה כלפיהם. בדרכה שלה, היא מבטאת מחאה ותוקפנות כלפי ההורים ומנמקת מעשיה במערכת הנמקות רציונאליסטיות שלמדה מהוריה. כדרך המתבגרים, התגובה היא קיצונית חסרת פשרות.

מצד אחד, נימוקיה צודקים מאוד ונושאים אופי ערכי מאוד, שמדבר אל המימד הרוחני שבנו. אבל מצד שני אנו מרגישים, כי נימוקיה נעדרים גמישות וכי היא, אולי, יותר מדי מחמירה עם עצמה ועם סביבתה. בנימוקיה חסרה אותה גמישות, שהיא תוצאת חוכמת חיים מצטברת, אבל הם גם נקיים מאותה רמייה שכולנו הסכמנו עליה ואשר המתבגר מבחין בה ואינו מוכן לקבלה.

זהו, אולי, אותו מסר בנפש המתבגר, שקורא תיגר על המוסכמות השיקריות של החברה האנושית ואשר בגינו אולי ראה כובה. כבני הנוער, את נושאי התקווה המתחדשת לשינוי פני החברה. על־כך ברשימתנו הבאה.

אלומיניום חלימי ושות בע"מ

ביצוע עבודות זכוכית מיוחדות

דלתות כניסה אלקטרוניות

תנאים מיוחדים לאנשי התנועה הקיבוצית

ערד, אזור התעשיה
רח' הפלדה 5
טל' 057-953005 057-958297

אסמור בע"מ
מערכות סטריאו
טלוויזיות וידיאו ורמקולים

טלוויזיות צבעוניות ....מ־590 ש"ח
וידאו טייפים ....מ־990
פטיפונים ....מ־150
רסיברים ....מ־250
טייפים — דק ....מ־250
מערכות סטריאו משולבות ....מ־645
מערכות בחלקים ....מ־695
רמקולים HIFI + תיבות
מ־20W — 120W ....מ־79
רדיו טייפים ניידים ....מ־180

א ס מ ו ר
העליה 25, תל־אביב
ז'בוטינסקי 72, רמת־גן
אסמור־יועדים, דרך פ"ת 4, ת"א

הימין החדש ומלחמתו בקולקטיב

„הימין החדש", (ע"פ יזהר) אותם. „המבקשים להחזירנו אל משגי המאה ה־19" (ע"פ מניב), הם אלה, הגורסים הנהגת תגמול חומרי־הפרשי לחברי הקיבוץ

אשר מניב:

יורם בוטניק וחבורתו מוסיפים להתנבא בעם ומבקשים, בשם הקידמה והחידוש, לחזור למושגים של המאה ה־19, מה שמעיר לאו־דווקא על חשיבה אפיקורסית עצמאית ומרד נגד מוסכמות, אלא על חוסר הבנה אלמנטרי של רוב הנושאים שהם מדברים עליהם.

לא אחזור על מה שכבר נאמר בתגובות נכונות רבות. צודקים, כמובן, הטוענים, שמשק, המשלם לעובדיו שכר לפי סוג או מידת עבודתם, יכול להיות אולי דגם מסוים של קואופרטיב (דבר, שאינני שולל אותו כלל למי שעוד לא הגיע לדרגה הגבוהה יותר של קיבוץ) — אבל זה בוודאי ככר לא יהיה קיבוץ. שהרי מה זה קיבוץ בלי העקרון של שוויון ערך העבודה? הקיבוץ יצא מהנחת־היסוד, שהחברה האנושית זקוקה לעובדים מסוגים שונים, גם מכונאים, גם שוטפי כלים, גם סופרים: הנסיון למדוד את ערכם היחסי לחברה, יצר עיוותים אנושיים וחברתיים נוראים, ואילו המדידה הכמותית, בוודאי שאינה קריטריון שאפשר לסמוך עליו (כפי שאנו רואים כל הזמן במשק הקפיטליסטי מסביבנו).

אבל המדהים באמת אצל חבורה זו הוא, שכנראה אינם יודעים כלל, כי הצעתם לעבור לתגמול כספי עבור עבודה, באה דווקא בעת שבעולם המערבי מגיעים יותר ויותר למסקנה הפוכה בדיוק: שלאו־דווקא התגמול החומרי קובע לגבי רוב העובדים. אלא קודם כל המוטיווציה הפנימית שלהם וזו פונקציה של סיפוק בעבודה, של מעמדם והשפעתם במקום עבודתם, של הרגשת התרומה להצלחת המפעל, של השתייכות, ומעל־לכל, של הזדהות. וככל שתתקדם „המהפכה התעשייתית השלישית" (הטכנולוגיה המודרנית), כן תגדל חשיבותם של גורמים אלה. טובי הסוציולוגים והפסיכולוגים התעשייתיים בעולם מחפשים זה מכבר מבנים ודפוסים משקיים, שיענו על דרישות אלו. ואכן, יש נסיונות רבים ולא מעט הצלחה בתחום זה. אבל ברור, שהתשובה האמיתית לבעיית ההזדהות של העובד עם מפעלו היא השיתוף!

יכול להיות, שבוטניק וחבורתו אינם מבינים זאת משום שהשיתוף אצלם התקלקל. אינני יודע ואין אני רשאי לשפוט. אבל ברור, ששיתוף אין פירושו רק בעלות משותפת על אמצעי הייצור, אלא שיתוף ממשי, יום־יומי, של החבר בתהליך קבלת ההחלטות. אני טוען, שאוכל להכיר את טיבו של קיבוץ (ולא רק משקו) על־פי דרך פעולתם של צוותי הענפים שלו: האם הם יושבים יחד בסידור העבודה ו„מרסקסים" את מה שצריך לעשות למחרת? האם הם מתייעצים זה עם זה במשך יום העבודה? האם הם מחפשים ביחד פתרונות לבעיות המתעוררות? האם כל אחד מהם לחוד וכולם ביחד מרגישים אחריות להצלחת ענפם?

ענף המנוהל „מלמעלה" לא יוכל להשיג מטרה זו — ואילו בענף, המתנהל כפי שצריך, אין כל צורך בתגמול חומרי אישי, כדי להביא למאמצים

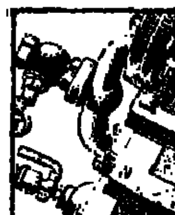

„כשהלכנו לפתח תעשייה, הרי שבמקום ללמוד מעצמנו, הלכנו ללמוד מבנה תעשייתי אצל המשק הקפיטליסטי, בשעה שזה כבר מחפש דפוסים חדשים, מבוססים לא אחת על העיקרון של שיתוף והזדהות."

ולהשקעת זמן הרבה מעבר לנדרש ב„תקנון" כלשהו.

בענף שאני עבדתי בו שנים רבות, גידולי שדה, עבדנו בעונה לא פעם 14, 15, 16 שעות, פשוט, מפני ש„מכרחים" לגמור את ההכנות להשקיה לפני הלילה, או מפני ש„אי־אפשר" לחכות בתיקון מכונה שהתקלקלה עד למחרת, וכיוצא־באלו סיבות רבות, בלי חשבון ובלי התחשבנות, אלא תוך סיפוק אישי עצום. הנובע, בראש וראשונה, מתחושת האחריות, השותפות וההזדהות. ואגב, כדי שלא תהיה טעות: לא עברה שכינה מהעולם: היום אני רואה את בני נוהג באותה הצורה.

אלא שלנוכח עובדות אלו, באים עתה אצלנו בתורת־סרק חדשה, כאילו כל זה אפשר בחקלאות, אך לא בתעשייה. שטויות. כל הנעשה בתחום זה בעולם נעשה קודם כל בתעשייה וקצת בשירותים.

אכן, משהו מוזר קרה לנו בדרך מהחקלאות לתעשייה. בראשית היה הענף (השיתופי) — אם כי ראשוני הקיבוץ אז עוד לא ידעו שהסוציולוגים יקראו לכך „קבוצת עבודה אוטונומית". אבל כשהלכנו לפתח תעשייה, הרי שבמקום ללמוד מעצמנו, הלכנו ללמוד מבנה תעשייתי אצל המשק הקפיטליסטי ודווקא בשעה שזה כבר מחפש דפוסים חדשים, מבוססים לא אחת על העקרון „שלנו", של שיתוף והזדהות.

לכן, בשעה שיותר ויותר מפעלים בעולם מבטלים את שיטת ה„ליין" (קו הייצור החדגוני), בשעה שמחפשים כל מיני דרכים לשיתוף העובדים מ„רצפת המפעל" בתהליך קבלת ההחלטות, בשעה שזונחים סוף־סוף את השיטות (הנקראות „טיילוריסטיות") של מדידה מדוייקת של פעולת העובד ותשלום עבור „הספק", בשעה שמנסים לטפח אוטונומיה, אחריות אישית, סיפוק והזדהות — דווקא בימים אלה באים אצלנו הכבים של בעלי הפטנט על כל הרעיונות הללו, ומציעים חידוש מהפכני: לצפות לגאולה ממניע הרווח האישי. זה היה יכול להיות מצחיק, אילולי היה זה טראגי.

ארכו הדברים ולכן לא נוכל להתייחס הפעם לכמה דוגמאות נוספות וחשובות מאד של חוסר־הבנה אצל חבורה זו. אבל יורשה לי לפחות לרמוז, לבסוף, על ויכוח הבוער בעצמותי ושאני חושב שיש להתמקד בו בקרוב: אני, למשל, חבר קולקטיב משום שהנני אינדיווידואליסט מובהק. זה יפתיע את בוטניק ורעיו? בכל אופן, יש מכאן מסקנות בכיוון שונה מאד מזה שהם מחפשים בו כל הזמן. אבל על כך — בפעם אחרת.

אורי יזהר:

את אנשי הימין הישן אנחנו מכירים: הבורגני המנצל, הכומר המתנשא, הפוליטיקאי השמרן והפאשיסט המתלהם בכיכרות. הימין החדש הוא תופעה מתוחכמת יותר, מודרנית יותר, מתאימה יותר לימינו רוויי החשיפה התקשורתית והמסחר המזורז בחפצים ורעיונות.

איש הימין החדש הוא בדרך כלל משכיל, בעל כושר ביטוי, בעל הופעה טלוויזיונית, יודע להציג רעיונות ישנים בלבוש מודרני ולנמקם, פונה אל התבונה, ראציונלי.

ימין חדש זה צמח בארה"ב, בבריטניה ובצרפת בשנות השבעים, לאחר כשלון מרידות הסטודנטים והשמאל החדש של שנות השישים, ואחרי שהמעמד הבינוני התחיל להתמרד נגד עול המיסוי הכבד שמימן את מדינת הרווחה. הימין החדש תומך בריגן, תאצ'ר ושיראק, שהם שמרנים לכל דבר. יש לו כמה אבות רוחניים, שהידוע ביניהם הוא הכלכלן מילטון פרידמן.

עיקר המסר של הימין החדש דומה לזה של הימין הישן: איש לגורלו. לחברה אין אחריות כלפי היחיד. השוויון והשיתוף מנוונים את הפרט, שלא יתאמץ ולא ישתפר. אם לא יהיה חשוף לכוחות השוק, החזק יתחזק וימשוך אחריו את החלשים. מי שלא יסתגל ייצא מהמירוץ ויישאר בשוליים. הוא לא ימות ברעב. לא נחזור למאה ה־19. אבל קיומו יהיה מינימאלי והוא לא יקבל מן החברה את הכלים הנחוצים לו לשיפור יכולתו, להאבק על נתח גדול יותר מן העוגה.

מיותר, כמעט, לומר, שזוהי אידיאולוגיה של העשירים והמבוססים, המיועדת להצדיק ולהנציח את הפער הקיים בינם לבין העובדים והעניים. לכאורה הכל חפשי. למעשה, מי ששולט על המשאבים החיוניים (הון, ידע, כוח פוליטי) ימשיך לשלוט עליהם ולשכון במרומי החברה, בעוד שלאחרים אין זכות להשתמש בכלי המדינה לשינוי המצב. במשפט אחר: מסר ישן בלבוש חדש.

הבדלים ומאבקים מעמדיים

בגירסה מוחלשת, הופיע לאחרונה הימין החדש גם בתנועה הקיבוצית. מוזר? לא מתקבל על הדעת? לאו דווקא. אם בוחנים את עמדות החברים הדוגלים בתגמול חמרי הפרשי, מה שהם קוראים „תמורה לפי תרומה", אפשר לראות את הדמיון האידיאולוגי: שוויון ושיתוף כבר אינם מוטיבציה מספקת (לדעתם) לתרומה. שתקיים ותקדם את הקיבוץ. הם מהווים חממה לבינוניות ומוליכים את

„תארו לעצמכם קיבוץ, שבו חברים נאבקים על תפקיד המזכיר, כי בסיומו מקבלים טיול בחו"ל, או על תפקיד מנהל המפעל, כי הם לא מסתדרים עם התקציבים שלהם ומקורות החוץ שלהם התייבשו..."

הקיבוץ לקפאון, עזיבות גוברות, התנוונות וסכנת קיום. החברה שלנו, ודאי שלא התכוונו לקירבה רעיונית אל הימין החדש, אבל היא קיימת. אם זה לא מוצא חן בעיניהם, זו בעיה שלהם.

משבר הקיבוץ אינו נובע מכשלון תיפקודי. הקיבוץ הוכיח את עצמו כדגם מוצלח של התארגנות וניהול חברתיים, למרות הכשלונות הלא־מבוטלים שהיו בקיבוצים ובמערכות התנועתיות, גם כושר התיקון העצמי שלנו הוא רב. ודי אם נשווה את האופן, שבו אנו מתמודדים עם ליקויינו וכשלונותינו בתחום הכלכלי, עם הדרך שבה (לא) עושים זאת המושבים. משבר הקיבוץ הוא משבר של הזדהות ומוטיבציה, שנובע בעיקר מאבדן משמעותו הייחודית בעיני רבים מחבריו ובניו (תופעה מורכבת, שלא אעמוד עליה כאן).

על משבר כזה יש שתי דרכים להתגבר: א. חידוש המשמעות הייחודית של הקיבוץ עבור חבריו ובניו; ב. חיסולו. מצדדי התגמול החמרי ההפרשי עולים, אולי ללא ידיעתם ומודעותם, על הנתיב השני.

השוויון והשיתוף הקיבוציים מתמצים באימרה המפורסמת (של מארקס, אגב), „מכל אחד לפי יכולתו, לכל אחד לפי צרכיו" ואנו מוסיפים: במסגרת האפשרויות של הקיבוץ.

לא תמיד נהגנו לפי המתחייב מן הנורמה הזו. היו עיוותים ושגיאות, אבל עקרון זה היה ועודנו העקרון המנחה העיקרי של הקיבוץ. במלים אחרות: הניתוק בין התרומה למערכת הקיבוצית לבין התמורה החמרית (מוצרים, שירותים ותקציבים) הוא אחד מעקרונות היסוד של הקיבוץ. הבא לבטא את שוויון הערך של כל חבריו ושוויון הערך של כל העבודות המבוצעות בו.

המוטיבציה לעבודה ופעילות, היא הזדהות עם ה„שלנו" שהוא גם „שלי". לא תמיד, לא לגבי כל חבר ולא לגבי כל עיסוק, נהגנו כמתחייב מערכים אלה, אבל התקרבנו במידה רבה ולרוב השתדלנו להתקרב עוד יותר. אלה המציעים תגמול חמרי הפרשי, מבטלים, בעצם, באופן מלא או חלקי, את העקרון המכונן של „מכל אחד לפי יכולתו לכל אחד לפי צרכיו". הם ודאי יגידו, שאין בכוונתם לפרק את השיתוף הקיבוצי, אלא רק להתאימו לצרכי התקופה וינסחו את הצעותיהם בניסוחים מתונים. אני לא קונה את זה. התגמול החמרי־ההפרשי, בכל צורה שיוכנס לקיבוץ, הוא פגיעה הרסנית ביסודותיו.

מצד שני, היה ויש אצלנו תגמול הפרשי, אבל לא חמרי. חבר שמשקיע ותורם, זוכה להערכת הציבור ולעיתים גם ללימודים ותפקידים מעניינים יותר מאשר חברים אחרים. יש גם חברים שיש להם יותר כוח והשפעה, אם בזכות אישיותם ואם בזכות תפקידם, מאשר לרוב החברים. אבל כל זה לא ממוסד ולא ניתן למדידה בקריטריון אוניברסלי שווה לכל נפש, כמו כסף. לכן התופעות הללו אינן יוצרות הבדלים מעמדיים (שהם קבועים וממוסדים) בקיבוץ.

ואילו הנהגת תגמול חמרי הפרשי, תמסד את ההבדלים ותהפוך אותם להבדלים מעמדיים של ממש. הבדלים אלה יִצרו במשך הזמן ניכור ומאבקים מעמדיים. המנהל המקבל יותר כסף מחברי קיבוצו העובדים במפעל, יאבד את אמונם

„גם האוכלוסיה הקיבוצית חשופה לשטיפת המוח הבלתי פוסקת הזאת. גם עבור רבים מאתנו מתנהלים „החיים האמיתיים" בג'ונגל החברתי שמחוצה לנו ואדם אינו יודע את ערכו עד שלא נכנס לתוכו, טרף או נטרף."

כמי שחפץ בטובת המפעל והקיבוץ. מאמצי הייעול והגברת התפוקה שלו יתפרשו כרצון להגדיל את תגמוליו האישיים. אם כל חברי המפעל יקבלו בונוס, יתפתחו ניגודי אינטרסים בינם לבין שאר חברי הקיבוץ על מדיניות ההשקעות, למשל.

התגמול החמרי ההפרשי יביא גם למאבקים בין בעלי תפקידים תעסוקתיים שונים על הגדרה ומדידה של ה„תרומה" וה„תמורה", כפי שהם מתנהלים מחוץ לקיבוץ. כל מי שרוצה להרוויח יותר טוען שהוא תורם יותר. לכל הטיעונים, המאבקים והתוצאות המתקבלות, אין שום בסיס אובייקטיבי. הכל מתנהל לפי יחסי הכוחות שבין הפרטים והקבוצות הנאבקים ביניהם. מי ששולט על משאב חיוני הוא בעל כוח ולא בהכרח תורם יותר. מי שיכול לעשות מניפולציות בדעת הקהל, מרוויח. כל תולדות יחסי העבודה בעולם המערבי ובישראל הם סיפור אחד ארוך של מאבקי כוח ומניפולציות הנובעים מהבדלים מעמדיים. את זה אנחנו צריכים להכניס לביתנו?

אנו, הדוגלים בשוויון ערך האדם והעבודה, טוענים שלא ניתן למדוד תרומה. במיוחד לא במשק מודרני ומורכב, שבו יש תלות הדדית רבה בין בעלי תעסוקות שונות, הן בתחום יצירת העושר החברתי והן בתחום יצירת הרווחה. מנהל ומהנדס ללא עובדים אינם שווים הרבה. מנקה הרחובות תורם לחברה לא פחות מן הפרופסור (שביתת פועלי נקיון יכולה לחסל עיר). המטפלת, המורה והאחות, תורמות להתפתחות, לרווחה ולאיכות החיים של הקהילה הקיבוצית, אבל לא יוצרות ערכים כלכליים. מה יהיה דינן? ומה על המזכיר, רכז הרכב ועובדי הכלבו?

המחשבה, שניתן בכלל למדוד תרומה אישית נפרדת במערכת מורכבת, כמו הקיבוץ, היא אבסורד. הנהגת התגמול החמרי ההפרשי תסכסך קיבוצים במאבקים ותחושות קיפוח ומרירות ותביא להידרדרותם יותר מאשר לשגשוגם. ובנוסף, אם התגמול החמרי ההפרשי יהיה קטן, הוא לא יהווה תמריץ מספיק למילוי תפקידים קשים, להשקיע ולתרום. אם הוא יהיה גדול, ישאפו למלא תפקידים חיוניים, ואולי גם ייבחרו בעזרת מניפולציות, אנשים לא מתאימים. יהיו מאבקים על תפקידים ותהיה סלקציה שלילית. זה מה שקורה במערכת הפוליטית בישראל, שבה קובעים האמביציה האישית, שאיפת הכוח והכושר המניפולטיבי, הרבה יותר מאשר הכישורים האמיתיים והנכונות לתרום לכלל. וכולנו יודעים איך זה נראה. תארו לעצמכם קיבוץ, שבו חברים נאבקים על תפקיד המזכיר, כי בסיומו מקבלים טיול בחו"ל, או על תפקיד מנהל המפעל, כי הם לא מסתדרים עם התקציבים שלהם ומקורות החוץ שלהם התייבשו...

האידיאל — אמריקה

מעניין צומחות ההצעות הללו. המקור העיקרי להן, הן הנורמות הרכושניות והרווחות בחברה הישראלית, יותר מאשר מקוריות מחשבתית כלשהי.

זה שנים רבות מהווים השוויון והשיתוף הקולקטיב והערכים המנחים אותו, יעד למיתקפה אידיאולוגית של רבים ממנהיגי דעת הקהל בישראל: פוליטיקאים, כלכלנים, מדעני טבע וחברה, אמנים, עיתונאים, שדרנים וכו'. האינדיבידואליזם, התחרותיות וההישגיות החומרנית, מוצגים כ„מצב האנושי הטבעי", כסדר העולם הנכון. פולחן ההון ובעלי ההון, חוגג גם אצלנו. פוליטיקאים מכרכרים סביבם ועיתונאים מקטירים להם קטורת. אין, כמעט, מוסף סוף שבוע של עיתון נפוץ, בלי הכתבה התורנית על מיליונר או מצליחן כלשהם. מפעלים, שאין בהם ועד עובדים ואיגוד מקצועי ושהעובדים מועסקים בהם על־פי חוזים אישיים, כמו אלסינט וסייטקס, מוצגים כהתגשמות חזון אחרית הימים בתחום היעילות ויחסי העבודה (העובדה ששני המפעלים כשלו לאחרונה אינה משנה את הגישה).

כל תחומי החיים מתמסחרים. הכל נקנה ונמכר: קידום פוליטי, תרבות, ספורטאים, סופרים, עיתונאים, ומה לא. גם היושר וההגינות הפכו למטבע עובר לסוחר. ההון מועדף על פני העבודה על־ידי הפוליטיקאים והאינטלקטואלים גם יחד. האידיאל של הרוב המכריע של הישראלים, פשוטי עם כאנשי צמרת, עובדים, מומחים ומנהלים הוא — אמריקה. מה שיש שם, זה טוב. הם יעילים, הם דמוקרטיים ועמם העתיד. זה שהנוער שם מסומם בחלקו הגדול, המערכת הפוליטית מעלה לשלטון נשיאים, שהם נוכלים או אווילים, המיעוטים מדוכאים כלכלית ופוליטית (כושים, היספאנים), האלימות נפוצה, האדם מנוכר ונשלט על־ידי בעלי הממון והכוח, תרבות ההמונים רדודה ומטמטמת — כל אלה ואחרים לא מובאים בחשבון על־ידי חסידיו השוטים של אורח החיים האמריקני במקומותינו. ודאי שלא נקשרים למבנה החברתי, לשלטון העסקים הגדולים, למניפולציות של התקשורת החודרת לכל פינה ולפוליטיקת הכוח, המתנהלת כהצגה דמוקרטית.

מצד שני, כל תופעה של קולקטיביות, מוצגת כמיושנת, מעוותת, סותרת את טבע האדם וזוכה לקיתונות של לגלוג.

גם האוכלוסיה הקיבוצית חשופה לשטיפת המוח הבלתי פוסקת הזאת. גם עבור רבים מאתנו מתנהלים „החיים האמיתיים" בג'ונגל החברתי שמחוצה לנו ואדם אינו יודע את ערכו עד שלא נכנס לתוכו, טרף או נטרף.

אידיאולוגיה קיבוצית מעודכנת, המדברת על אדם חברתי בימינו, אינה קיימת. אין פלא, איפוא, שגישות רכושניות מתפשטות בתוכנו ושהוגי הדעות הפרובינציאלים שלנו, בבואם לפתור את בעיות הקיבוץ, קופצים דווקא על ה„מציאות" המתגלגלות במגרש הגרוטאות האידיאולוגי של העולם הקפיטליסטי.

הנהגת התגמול החמרי־ההפרשי, לא תפתור את בעיות הקיבוץ. הפרשיות קטנה לא תגביר מוטיבציה ולא תצמצם עזיבות וגם הפרשיות גדולה לא. הקיבוץ אינו יכול להתחרות עם העיר בתחום הזה, אפילו אם ירחיק לכת. העזיבות יימשכו אז, כפי שנמשכת הירידה לארה"ב, למרות שניסינו לבנות כאן אמריקה קטנה. המקור תמיד יותר מוצלח מן החיקוי והחיקוי מוצלח יותר מן החיקוי של החיקוי.

ברשימה זו לא עסקתי הרבה בשורשי המשבר ולא בהצעות לפתרון, כפי שאני רואה אותן. יש לי מה לומר בנושאים אלה ואעשה זאת בהזדמנות אחרת. רציתי רק להציג את המשמעות האמיתית של חלק מן ההצעות לפתרון המשבר, להראות, שמה שנראה היום כהצעה תמימה וקונסטרוקטיבית, נובע ממקורות מנוגדים לנו ונושא בחובו סכנות חמורות.

עד כאן

בודדים במדור

500 חיילים בודדים מצאו בית חם בקיבוצים

„משימת קליטת חיילים בודדים, היא משימה לאומית והתנועה הקיבוצית נוטלת בה חלק נכבד", אומר יהודה טל, רמת־יוחנן, מי שהופקד על המדור לאימוץ חיילים שהוקם בימים אלה בברית התנועה הקיבוצית. בתחילה, כשמדובר היה בחיילים מעטים בלבד, התבצע תהליך הקליטה דרך ועדות הקליטה והביטחון של התנועות. כשגדל לאחרונה מספר המבקשים והגיע לעשרות פניות חדשות מדי חודש, הוחלט על הקמת מדור מיוחד ויהודה נקרא מעם האבוקדו לעמוד בראשו.

היום מאמצת התנועה הקיבוצית 500 חיילים בודדים המתאפיינים בשתי קבוצות. בקבוצה הראשונה: עולים חדשים ובני יורדים, שמשפחותיהם בחו"ל והם משרתים בצה"ל. בקבוצה השניה — חיילים שמשפחותיהם נמצאות בארץ. אך עקב בעיות סוציאליות קשות, הבית שוב אינו מתפקד עבורם כבית.

מבין האחרונים, ויש רבים כאלה בצה"ל, לא כולם מגיעים לקיבוץ. לחלקם מוצאים פתרונות אחרים. אולם, מי שהביע רצונו להיקלט בקיבוץ — נקלט.

„החלטת קיבוץ על אימוץ חיילים בודדים היא בראש ובראשונה החלטה עקרונית", אומר יהודה. „הקיבוץ יודע כי אין מדובר ב„מבצע קליטה' או מלאכה ששכרה בצידה. יש לאימוץ אספקט אנושי, של פתיחת הבית לפני מי ששוקק לכך."

תנאי למהלך הוא מציאת משפחות מאמצות. מלבדן נותן הקיבוץ לחייל מגורים, כלכלה וחבילות שי. אין מדובר בתקציבים כספיים.

החזר ההוצאות לקיבוץ הינו מינימלי (אם בכלל) ומתקיים רק כאשר החייל עומד בכל הקריטריונים הצה"ליים להגדרתו כ„חייל בודד". הוצאות החזקת החייל בקיבוץ, נספגות כמרבית המקרים בתקציבי הוועדות השונות.

תהליך ההתקשרות נעשה בדרך כלל דרך מדור האימוץ בצבא, כאשר מנגנון צבאי שלם מטפל בכך. החייל נהנה מ„חסינות אישית", ולא עובר את מבדקי הכניסה אותה עוברים מועמדי קליטה לקיבוצים (גרפולוג, פסיכולוג, ושיחות התאמה). „אנו מודעים לעובדה, כי עקב החלטתנו שלא לחייב את החיילים לעבור טסטים שונים יש הסתבכויות כגון: חוסר התאמה, נטילת סמים, אלכוהול ועוד. קיבוצים רבים ניכוו בעבר עת קלטו חיילים, שלא קראו נכון את מפת הקיבוץ, הסתכסכו וסיבכו את הקיבוץ בבעיות חברתיות וכספיות".

„היום", אומר יהודה, „הקיבוצים שוב אינם חשופים להתמודדות עם הבעיות לבדם. היום, לא הקיבוץ מסתבך. המערכת הסוציאלית הצבאית נכנסת לתמונה ופועלת יחד עימנו.

אשר לקליטת חיילים בודדים מחו"ל, זו נעשית בעיקר דרך צינורות פנימיים בקיבוץ. הכוונה למי שהיו באולפן ונשארו, בוגרי תוכניות קיץ שחזרו ואחרים. להם, פחות קשיים במישור הסוציאלי."

— האם יוכלו לשנות עשרות ומאות חיילים העוברים במסלול האימוץ את תדמית הקיבוץ בחברה הישראלית?

— „חייל שמצא בית חם בקיבוץ, הוא בשבילנו סיפור הצלחה. כל מקרה מוצלח, הוא תרומה עצומה ויש מקרים מוצלחים רבים. מי שלא מפרגן לפרוייקט היא דווקא התקשורת. נכשלנו בנסיון להביא את הנושא לידיעת הציבור. החברה הישראלית מפתחת ציפיות עצומות מהתנועה הקיבוצית. יש המקמיצים את הקיבוץ. אולם בטוחים ביכולתו לפתור חלק ממצוקות החברה הישראלית. המיתוסים מוגזמים. הוכח כי לאורח החיים הקיבוצי, פתרון קהילתי לאחרות ממצוקות החברה. בנושא החיילים, התרומה ברורה וחיובית."

— בני הקיבוץ, הסגורים, הציניים, המקמצים במלים ובהבעת רגשות. איך הם מתייחסים לנושא?

— „התגובה טובה משציפינו. לאחר פרק זמן, כשמתרגלים, נפתחים בני הקיבוץ להתיידדויות. אם ישכיל קיבוץ לקלוט מספר חיילים, יהיה התהליך קל יותר. בסופו של דבר גם בין צעירי הקיבוץ, קיים צימאון להיכרויות חדשות".

אופטימי חסר תקנה. הכפלת מספר המאומצים לדעתו הוא עניין בר ביצוע. קליטת חברי גרעינים, בודדים ומשפחות בקיבוץ, לא תיפגע בשל כך. נהפוך הוא. תוספת צעירה רעננה וחיובית של חיילים בודדים. רק תסייע למאמץ הקליטה כולו.

רונית יהל

מכנסי „רפי"
להיט לכל גיל
המבחר הגדול ביותר בארץ של מכנסיים וחולצות
מכנסי ג'ינס • כותנה • טרלין פולייסטר • סטיין • גולד ג'ינס • צבעוני • מכנסיים קצרים וברמודות, במידות עד 54
לגברים נשים וילדים
חניה חינם!
שעת חניה חינם על כל מכנס בחניון בית רומנו יהודה הלוי 14 ובחניון פינס עם הצגת כרטיס החנייה בעת הקנייה
נשים, יפים אלא מה.

כ.י. ברבר ובנו
בית חרושת למכנסיים „רפי" לגברים, נשים וילדים
ת"א. דרך יפו 9 בית רומנו טל. 03-656458 — 03-658539

עגלת משטחים ידנית
מאספת הידראולית
גדול יצרני עגלות משטחים וציוד שינוע באירופה
MIC
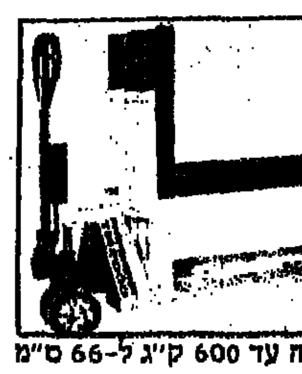
עכשיו ב־4 תשלומים
4 × 650 ש"ח + מ.ע.מ
כושר הרמה עד 600 ק"ג ל־66 ס"מ
אספקה מהמלאי בארץ
יבוא בלעדי, שרות וחלפים
אמקול
פתח תקוה, רח' הסיבים 41, ת.ד. 3560, מיקוד 49134, טלפון 03-9222018

רוצה לשמוע סטריאו מעולה?
TEAC
רסיבר + אקולייזר 46W x 2 + טייפ הלבי B+C + פטיפון + רמקולים
1975 ש"ח
מבצע מיוחד לחברי קיבוצים!
KENWOOD
מגבר + טיונר דיגיטלי + טייפ דק + פטיפון + רמקולים
1895 ש"ח
ROTEL
רסיבר + טייפ + רמקולים wharfedale
1460 ש"ח
המחירים כוללים מע"מ, אספקה מיידית, אפשרות לתשלומים
ייעוץ טכני • מבחר מגוון • מחירים מיוחדים לחברי קיבוצים
אפשרות לקיום תערוכות סטריאו בקיבוצים בתיאום מראש.
סטריאו
אבן גבירול 54 ת"א. טל. 03-260602
חנות הסטריאו המקצועית בת"א

מוריה
פתוח כל מוצ"ש 22.00 — 19.00
יצרני שטיחים בעבודת־יד
הפעם
מבצע חסר תקדים
עד 40% הנחה
★ שטיחי רצפה בכל הגדלים
★ שטיחים מקיר לקיר בעבודת־יד
★ שטיחי קיר אמנותיים
★ אחריות ל־10 שנים
אל תחמיצו!!
חנות המפעל: דיזנגוף סנטר, תל־אביב, טל. 03-285391
פתוח: 9.00 — 21.00

משפריצים ובוכים

(המשך מעמוד 11)

— מה עשיתן כשנוצרה קבוצת המחאה?

אסתי: נפגשנו עם המזכירים הקודמים. דניאל הכהן דיבר והיה נרמה לנו שהוא נגד השריונית. גידי אילת דיבר אתנו שעתיים, ולא הבנו בדיוק מהי עמדתו. אחר־כך, בדיון במליאת המזכירות, דרשנו שקודם כל יראו את הסרט לקיבוץ, שהחברים ידעו במה מדובר. למיטב זכרוני, הוא לא הוקרן לכל הציבור...

— התנגדתן לייצוא השריונית למשטרים לא דמוקרטיים, או לעצם העיסוק בציוד לפיזור הפגנות?

אסתי: לדעתי, זהו מוצר שנועד בעיקר עבור משטרים לא דמוקרטיים, ואי־אפשר לדעת לאן יגיע. אתה יכול למכור אותו בארה"ב והוא יגיע לדרום־אפריקה, לצ'ילה או לפיליפינים. פעם היה שם משטר של מרקוס, עכשיו קוראסון אקינו, לך תדע מה יעשו בשריונית...

— זה היה לפני שנתיים ושלוש. בשבועות האחרונים, עם הפרסומים בעיתונות, התחדש הויכוח בקיבוץ. שוב התארגנתן למאבק?

אסתי: לא. הקבוצה התפורה, חלק עזבו. אם היו מייצרים את השריוניות רק למשטרת ישראל — לא הייתי מתנגדת. אני לא טיפוס לוחם. פעם התנגדתי לעצם הייצור, אבל בשיחה שמעתי איזה נזקים יהיו אם נפסיק לייצר את השריוניות, ואני מאלה שאומרות שכולם צודקים...

דיברו על הפרסומים בעיתונות, בדיוק על מה שהתרענו: שהשם „בית־אלפא" ידוע בכל מקום עם השריונית.

— האם בתוך בית־אלפא יש בעיה חינוכית עם בני הקיבוץ בגלל השריוניות?

אסתי: אני מאלה שמאמינות, שהבנים קולטים מסר חינוכי ממה שאנחנו עושים ולא רק ממה שאומרים: באופן כללי — אני גם לא רואה שבבית־אלפא החינוך מתמודד בצורה מספיקה עם בעיות כמו המלחמה בגזענות.

מייצאים גם לתאילנד

למפעל הנגררים בבית־אלפא יש הצלחות, הכפלת הייצור בשנתיים האחרונות, וגם בעיות רבות המעוררות ויכוחים בקיבוץ: ניהול סמכותי, עבודה שכירה, שאלות כלכליות. לא ניגע בהן כאן, כי עניינו הוא רק השריוניות לפיזור הפגנות. זו הסיבה ש„הדף הירוק" הסתפק בסיור במפעל מהסוג שהיו עורכים למישהו כמו נציג של משטרה זרה, שהיה רוצה ללמוד את הנושא...

רשות הדיבור לגדעון צימנר, מנהל המפעל: „המפעל בונה מיכלולים על נגררים ומשאיות, 80 מוצרים, עגלות לחברת חשמל ומשתלות, רכב להרקת שופכין ומילוי מי שתייה במטוסים, מכוניות כיסוי אש, לעירייה בגדה, לקרן־קיימת.

השריונית זהו רכב כיבוי אש, כשבמקום תותח רגיל יש תותח לפיזור הפגנות. כשאתה רוצה להתיז למרחק של — 50 מטר נגד זורקי אבנים עם תותח כיבוי רגיל, מתבזבזים הרבה מים, 1600 ליטר בדקה.

התותח הזה עושה הפסקות בזרם ויורה „פולסים", מטחים של 7 ליטר מים, והפטנט של לוסטיג, המהנדס שהמציא אותו, זה איך ליצור מספיק לחץ שזה יגיע ל־50 מטר.

זה טוב גם לשימושים אחרים: לניקוי מבודדי חשמל במתח גבוה, כי בגלל ההפסקות בזרם המים זה לא מסכן את המפעילים במכת חשמל, ולכיבוי שריפות במתקני חשמל כשהזרם לא הופסק.

בוא תראה, זו המכונית שמייצרים לצרפת. אפשר להוסיף קצף, ויש מערכת „ונטורי" שמוסיפה למים צבע או גז מדמיע ממיכלים מיוחדים. כשאתה יורה רימוני גז, זה הרבה גז במקום אחד, והמפגינים בגדה למדו להכניס את הרימונים לדליי מים. אצלנו הגז עם המים יורדים כמו גשם, אין מה לעשות נגד זה. אנשים בוכים, ואולי הגז בוער להם קצת על העור בידיים, ומוכרחים להתפזר. הוספנו גם בולדוזר לפינוי צמיגים בוערים, מכוניות בוערות ומכשולים.

יש מערכת שלט־רחוק, שמאפשרת להפעיל את הכל מהקבינה, והקבינה משוריינת ב„מגרביץ": פח, בחוץ, פוליאוריטן ופח בפנים. גם הזכוכיות משוריינות, 35 מ"מ עובי. אפשר לשים רשתות על החלונות ולהוסיף מערכת לכיבוי אש מתחת לרכב. יש שני דגמים, על משאיות „מרצדס", הכי טובות בעולם: קטן, עם 3500 ליטר ותותח אחד, 120 אלף דולר; גדול, עם 7000 ליטר ושני תותחים, קרוב ל־200 אלף דולר.

כל החלקים הם מתוצרת הארץ. הנה, הבוכנות הן של „בקרה" מקיבוץ גבע. זו שריונית זולה, מחירה מחצית מהסכום שדורשים יצרנים אחרים. גרמניה ואנגליה מתעניינות וכך גם מדינות נוספות. מי כבר קנה? — הצרפתים הזמינו שתיים ורוצים עוד; תאילנד קנתה רק אחת ורוצה עכשיו עוד שלושה".

קיבלתי מגדעון צימנר גם חוברות פרסום צבעוניות באנגלית. השריונית לפיזור הפגנות הולכות, קומפלט, גם עם עגלה לפיזור מהיר של תיל דוקרני.

היינו צריכים להפגין בבית־אלפא

רועי נתיב מניר־דוד, עולה לי"ב במוסד החינוכי „גלבוע", בו הוא לומד עם בני בית־אלפא. עם עגיל באוזן, הוא תופס טרמפ במכונית „הדף הירוק", מתראיין, מוכן להורהות.

— מה אתה אומר על השריונית?

רועי: מגעיל, שמייצרים משהו שפוגע בבן־אדם אחר.

— אומרים שזה טוב יותר מלירות במפגינים...

רועי: יש שיטות יותר הומאניות, וגם אם אין — בית־אלפא לא צריכים לייצר את זה. אסור לשלוח תותחים כאלה לדרום־אפריקה, לא הייתי רוצה שיפעילו את זה בשטחים, או בהפגנות של חרדים ואפילו לא נגד קופים.

— מתי נודע לך על השריוניות, כיצד הגבת, כיצד הגיבו חבריך?

רועי: נודע לנו על־כך לפני שנה. אישית — מאד רציתי לעשות משהו בעניין, להפגין בבית־אלפא, לתלות מודעות מחאה בחדר־האוכל שלהם. זה מגעיל כשמוכרים עקרונות בעד כסף. אבל לא היה נעים לעשות משהו בקיבוץ שלנו...

— מה אמרו על השריוניות חבריך מבית־אלפא?

רועי: לא רוצה לדבר בשמם, אבל התרשמתי שרבים נגד, חלק מהם אומרים שיש גם שיקול כלכלי...

— שוחחתם על זה במסגרת כלשהי של המוסד? בפעולות של התנועה?

רועי: לא, רק בין החבר'ה. השנה, אציע לחבר'ה במוסד לעשות משהו בעניין. אם אנחנו לא נעשה כלום, אף אחד לא יעשה. אני אדבר עם חברים. אני משוכנע שרבים יצטרפו ליוזמה לעשות משהו, אבל אבדוק לפני שאתחיל לפעול. לא רוצה לדפוק ראש בקיר.

— מה היית עושה אילו קיבוצך, ניר־דוד, היה מייצר שריוניות כאלו או מוצר דומה?

רועי: עוזב את הקיבוץ. לא מוכן לחיות במקום כזה.

משמר־העמק: יש בעיות בדרום־אמריקה

מפעל „תמה", המשותף למשמר־העמק ולגלעד, מייצר קסדות. למרות שאין דינן של קסדות שנועדו להגנה פאסיבית על הראש כדינן של שריוניות לתקיפת מפגינים, אומר יגאל תלמי, מנהל המפעל, שב„תמה" עומדים בפני בעיות מוסריות ערכיות דומות:

כבר לפני חמש־עשרה שנה החליטו הקיבוצים להפקיע את סמכות ההחלטה לאן לשווק קסדות, מידי הנהלת המפעל, וכל עיסקת ייצוא כזו נבחנת במזכירויות הקיבוצים.

ברור שלא מייצאים קסדות לדרום־אפריקה ולרשימה של ארצות אחרות, שמשטרן נראה לקיבוצים פסול. אבל יש בעיות, עם ארצות במרכז ובדרום־אמריקה... במשמר־העמק וגלעד הולכים בקו התואם את ההחלטה התנועתית: ציוד אזרחי מובהק, כמו אוספי־ביצים ללולים, מוכרים גם לדרום־אפריקה.

היו ויכוחים בקיבוצים, ולא פעם, כשמזכירויות הקיבוצים היו חלשות, באו חברים מהשורה והתערבו למען שמירת העקרונות. תלמי אומר, שזה עזר.

לא דורשים, מבקשים

גזמס, מזכיר הקיבוץ הארצי: כשנודע לנו, ב־'85, שבית־אלפא שולחים תותחים לדרום־אפריקה, פנה זמי מר, מהמחלקה לכלכלה, והציע לקיבוץ לחדול מייצור המוצר הזה. אנחנו, המזכירים, נפגשנו עם בית־אלפא ודרשנו שיחליטו להפסיק את היצוא לדרום־אפריקה. לא דרשנו שיפסיקו כליל את ייצור המוצר.

ב־7.6, השנה, חזר זמי מר ופנה לבית־אלפא. הוא חזר וביקש, שיפסיקו את הייצור וגם דרש שבשום אופן לא ייצאו תותחים ושריוניות לדרום־אפריקה. בראשית השנה גיבש הקיבוץ הארצי עמדה תנועתית נגד ייצוא מוצרים אסטרטגיים ובעלי חשיבות צבאית ומשטרתית לדרום־אפריקה. מרוח הסיכום עולה, שמוצרים אזרחיים מותרים לשיווק לארץ זו, וראשי הקיבוץ הארצי מסתמכים בעניין זה על עמדתם של גופים מתקדמים בעולם, כולל ראשי האינטרנציונל הסוציאליסטי: לנקוט בסנקציות נגד דרום־אפריקה ולא להפסיק לגמרי את הסחר האזרחי עמה, זאת כדי לא לפגוע ברוב השחור. אבל, עם זאת, הממליצה המזכירות לפעול לצמצומו של הסחר עם דרא"פ. כיום, מכלל היצוא של הקיבוץ הארצי, רק 2.5% מיועד לדרום־אפריקה.

אשר לייצור שריוניות לפיזור הפגנות עבור המשטרה וצה"ל — לפני שבועיים הביע ג'ומס עמדה הססנית ואמר שלא מדובר בצבא ומשטרה זרה, שאינו חושב שאפשר לקבוע קריטריון תנועתי בעד או נגד ייצור שריוניות לכוחות הביטחון. בשבוע שעבר, אולי לאחר פירסומים נוספים, הודלף לעיתונות שמזכירי הקיבוץ הארצי, בעקבות זמי מר ממחלקת הכלכלה, פנו לבית־אלפא וביקשו, לא דרשו, שיפסיק כליל את ייצור השריוניות...

ביקורת דיפלומטית

את אלעזר גרנות, מזכ"ל מפ"ם, פניית מזכירי הקבה"א לבית־אלפא, כנראה, אינה מספקת. אפשר להבין מדוע: במגעים של מפ"ם עם כוחות מתקדמים באירופה, עם תושבי השטחים או עם פועלי ישראל, השריוניות של בית־אלפא לא יוסיפו לו אמינות. גרנות נמנע מביקורת ישירה על הקבה"א. כשנשאל מה הוא מציע לעשות בנוגע לפירסומים בעניין השריוניות, אמר: „תכתבו שאני מצטרף לתביעה של מזכירות הקבה"א מבית־אלפא, להפסיק כליל את ייצור השריוניות".

— האם אתה ער לעובדה שמזכירות הקיבוץ הארצי רק ביקשה ולא תבעה מבית־אלפא, להפסיק את הייצור?

„תכתבו כפי שאמרתי", השיב, „דעתי האישית היא, שיש להימנע מכל קשר מסחרי עם דרום־אפריקה ולא להסתפק באיסור על יצוא צבאי. זה נחוץ לדימוי העצמי שלנו, כשאנו מסתכלים על עצמנו במראה. לא מדובר רק בדרום־אפריקה, אסור שנופתע בעתיד, כשיתברר שקיבוצים שלנו קשורים במשטר אפל ודורסני כלשהו".

איך צצה יוזמה כזו בראש קיבוצי?

חגי הלוי, מרמת־השופט, רכז ההנהגה הראשית של „השומר הצעיר". הזדעזע כששמע על ייצור השריוניות. הוא לא תופס כיצד קיבוצניק החליט ליזום פרוייקט לפיזור הפגנות, איך עשה הכל כדי שיעשו זאת בדרך הכי יעילה, איך העלה בדעתו לשווק מוצר כזה בדרום־אפריקה ואיך קיבוץ כמו בית־אלפא השלים עם זה.

„זה קורה, בגלל שהחברה הקיבוצית אינה יודעת להתגונן", אומר חגי. „היום פועל, הקיבוץ אדיש, ודיונים — אין אין אינפורמציה, אין רוטציה, אין דיונים כלכליים — ואז מגיעים תכופות למצבים קשים".

ולא רק בבית־אלפא: כך השתבשו דברים במערכת הפיננסית של הקיבוצים והתנועה, כך קורה שבקיבוצים בונים דירות של 80 מ"ר — ואין אנשים לקיבוצים צעירים כמו כישור ופלך.

„אני רואה את הדברים כבוטים וקשים", אומר חגי, „וב„שומר הצעיר' כתנועה חינוכית זה בולט. אסור שיהיה פער בין הערכים למעשה. מאבדים אמינות.

מה יקרה בבית־אלפא? הילדים מהגן יטיילו בחצר, יגיעו למפעל ויראו תרשימים של פיזור התרסיס על ראשי המפגינים?

השתתפתי בדיון של מזכירות הקבה"א על השריוניות ובית־אלפא. החליטו החלטה חד־משמעית נגד ייצוא השריוניות לדרום־אפריקה. בעניין הייצור לשוק המקומי ומדינות אחרות — לא דיברו, לא חתכו, היה חוסר רצון להתמודד.

אין דברים ברורים, לא בנושא עבודת בנים בקיבוצים, לא בעניין בית־אלפא, וגם לא יוצאים להתמודדות ציבורית על נושא הקיצוצים בתקציב החינוך, שיביאו לסגירת בתי־ספר קיבוציים קטנים. הכל — כפוף לשיקול כלכלי, עם מה שפוגע בכיס — לא מתמודדים.

הבנים והחניכים לא מבינים זאת ואי אפשר להסביר בלי להיאבק, וכשהם לא שומעים טיעון עקרוני ואידיאי, אלא רק שיקולי כדאיות, אין פלא שחלק מהם מגיע למסקנה שיותר טוב בארה"ב".

עודד ליפשיץ

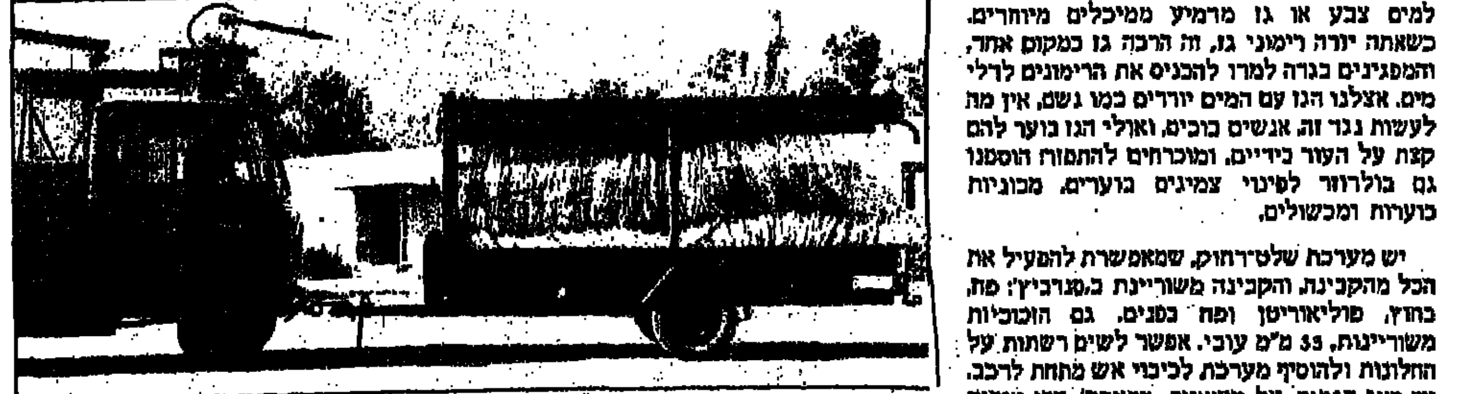

השריונית לפיזור הפגנות ודלכת, קומפלט, עם עגלה לפיזור מהיר של תיל דוקרני

עד כאן

חסד של אמת

משה ס., אלמן וחולה לב אנוש, ביקש ביולי השנה באמצעות העיתונאית חיה יוסף, למצוא הורים מאמצים בקיבוץ לבנו בן השמונה.

בקשתו פורסמה ב„דף הירוק" (221), והביאה בעקבותיה עשרות רבות של מתעניינים, שהביעו נכונות לעזור. בסופו של דבר, אימצה את הילד אביעד פרי, משפחה מקיבוץ דליה. הילד מאושר, המשפחה מאושרת, ובימים טרופי שינה אלה לעיתונאים קטנים צמאי דם, גם זה משהו. שיהיה בהצלחה!

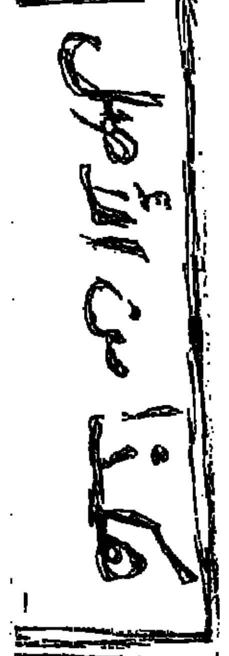

הייתי שם

ה„איידס" — שיטות למנע וטיפול

לכץ־עוז נתונים מבהילים על הירידה מן הארץ

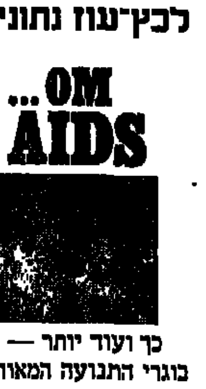

„תופעת הירידה מהארץ היא ה„איידס" של מדינת ישראל. החברה הישראלית כולה נגועה בה.

בכל בית — יורד, והזמן אינו פנוי עוד לשיחות סרק. המדינה נמאסת על אזרחיה והבירוקרטיה מכבידה על הרוצים לשוב.

נתוני הירידה המתפרסמים לבקרים, אינם מדוייקים. מספר הקצינים שירדו גדול פי כמה ממה שנמסר. 200 טייסי קרב ירדו מהארץ ואחרים נמצאים בשלבים שונים של התלבטות וירידה. גם מן הקיבוצים יש „ירידה כבדה". מי שלא נוקף אצבע היום — מפסיד את דור המחר לטובת הגולה.

כך ועוד יותר — ח"כ אברהם כץ־עוז, בסימפוזיון לעצירת הירידה, שהתקיים במסגרת כנס בוגרי התנועה המאוחדת בקיבוץ מעין־ברוך, ב־28.8.

הכנס, בסימן שנת ה־40 למדינה, היה המשך סידרת כנסים דומים, שליצני התק"ם אומרים, כי נועדו לתגבר את כוחו של ח"כ כץ־עוז (נחל־עוז) לקראת שנת הבחירות הממשמשת ובאה.

כך או כך, הולידו הכנסים האלה את „העמותה לעצירת הירידה". המגדירה עצמה כא־פוליטית, התנדבותית, בעיקר בזכות מודעות הסטניות שכוונו לילדי ישראל הפטריוטים, בעיתונות היומית והקיבוצית.

נכון לעכשיו, מקיפה העמותה כ־1000 חברים, בהם, כמובן, גרעין קשה של בוגרי התנועה המאוחדת; החברים הרשומים הם אותם, שמוכנים לתרום למלחמה בירידה מזמנם, כספם ומרצם.

פרטים נוספים על פעילות העמותה מסר ראשה, ח"כ כץ־עוז, לבוגרי התנועה המאוחדת, בכנס ההוא במעין־ברוך:

„העמותה הפכה למוקד הטיפול בנושא עצירת הירידה בישראל. הציבור צמא לשיחה, יעוץ והידברות. הפניות אלינו נעשות מכל שכבות האוכלוסיה. לרבים הפכנו קרן־תקווה וכותל מערבי. רבנים, אנשי צבא, חברי כנסת, ביניהם גאולה כהן, יאיר צבן, יחיאל קרישאי, אורי אבנרי, צחי הנגבי ואחרים, פנו אלינו והשתלבו בפעילות העמותה.

בחודש האחרון קיימנו בדיקה לגבי נושא הירידה בתנועה הקיבוצית. מסתבר כי יש „ירידה כבדה' של בני קיבוץ מכל הקבוצות, הגילים והתנועות. לדעתנו (בניגוד לדעת מזכירות התק"ם, עימה קיימנו שיחה בנושא), הטיפול בבני קיבוץ יורדים, אינו צריך להיות שונה מהטיפול בכלל היורדים, ואנו רואים בהם חלק מהיעד הכולל של מאמצינו להחזרת בנים לישראל ולאו דווקא לקיבוץ.

העמותה מקיימת צוותי עבודה בחינוך, יעוץ וטיפול בנושאים שונים, אשר יקלו על קליטתם המחודשת של יורדים, ומנסה לאתר משפחות העומדות לרדת מהארץ כדי לעשות נסיון אחרון להניאן מכך.

בתיאום עם קצח"ר מתקיימות פגישות עם חיילי עשרות יחידות בצה"ל. גם בני יורדים השבים לשרת בצה"ל מטופלים, ונענות פניות עזרה מיירדות.

אנו מנסים לעניין בנושא את בוגרי כל תנועות הנוער החלוציות במדינה. על־מנת להעלותו על סדר יומה של המדינה כנושא הבעייתי והדחוף ביותר לטיפול; נושא הראוי יותר מכל לקונסנזוס לאומי ולהקצאת מירב המשאבים ותשומת הלב הציבורית.

ייאמר כי הירידה היא נגע חמור ומשמעותי לחברה הישראלית. היא מושפעת מגורמים רבים ושונים (מימסר, ביטחון, משכורת והרבה לחץ ישראלי).

הדילדול בשכבות האינטלקטואלים, המהנדסים, ,הראשים הטובים' של המדינה, כבר אינו דבר הניתן להסתרה והכחשה. 364,000 יורדים אינם דבר של מה בכך. טייסי חיל־האוויר, קצונה גבוהה ומי לא. התהליך איום ונורא. אין בישראל רובד חברתי המוגן מסכנת הירידה. עם ישראל כולו נפגע. זהו ה„איידס' של מדינת ישראל", סיים כץ־עוז, ברוח הימים האלה.

הסתייגות מדבריו הביע מיכה לבנה (מעין־ברוך), שתבע לחזק את הקשר אל מדינת ישראל באמצעות החינוך לאהבת הארץ ואריגת המשותף לאזרחי המדינה. לבנה הסתייג מהנפת רגלים נגד הירידה, והציע למאזיניו לברר באופן יסודי את הסיבות לירידה. „יש להילחם בהן ולשנות חלק נכבד ממארג חיינו הנוכחי".

גם עזרא סדן קרא לטפל בסימפטומים המביאים לירידה. סדן גם העיר כי תופעת עקירת והגירת אוכלוסין, אינה תופעה ייחודית למדינת ישראל. כאן, אמר, מוגבל היצע שוק העבודה ובעלי מקצועות מסויימים נאלצים לחפש תעסוקה בחו"ל; „התופעה תימשך, כל עוד ישראל היא מדינה חופשית וקטנה. אולם, יש לשמור על ממדי ירידה סבירים ולעשות כל מאמץ לצמצומה".

אמנון זאקוב רואה בירידה חלק מ„טקס החיים" במדינת ישראל. „אין זה יוצא דופן כי מי שרואה עצמו אזרח במדינת ישראל, ישהה 10 שנים מחוצה לה. בכך לא יפגע במהות היסודית של היותו אזרח המדינה. אלא שלמגינת הלב, הפך הנוהג הזה לאסון לאומי, ויש להילחם בו".

זאקוב העלה רעיונות אופרטיביים, בהם גיוס אנשים בעלי הכשרה חברתית, לאיתור מוקדי־חברה שהם „מלח הארץ" כדבריו, המהווים „קבוצת סיכון" לנגע הירידה. הדובר הציע להעלות בפניהם את הנושא, וליצור אצלם מודעות לתהליך המתהווה.

סיים את הדיון הכאוב אוהד קריב, שחזר והזכיר לנאספים כי העמותה התנדבותית, ומטרתה למנוע ירידה של הדור הזה והדור הבא: „אלפי נערים, בוגרי צבא, אינם מתקבלים ללימודים גבוהים במוסדות ההשכלה בארץ. אלו עוזבים, ומיד, את הארץ, במטרה להתקבל במוסדות השכלה בחו"ל. אם נצליח במעשה יומיומי לעצור, ולו במעט, את שטפון הירידה הזה נעשה בכך למען עצמנו, למען בנינו המתבגרים ולמדינת ישראל".

כדי לסיים את הכנס ברוח טובה, יצאו ותיקי התנועה המאוחדת לסיור מודרך לאורך נחל שניר, שטו באבובים וביקרו במוזיאון הפרהיסטורי במעין־ברוך.

רונית יחל

יש חוק!

עו"ד חיים בלנק

הורדה למועמדות

מנחם, חבר קיבוץ במרכז הארץ, נסע לטייל לחו"ל. הנסיעה היתה במפתיע, ללא קבלת רשות מהמוסדות המוסמכים ובניגוד מפורש להחלטת האסיפה הכללית של הקיבוץ. האסיפה אסרה נסיעות של חברים לחו"ל — בין במימון הקיבוץ ובין במימון עצמי, וזאת לאור המצב הכלכלי הקשה.

מזכירות הקיבוץ התכנסה והחליטה, כי לאור התנהגותו של מנחם - - יפסיק הקיבוץ את חברותו של מנחם והוא יורד למעמד של מועמד.

האסיפה הכללית של הקיבוץ אימצה את הצעת ההחלטה של המזכירות, ובעקבות זאת פנה מנחם לעורך־דין בבקשת עזרה משפטית.

השאלה הנשאלת במקרה זה, היא, האם רשאית היתה האסיפה הכללית של הקיבוץ להחליט על הפסקת חברותו של מנחם והורדתו למעמד של מועמד.

תקנון הקיבוץ מפרט את העילות להפסקת חברותו של חבר קיבוץ ואת דרכי קבלת החלטה להפסקת חברות. בהנחה שדרישות התקנון מולאו, רשאית היתה האסיפה הכללית להחליט על הפסקת חברותו של מנחם, הואיל והוא הפר החלטה שאסרה על נסיעות חברים לחו"ל באותה שנה — ובנסיעתו פגע באורחות החיים של הקיבוץ.

אולם, האסיפה הכללית החליטה להוריד את מנחם מדרגת חבר לדרגת מועמד, וכאן נפלה שגגה מלפני האסיפה.

כדי שאדם יתקבל כמועמד, קובע סעיף 10 לתקנון הקיבוץ, עליו למלא שאלון ולהגיש בקשה

למזכירות הקיבוץ או ועדת קליטה. וגופים אלו רשאים להחליט בעניין לאחר שעמדה בפניהם בקשה כזו. הואיל ומנחם לא הביע את רצונו להתקבל כמועמד — אלא להיפך — הוא הביע התנגדות לכל המהלך כולו — ממילא לא ניתן לקבלו כמועמד על אפו ועל חמתו.

המהלך שבוצע באסיפה הכללית של הקיבוץ היה מנוגד לתקנון הקיבוץ — ולפיכך, לדעתנו, גם משולל כל תוקף חוקי. התקנון אינו מכיר במהלך של הורדה מחברות למועמדות, ולפיכך גם במקרים בהם נראה לחברים כי יש להגיב בחומרה יתרה על התנהגות חבר — ניתן לדון ולהחליט על הפסקת חברותו של חבר — גם בניגוד לרצונו — אך לא ניתן להורידו למעמד של מועמד בניגוד לרצונו.

רשות הדואר
השירות הבולאי

מודיעים על הנפקת

בולים חדשים

מועדים לשמחה התשמ"ח

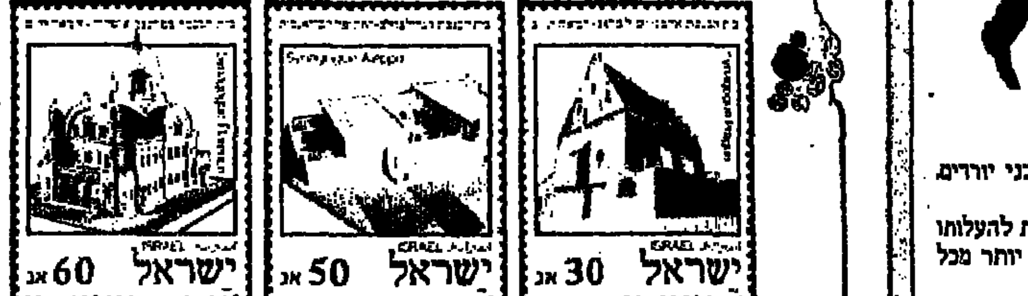

יום ההופעה: יום חמישי ט"ז באלול התשמ"ז (10.9.87)

■ בולי מועדים התשמ"ח - בתי כנסת בתפוצות
בערכים נקובים של 0.30, 0.50, 0.60 ש"ח
(הדגמים מוצגים בבית התפוצות ע"ש נחום גולדמן בת"א)

■ בול חרב עמיאל בערך נקוב של 1.40 ש"ח

■ בול 75 שנה לקופת חולים של ההסתדרות הכללית
בערך נקוב של 1.50 ש"ח

מכירתם של בולים עם שבלים תימשך באשנבים הבולאיים חודש ימים, ואילו בשאר בתי הדואר שבוע ימים בלבד - כל עוד המלאי יאפשר זאת.

כמו כן ניתן להשיג ביום ההופעה בלבד באשנבים הבולאיים ובבתי הדואר המורשים לכך מעטפות היום הראשון מבויילות ומוטבעות בחותמת המקורית.

להלן החותמות המיוחדות:

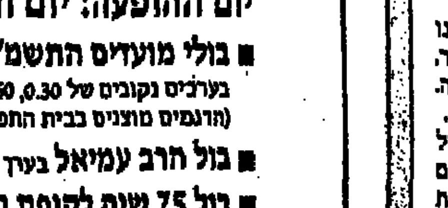

לשירותך אשנבי השירות הבולאי בבתי הדואר הבאים:
ירושלים, תל־אביב־יפו*, חיפה, קרית־שמונה, טבריה, נהריה, עכו העתיקה, עפולה, נתניה, נמל תעופה בן־גוריון, רחובות, אשקלון־אפרידר, באר־שבע, אילת.
*אשנב בולאי ראשי, רח' פינסקר 2 תל־אביב־יפו

לשירותך אשנבים בולאיים חדשים:
סניף דואר מגדל שלום - בתל־אביב־יפו.
רמת גן, חולון, ראשון לציון, מצפה עילית, יבנה.

מחמש
מתנה מקורית
לראש השנה? - יש!
אלבום שנתי ובו כל בולי ישראל היפים שהונפקו בשנת 1986. ניתן לרכשו בכל אשנבי השירות הבולאי הרשומים לעיל.

סימה באר

אספקה קטנה

738 / לקיבוצניק הנחמד והמבין

להלן תיאורה: „קיבוצניקית, רווקה בת 35, כנה ונחמדה, אוהבת מוסיקה, בעיקר ישנה, קריאת ספרים ועבודות־יד שונות. נכת שיתוק ילדים, ועם זאת, עצמאית במידה רבה. גרה לבד, פקידה במפעל, רוצה אותך, הקיבוצניק הנחמד והמבין, שתקבל אותי כמו שאני וזה הכי חשוב".
היא חברת קיבוץ בצפון ותשמח לשמוע ממך.

739 / לפני הכל, בן־אדם

לפני הכל היא, פשוט, בן אדם. אחר כך אפשר למנות תכונות נוספות: נבונה, כנה, בעלת הומור, אוהבת חן, יופי וטבע. היא בת 54, אלמנה, ורוצה אותך כחבר וכידיד אם אתה אינטליגנט, פתוח וגם נאה. פרטים נוספים — „אם תרצה, כשנפגש"!

740 / מצפון תיפתח הטובה

אם אתה צפוני, נחמד, סובלני, לא שמן ולא מעשן ומוכן להתחלק בתשוקות, בצער ובשמחה, אזי היא מחכה לך.
בת 36, רווקה, גובה 1.55 ומוכנה באמת ליצור קשר רציני, חם ומבטיח.

741 / ברצינותו

הנה עוד אחת, שלוקחת ברצינות את חיי המשפחה ורוצה אותך לעזור לה בביצוע המשימה.
היא ילידת קיבוץ בצפון (28), מלאה ונאה. היא אוהבת את חיי הקיבוץ ולא בנקל תוותר עליהם. אז אם אתה מעל 1.70 מ' גובה וחיי משפחה ובית הם גם מטרתך, תוכל ליצור עמה קשר — ומירז

742 / עוז ואייל

היא טיפוס לא שיגרתי, אוהבת אתגרים. „הצד הרוחני, הפילוסופי, של החיים" מעניין אותה ולכן היא נקשרת לטיפוסים מעמיקים רגישים וחמים.
35 שנים חיה בקיבוץ הולדתה. בשלב מסוים, החליטה לקפוץ „למים הסוערים" בחוץ וגילתה, שיש חיים גם „מעבר לגדר". היום היא בעיר הגדולה, איפוא, מתפרנסת מהוראה ואוהבת את זה.
בת 37, רוצה אותך עם כוח ועוצמה, חם, סקסי, רגיש (לא יותר מדי) ולא שגרתי.

743 / ברדנית מדי

למסור אינפורמציה על עצמה, מזכיר לה רשימה למכולת וכיוון שצריך לצמצם — היא מצטמצמת. גיל— 25. תכונה עיקרית: ברדנית ויותר מדי. מגורים: קיבוץ בצפון.
ממך היא דורשת שתהיה עד גיל 30 ולא נמוך. (מה כל כך ברדני פה? — ס.ב.).

744 / פוטנציאל קליטה

אלמן בן 73, עוסק בספרות ואמנות, פעיל ובריא בנפשו ובגופו, רוצה בשותפה לחיים. על כל המשתמע מגילו ומצבו. הוא חי בעיר הגדולה ומבקש להרגיש, שאם היחסים בינו לבין המתאימה יתפתחו יפה, הוא מוכן אפילו לתזוזה גיאוגרפית ומעמדית.

745 / צעיר נצחי

בן 50, כבר לא תתיך, ואינו יכול להבטיח שיבוא רכוב על סוס לבן, אבל עדיין סוער בתוכו ילד שובב. הוא יליד צרפת, אוהב טבע, תיאטרון, מוסיקה קלאסית ולעולם לא מחמיץ את פרשנותו של ישעיהו ליבוביץ למקרא. חבר קיבוץ הקרוב לחיפה.

746 / מלנכולי

לא מחפש, לא קריירה ולא כסף, רק קצת אושר. הוא בן 28, דק גיזרה, מלנכולי משהו. אוהב

מוסיקה, בעיקר ג'ז ומחפש את הרקיקה כמוהו, את השונה, את השמחה, את זו. שבטוחה בעצמה ותוכל גם לעזור לו לצאת ממבוכתו. מבלי לקבל רושם ראשוני מוטעה.

747 / לא ברדני מדי

בן 46 מקיבוץ בעמק. תחביב עיקרי — תכשיטנות. תחביבי־משנה — שתייה, ריקוד, וכו'. הוא מבקש להכיר אותך, אם טרם עברת את גיל 40. דרישות מיוחדות? בינתיים לא. כשיראה, אוליו כתבי לו.

למכתבים: נא לפנות בכתב ברור ובכתיב מלא אל סימה באר, על המשמר, חומה ומגדל 2, תל־אביב.

מרכולית

[illegible]

עסקים חובקי־עולם

למכירה בניו־יורק, מכונית משוכללת לטיולים, שנת ייצור 1977, הכוללת מיטה זוגית, פינת מטבח, טלוויזיה, מיזוג־אוויר ואביזרים נוספים, במצב מצויין (יש תמונות), לאחר טיול שעשה בה בן קיבוץ מחוף־אל־חוף.
המחיר — 2,500 $. להתקשר לדרורה נחשו־לים, בשעות אחה"צ והערב 06־395486.

D — 77×1

מוצע למכירה טייפ דק מסוג סנס 77x1—D, 69x1—D. פרטים בטלפון (בימים א'־ו) 04־939458, (ובשישי שבת) 04־939611.

נג

דירה תמורת דירה

משפחה מרמת־אביב, מעוניינת להחליף את דירתה בקיבוץ צפוני, למשך 5 ימים (החל מה־22 בספטמבר). לפרטים נוספים, להתקשר למשפחת דוידי 03־428413.

שותף לדירה

בת קיבוץ (22) מחפשת שותף/ה לדירה בירושלים. נא להתקשר לטלפון 06־755719.

איש לאוהליו

סטודנט, קיבוצניק בן 34, מעוניין להצטרף כשותף לדירה בת"א. להתקשר למיקי. טלפון 06־758768.

חיים

והמספר הזוכה...

למכירה, גורים של כלבת קייס האונד יפהפיה, בני חודשיים.
המעוניינים יפנו לאילנה ויעקב ארזי, בשעות העבודה: לאחד המספרים האלה: 942372, 374961,642734, 06־371138.

בוקסר

למסירה לבית חם ואוהב כלב בוקסר גזעי, עם תעודות. פרטים אצל אילן או אפרת, 06־947691.

גוף

תרבות הגוף

מורה מוסמכת לחינוך גופני, בת קיבוץ, מחפשת עבודה במקצועה. נא להתקשר 06־988634.

[illegible]

ובאילת כבר הייתם?

מתארגנת קבוצה לטיול בן 36 יום, בדרום אמריקה (ברזיל, ארגנטינה, בוליביה ופרו). המסלול והתקציב מתאימים לקיבוצניקים. המועד — ימי הקרנבל בברזיל.
על פרטים נוספים יענה, בשעות אחה"צ, אבי אלתר, ברמת־הכובש 052־458335.

חכמה

לבריאות

המועצה הציבורית לתזונה ואורח חיים בריא, מקיימת יום עיון בנושא ירקות ופירות מחקלאות אורגנית, ב־9.9.87, בשעה 16.00, בבית־ציוני־אמריקה, ת"א.

כדורים פורחים באוויר

חגי, מנחה סדנה ליצירת כדורים פורחים ועפיפונים — לשירותכם. להתקשר לטלפון 02־242927.

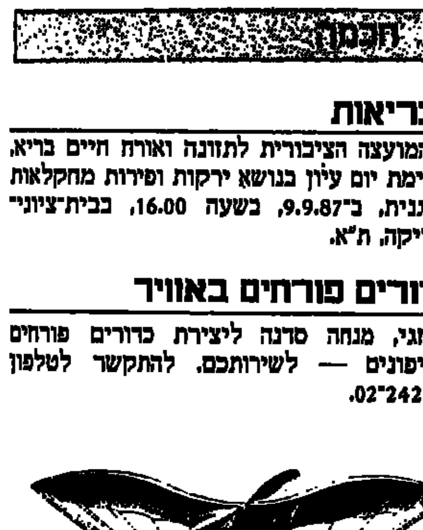

טעות שלנו

בכתבה „עגל הזהב" („הדף הירוק" 223), צורף בטעות שמו של עמוס הדר מנהלל, לאלו שפעלו נגד מסגרות השיווק המאורגן והערבות ההדדית במושבים.
עמוס הדר פעל למען חיזוק המסגרות הללו ואף התפטר לפני שנתיים מתפקידו כמזכיר תנועת המושבים, על רקע פריצות גדר בתחומים אלה.

בנות קיבוץ עד גיל 30

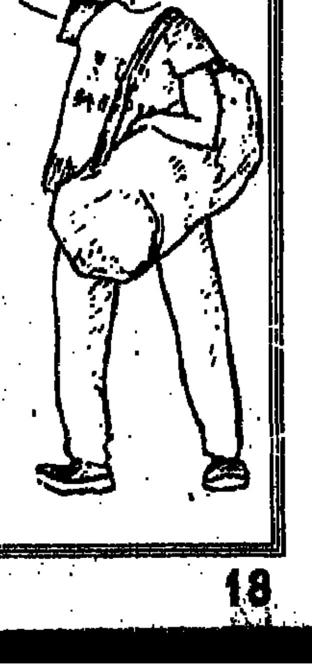

מתארגנות קבוצות של יחידים/ות בעלי מקצוע ואקדמאים בני עיר מהארץ ומחו"ל.
הם באים לטעום את חיי הקיבוץ – במטרה להקלט.

אתן מוזמנות להצטרף כדי להתנסות בחוית חברתית עם אנשים מענינים.

זהו פתח להיכרות חדשה ואולי מעבר לזה.

פרטים נוספים אצל יוסף כרמין
במחלקת הקליטה של הקיבוץ הארצי.
טלפון 03־262521

— דיסקרטיות מובטחת —

דרושה מטפלת עם לינה
רצוי קיבוצניקית — לילדה בת שנה וחצי
לתקופה של שנת לימודים
תנאים מעולים
הרצליה — טל' 052-542392
לפנות מתאריך 18.9.87

כל סוגי הרהיטים והמזרונים
פרדייז ועמינח
באספקה מיידית
כל סוגי המיטות וחספות
וכן מזרוני קינג קויל
תנאים מיוחדים ונוחים מאוד לקיבוצים
מקבלים ויזה
משה לב, הרצל 64, ת"א, טלפון: 03־823591

דרושה מטפלת
ל־3 ילדים +
עבודות בית קלות
ולינה בכפר סבא
טל. 052־447829

מבוקשת קיבוצניקית
בשנת חופש
למשפחה בהרצליה ליד חוף הים
לניהול משק בית – תמורה הולמת
טלפון: 052־575425

דרושה בחורה
למשק בית
תמורת חצי יום עבודה בבית,
ינתנו מגורים ומשכורת
מתאים למעוניינת לשלב לימודים
כפר שמריהו 052־70427

דרושה מטפלת
30 + נהגת
לבחורה נכה +
כסא גלגלים
הלומדת ב„אפעל"
בימים א'–ה'
24 שעות ביממה.
מסוף ספטמבר ל־10 חודשים.
מגורים משותפים באזור ת"א
טל. 06־798868 – 06־798535

קיבוץ בעמק חפר
מחפש מלווה
לחבר בגיל 40
עם בעיות נפשיות
להתקשר בין השעות
07.00 – 14.00
16.00 – 19.00
טל. 06־368275

עד כאן

קריאה למרד

טעות לחשוב ש־המושג מרד יפה רק לדרום־אמריקה. בימים א־לה, עם פתיחת שנת הלימודים, הכריז גם „נוער מפ"ם" על מרד. „מרד — לשינוי מערכת החינוך". כל כך, משום שלדעתם של המורדים התדרדרה מערכת החינוך עד ששוב אין היא מסוגלת להתמודד עם המציאות החברתית־פוליטית במדינה ואף אין בכוחה לבלום את המגמות הלאומניות, הגזעניות והאנטי־דמוקרטיות שבקרב הנוער. המורדים טוענים שאי אפשר לחנך לדמוקרטיה במסגרות שאינן דמוקרטיות, כמו אלה הנהוגות בבתי הספר של היום. הם קוראים לשינוי בסיסי בשיטות ההוראה המיושנות, ובד בבד הם עוסקים בגיבוש תכנית חלופית, בשותפות סוציולוגים ואנשי חינוך.

ירון זיידמן מחולון, עמוס לבר מגיר־יצחק ואייל שטריזף מגעש, פועלים „בראש אחר" ובלא הבדלי גישה, הגם שחלקם באים מהעיר וחלקם בני קיבוצים. הם יוצאים נגד שיטת הלימוד הנהוגה כיום בבתי־הספר (אמנם — במידה פחותה בקיבוצים), זו ההופכת את התלמיד ל„רובוט של קלט־פלט", אשר אינו מסוגל להתמודד עם חומר לימודי במחשבה עצמית, מתוך שהורגל להזנה מתמרת; הם קוראים למרד בחוקים הכובלים של בית־הספר; ב„מסגרת המלחיצה" והמדכאת את היצירתיות; ב„ראש הקטן" ובבחינות הבגרות המונעות התעמקות בחומר הנלמד ומטפחות שיטת לימוד של שינון שטחי. הם תובעים פיתוח החשיבה היצירתית, חינוך למעורבות פוליטית־חברתית ושוויון, בין כותלי בית־הספר ובין כל הגורמים (הנהלה, הורים, מורים ותלמידים) בכל הקשור בקביעת ההחלטות. קריאתם מופנית לכל בתי־הספר בארץ, אך הם מצפים שמוסדות החינוך בקיבוצים יהיו הראשונים שיהפכו למודלים לחיקוי על־ידי האחרים.

בשלב הזה הם טרודים בהרחבת המסגרת של „נוער מפ"ם", המקיפה כיום שישים פעילים ושלוש־מאות נוספים הנכונים להיקרא לרגל ולקחת חלק בפעילויות השונות.

רק שנה וחצי מאז הוכרז על הקמת המסגרת הזו בתוך הדור הצעיר של מפ"ם והם מבטיחים שעוד נשמע עליהם.

אהוד דור

גרדה כהן

ארוחת ארבע

אירוח קייצי

את כל המתכונים דלהלן אפשר להכין ולשמור בקירור.

מנה עיקרית

קישואים וחצילים ברוטב:

3 קישואים לא גדולים מדי, 3 חצילים כנ"ל, מקלפים וחותכים לפרוסות של סנטימטר. מכינים בליל מ־2 ביצים, קצת מלח וקמח ומטגנים את הפרוסות הטבולות בבליל, במחבת גדול בשמן.
מכינים רוטב מספל רסק עגבניות, 2 ספלים מים, מלח, סוכר, שום, וקצת פפריקה חריפה או סחוג (הכל לפי הטעם האישי), מכניסים את הפרוסות המטוגנות לרוטב. מוסיפים הרבה פטרוסיליה קצוצה ומבשלים 10 דקות. מקררים ושמים במקרר. אוכלים קר ומגישים עם לחם טרי בשביל לטבול.

קציצות קטנות מפילה דג:

לוקחים קילו פילה דג, מוסיפים 4 בצלים בינוניים, ספל פטרוסיליה קצוצה ומעבירים את הכל במכונת הטחינה (או פוד־פרוססור).
מוסיפים 4 ביצים, 4 כפות קמח מצה, שום, מלח ופלפל שחור. מטגנים במחבת עם שמן די עמוק, קציצות קטנטנות בגודל של פלאפל. גם את הקציצות האלה אוכלים קר עם סלט ופיתה.

גבינת צאן במרינדה:

1/2 קילו גבינת צאן, כפית קורנית, כמה עלי ריחן, 1/2 ספל פטרוסיליה קצוצה, 4 פלחי שום, 1/2 ספל שמן־זית, 1 1/2 שמן רגיל, 1 כפית פלפל אנגלי.
מערבבים את כל חומרי הטעם עם השמן, חותכים את גבינת הצאן לקוביות, שמים בצנצנת ושופכים את מרינדת השמן מלמעלה.
שמים לפחות 3 ימים במקרר. מוציאים מן השמן ומגישים בקישוט של ענבים ואגוזים (בשמן המתובל אפשר להשתמש שוב). מתאים להגיש עם לחם שחור.
לשתות — תנו קנקן גדול עם תה קר, מתובל בנענע והרבה לימון. עשו סלט גדול מכל ירקות השדה והגן.
אם מישהו בכל זאת לא יהיה מרוצה — אפשר תמיד לעשות לו חביתה.

בתיאבון

ירוקת

לור

אוספים חינוכיים

יוזמתו של החבר מקיבוץ חולתא, לשלוח לעצרת האו"ם הקרובה, בה יופיע מנהיג בריה"מ גורבצ'וב, שני ילדים גלילים עם אוסף חלקיקי קטיושות שנפלו בסביבתם, הינה יוזמה ברוכה וגורבצ'וב יתרשם ממנה ללא ספק.
בתנאי, כמובן, שמול שני הילדים הישראלים, לא יתייצבו שני ילדים לבנונים עם האוספים שלהם...

שלל צבעים טכניקולור

אם אני הייתי מייצר שריונית לפיזור הפגנות, שמורכבים עליה שני תותחים משפריצי מים, הייתי דואג לכך שמכל תותח אפשר יהיה להשפריץ מים בצבע אחר. למשל, אחד שפריץ כחול ואחר שפריץ לבן. בלתי מחיקים.
כך אפשר להשיג בעזרת שריונית אחת פשוטה, לא רק אפקט פיזורי, אלא אפקט אמנותי וחינוכי כאחד.
לארצות שדגלן הלאומי מורכב משלושה צבעים, שחור ארום צהוב לדוגמא, הייתי מציע שריונית מצויידת בשלושה תותחים משפריצים וכן הלאה. להיט מובטח.

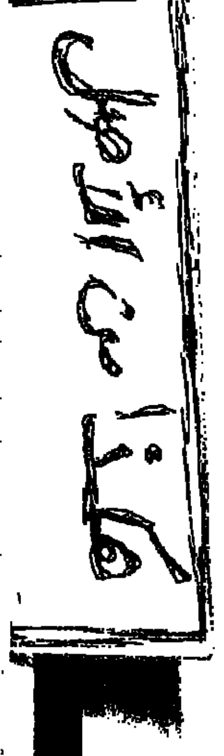

עד כאן

כדת משה וישראל

העיתון החרדי „ערב שבת" מדווח בסיפוק רב, כי לאחר ארבעים שנה לעלייתו על הקרקע של קיבוץ יחיעם, הוע־מדה בו, בפעם הראשונה, חופה כשרה. זוג מבני הקיבוץ החליט „לשבור את המסורת". שחופה וקידושין של בני יחיעם אין מעמידים בחצר המשק אלא אך ורק בלשכת הרבנות בנהריה. וזאת מתוך התנגדות עקרונית לטקס הרבני. בכל הקיבוץ כולו, לא נמצאה טלית כשרה אחת לפרוש מעל בני הזוג, ולמרות זאת, מקווה הרב דוד רפאל מנהריה, שנאלץ להסתפק הפעם בסדין, ש„מסורת חרשה־ישנה נתחרשה בקיבוץ יחיעם".
„השמחה הזו מוקדמת", מרגיע עומר הדר, מזכיר הקיבוץ, המכחיש בכל תוקף שמבצר יחיעם עומד ליפול בפני הממסד הדתי.
הוא מאשר שהיו בשנים האחרונות מספר קטן של חריגות מהנוהג, וזאת ע"פ בקשות מיוחדות של בני הזוג או הוריהם. כל בקשה נדונה לגופה במוכירות והיא המחליטה אם להענות או לדחות את הפנייה. „זו גם אינה הפעם הראשונה — רק לפני חצי שנה העמיד רב צבאי חופה במשק — וכנראה גם לא האחרונה. אנחנו משתדלים שחריגות כאלה תהיינה בודדות".
„מדובר הפעם בחבר", מוסיף נציג ועדת כלולות, „שהיה קושי לטלטל את אחד מבני משפחתו לנהריה הלוך וחזור. בכל שהדבר תלוי בנו נמשיך בנוהג, שלצערנו התחיל לאחרונה קצת להתרופף. שאין מזמינים, אם אין הכרח בכך, את אנשי הממסד הדתי לחצר הקיבוץ".

עמירם כהן

מועצה אזורית עמק הירדן
מודיעה בזאת לציבור, על שינוי במספרי הטלפון
השינוי יתבצע ביום רביעי 9.9.87
להלן חלק מרשימת המספרים החדשים: קידומת־06

★ מרכזיה	757611	★ מחלקת תחבורה	757620־1
★ ראש המועצה	757600־1	★ האולפן למוסיקה	757628
★ סגן ראש המועצה	757602	★ מחלקת הספורט	757630
★ מזכיר המועצה	757603	★ המחלקה הטכנית	757636־7
★ הנהלת חשבונות	757604	★ רכז בטחון	757640
★ מחלקת חינוך	757608	★ המיכללה האזורית	757650־1־2

את מספרי הטלפון הישירים של שאר המחלקות, ניתן לקבל מהמרכזיה.
תודתנו נתונה לחברת בזק סניף טבריה ולחברת טלרד על שיתוף הפעולה.
בברכת שנה טובה

"המטייל"
שקי שינה
ואביזרי מחנאות
הדרכה וייעוץ במקום
תרמילי
camp out
הרצל 78 חיפה 645079־04

שנות הכבר
לגלות עולם מסביב
הודו ונפאל
הטיול הפתוח
כולל קשמיר ורג'סטן
טיול בסגנון מיוחד וברוח צעירה
35 יום במחיר — 1,190 $
יציאה: 25.9, 9.10, 16.10
ייעוץ והכוונה למזרח הרחוק והטיול הפתוח יתקיים בכל יום ה' שעה 18.00 בסלון פאלאס הירקון 277, ת"א, חדר 220 טל. 03־5465496/7

מבצע מזרונים!!!
בהיטי „צבר" — שאולי
מזרוני סילי פוסטורפדי
140/190 במחות גדולות מאוד
מזרון מרדיו חדש
עם הלב האלסטי — 280 ש"ח
מזרוני עמינח - קינג קויל
במחות גדולות
מזרוני סמלדיד בהנחות גדולות
מבחר ספות ויסו קינג צבר
30% הנחה
מבחר ספות נוער עבודות
בהנחות גדולות
מיוחד לחברי קיבוצים
30% הנחה למזרוני „צבר"
15 שנות אחריות
אספקה מיידית
רהיטי „צבר" — ת"א, רח' הרצל 44, 03־839711

תקליטי
COMPACT DISC
DIGITAL AUDIO
תקליטור
taklitor
קונים ב־
רח' אבן גבירול 100, ת"א, טל' 03־230903

ל„בוטניהן"
שרותי גינון
דרושים
בני קיבוץ בחופשה.
אפשרי בלי נסיון.
טל. 052־445292, 03־471458
בשעות הערב

דרושה מטפלת
לתינוקת בת שנה • לינה ברמת השרון
טל. 03־474375